

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

PRIMAE DECADIS SVPPLEMENTVM I.

LIPSAE MDCCLXIII.

VPD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

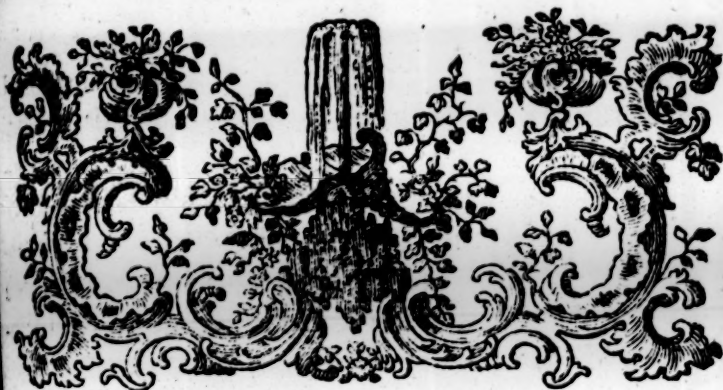
Amstelredami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Londini apud C. G. Seyffert, Pa-
ris apud Briasson, Patavii apud I. Manfrè, Venetiis in B. Albrizzi et S. Coleti
officinis, Romae apud Venant. Monaldini.

23

D.

...
... n
... l
... p
... qu
... ro
... de
... m
... 9

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

D. CHRISTIANVS GOTTLIEB LVDWIG.

Cum nunc volumen decimum commentariorum de rebus in scientia naturali et medicina gestis absolutum sit, de promissis in fine partis secundae voluminis noni supplementis, in peculiari volumine cum indicibus exhibentis, nunc cogitandum nobis est. Laetamur de benevolentia laborum nostrorum censura, et de applausu, quo publica scripta et amicorum literae eos exceperunt, et quaeque fatemur hac de causa permotos esse, ut de inchoato hoc porro continuando cogitaremus; quod idem certo spondemus, nisi hoc ipso anno, quo primum decadem voluminum ad finem deduximus, magis, quam quae hactenus superare debuimus, nobis se

opponant impedimenta. Otium enim literarium, quod ad hos labores strenue exequendos et ut decet continuandos requiritur, inter belli turbas haud raro interrumpi solet. Et si tantum commemoremus, commercia literaria et optimorum librorum ab exteris potissimum acquirendorum collectionem difficiliorem reddi, satis indicasse videmur, quare id, quod praestandum nobis summus, non omnino fecerimus.

Minime autem silentio praeterire possum Praestantissimos Viros, qui operam suam in Commentariis his edendis impenderunt, et nostram operam strenuo auxilio adiuvarunt. Cum cepissem hoc consilium, Socios mihi iunxeram IOH. BENIAMIN BOEHMERVM, IOH. ABRAHAMVM HEINIVM, ERNESTVM GOTTLOBOSIVM, FRIDERICVM GOTTLOB IACOBI et GEORGIVM RVDOLPHVM BOEHMERVM, Doctores et ex parte Professores Academiae nostrae egregia eruditione conspicuos, inter quos pro vario, quod singuli maxime colebant, studiorum genere pensa distributa erant, quae in conuentibus nostris praelecta, correctae et diiudicata tandem in publicum emittebantur. Vix vero primum Volumen a prelo liberum erat, cum et BOEHMERVS senior et IACOBI, grauissimis morbis detenti, tandem iis supprimerentur nobisque in optimo aetatis flore eriperentur.

Non deficiebant tamen relationes de nouis libris cum GEORGIVS FRIDERICVS BAERMANNVS Matheseos Professor Wittebergensis, veteranus amicus, varias erudite elaboratas conferret, et ABRAHAM GOTTHELF KAESTNERVS Lipsiensis Professor, postea Göttingam ad Mathesin docendam auocatus, nec non IOHANN DANIEL TITIVS, Professor Wittebergensis

genſis, inſtituto noſtre fauerent noſtrosque labores ſuſtinerent. Et licet BOEHMERVS Iunior muneri Profeſſoris Medicinae in Academia Wittebergenſi admo- veretur, non tamen prorſus noſtris laboribus ſe ſub- duxit, ſed varia penſa nobiſcum communicauit. Com- mendanda etiam eſt opera GOTTLOB CAROLI SPRINGSFELDII, Conſiliarii Aulici Marchionis Bran- denburgo Culmbacenſis et Poliatri Weiſenfellenſis, qui paſſim in noſtris Commentariis laudatur, paſſim etiam ſpecimina eruditae librorum lectionis per hoc decennium contulit; quod etiam nonnunquam prae- ſtitit IOH. ERNESTVS GREDING, Med. Lic. Poliater Zwickauienſis, nunc Medicus Noſodochii Waldhei- menſis exercitatiffimus.

Eſti autem optimis his exterorum laboribus in opere noſtro continuando iuuabamur, de nouiſtamen et Lipſiae praefentibus laborum ſociis cogitandum erat: inuenimus etiam D. CHRISTIANVM GOTT- NILF KIESLINGIVM et M. IOH. IOBVM BART- SCHIVM, Viros ad hoc opus idoneos. Vix tamen ſpe- cimina, ſatis illa laudanda, nobis exhibuerant prima, cum morte praematura nobis quoque eriperentur. Feliciores vero fuimus in iis eligendis, quos poſtea cooptauimus, CAROLO WILHELMO POERNERO, IOH. CAROLO GEHLERO et CHRISTIANO FRIDE- RICO BOERNERO, Medicinae Doctores experientif- ſimis, nec non DANIELE GOTTLOB RVDOLPHO, CHRIST. FRIDERICO KADELBACH et CAROLO CHRISTIANO WAGNERO, Artium Magiſtris et ſcien- tiae naturalis ſtudioſiſſimis, item M. SAMVEL FRIDE- RICO NATHANAEL MORO, qui in vltimis Tomis elo- gia Medicorum conſcripſit. Hi omnes in hunc vs-

que diem nobiscum commoda historiae literariae medicae recentioris augere suscipiunt. Tacemus alios, qui sparsim tantum inserta specimina exhibuerunt.

Laudatis itaque Viris mihi amicissimis, exterorum benevolentiam, cum quibus mihi commercium literarum intercedit, laudare deberem, cum eos variis modis, et consiliis et auxiliis, inprimis novis medicis communicatis, instituto nostro fauentes inuenerim. Nomina autem eorum repetere superfluum duco, quia scripta cum erudito orbe communicata exquisitissima in nostris voluminibus iam commemorantur. Quorum quanquam nonnulli ex hac vita decesserunt, alii tamen et eruditis curis et auxilio nobis praestando scientiam naturalem et medicinam augere non intermittunt, et omnino merentur, ut posteritati commendentur.

In supplementis autem his tradendis eandem obseruabimus rationem, quam hactenus in libris variis recensendis sequuti sumus, addendo praecipue eos, quos vel serius accepimus, vel alia ob impedimenta hactenus negligere coacti fuimus. Ea, quae ad supplementum primum et secundum pertinent, scripta iam ordinauimus, nec deerunt forte, de quibus in tertio et quarto exponendum erit, quo facto indices separatim edituri sumus. Quod si vero tertium supplementum praecipua a nobis tradenda capiat, in quarto paulo ampliore indices exhibituri sumus, qui tamen, si et quartum supplementum accedit, peculiari volumine tradi poterunt, cum ex idea operis satis perspiciamus, illos, si accurate concinnandi sint, paulo ampliores futuros esse. Dabam Lipsiae Mense Ianuario. A.O.R. MDCCLXIII.

I.

An Essay on Waters. In three Parts, treating I. of simple Waters. II. of cold, medicated Waters. III. of Natural Baths. By C. LUCAS, M. D. London, printed for A. Millar, 1756. 8vo. 2½. Alph. f. praef. Tab. aen. 2.

i. e.

Examen aquarum, in tres partes diuifum, quarum I^{ma} Pars agit de aquis simplicibus II^{da} de aquis medicatis, III^{tia} de balneis naturalibus. Auctore C. LUCAS, M. D.

Depromimus librum, qui omnem mereatur attentionem, et aquarum scrutatoribus, qui perfectam de aquis habere cupiunt notitiam, ita gratus esse debet, vt illo vix carere queant. Debita enim cura, pleneque artis ordine Cl. LUCAS omnia peruestigat, quae ad aquarum medicatarum ortus expositionem, et contentorum enodationem pertinent, vt parum vel nihil inexplicatum relinquat. In iuuentute quidem

dem Cl. Auctor se tantum *Φαρμακουργική*, seu arti medicamentariae, dedit, reliquas tamen scientias, medico necessarias, deinde recoluit, qui doctoris quoque titulum, habita dissertatione de *gangraena et sphacelo*, 1752 *Lugduni Batavorum* omni obtinuerit iure *). Prior ars perfectiorē Nostrum in chemia reddidit, qua multos etiam antecellit. Quae autem causa fuit, cur ex patria provincia expulsus fuerit, quod in praefatione ipse memorat, conicere non valemus, quia hanc aperire illi non placuit. Praetermittimus contentiones, quas cum medicis *Bathoniensibus* habuit, quum plerumque altercantibus dedecori sunt. Nostrum enim interest nosse quidem veritates, non vero rixas. Missam igitur facimus praefationem et ad opus ipsum accedimus.

Prima pars agit de aqua in genere. Huic disquisitioni praemittit *generalem ideam salis*, tanquam introductionem ad aquae examen, quia raro, si unquam, aqua inueniatur, omnis salis plane expers.

- P. 3. Incipit a primis principiis corporum, in quae secundum artem a primariis scriptoribus praesertim BECCHERO corpora naturalia diuiduntur: in fluida scilicet et solida. Haec rursus in terram primam, seu vitrescibilem; secundam seu phlogiston; tertiam, seu mercurialem. Ex harum compositione omnia corpora gignuntur, et in has rursus solvuntur.
- P. 5. Ad hanc classem pertinet etiam sal, qui secundum Cl. Auctorem consistit ex principio aqueo, unito cum hac vel illa modo memorata terra, unde eius diuersitas. Data igitur salis descriptione, varias eius differentias adducit, in quas plerumque, doctrinae causa, dispergitur. Naturalis autem et optima distinctio est sine dubio ea, qua in salem acidum, alcali-

*) Confer Part. II. p. 67.

calinum et neutrum diuiditur. Sal acidus porro distinguitur in mineralem, vegetabilem et animale: sal alcalinus autem in fixum et volatilem. Fixus vero est vel artificialis, seu vegetabilis; vel natiuus, seu mineralis, quem vltimum Cell. STAHLIUS et NEUMANNUS negarunt. Neuter sal consistit ex sale acido et alcalino, huius vel illius speciei, ita mixtus, vt nullus abundet. Varie ta- p. 10.
men diuersi hi sales inter se afficiuntur, et vnus quoque altero fortius attrahitur. Idem et accidit ter-
tis, tam puris, quam metallicis. Inde illa diuersa salium et vitriolorum genera, quae Cl. Auctor or-
dine recenset, et species salium, ex quibus compo-
nuntur, determinat, in quo labore illi Celeb. quon-
dam Berolinensium Chemicus NEUMANNUS in
Praelectionibus chemicis praeiuit. Ratione acidi vi-
triolici duplex dari, vel fixum, vel volatile, affir-
mat. Fixum acidum cum alcali fixo natiuo, seu
minerali, format neutrum illum salem, qui aquis
mineralibus inest, et cum sale mirabili GLAUBERI,
et sale *Epsom* perfecte conuenit. Idem cum sale al-
cali fixo artificiali, seu vegetabili, tartarum vitrio-
licum sistit: cum alcali volatili salem ammoniacum
secretum GLAUBERI, cum metallis, quae soluere
potest, vitriola. Haec omnia de acido fixo vitrio-
lico intelligenda sunt. Sed datur etiam acidum vi-
triolicum volatile, quod omnes quidem propieta-
tes et vires acidi fixi vitriolici habet, accedente au-
tem minimo caloris gradu, vel additione acidi vi-
triolici fortioris, auolat. Eiusdem indolis ac spe-
ciei est acidum illud vitriolicum, quod in acidulis et
aquis ferratis reperitur, et ferrum in eis solutum
tenet. Postquam autem leuissimus tantum accedit
calor, in auras abit, et ferrum, sub forma terrae
martialis, fundum petere sinit. Hoc plurimis p. 14.
ideam

ideam *vitrioli volatilis* dedit, cuius existentiam Cl. Auctor prorsus negat.

Ab hac attractoria virtute, quam diuersae salium species inter se exercent, variae illae disjunctiones, et deiectiones, quas vulgo praecipitationes vocant, corporum antea solutorum sunt; nouaeque denuo oriuntur compositiones, quas Cl. Auctor secundum attractionis, vel propinquitatis gradum exponit, nonnullasque adducit experientias. Ast, prater admixtionem corporis diuersi interdum simul igne opus est, vt sales rursus dirimantur, vti in separatione acidi vitriolici a sale alcali fixo in tartaro vitriolato, et sale mirabili GLAUBERI videmus, Hoc vnice additione phlogisti effici potest. Cum hoc enim, praesertim si parum alcali fixi adiicitur, sales illi antea minus fusiles, in igne facile fluunt: acidum autem vitriolicum, quod maiori gaudet vi attractoria erga phlogiston, deserit salem alcalinum fixum, quocum coniunctum erat, et cum inflammabili principio format sulphur. Quid? quod gravissimum acidum ope huius phlogisti euadit leuissimum vno verbo, fixum mutatur in summe volatile. Hoc obseruamus in praeparatione spiritus, vel olei essentialis vini cum oleo vitrioli; vel in destillatione pyritarum. Verum enim vero hoc est idem id acidum volatile, quo aquae medicae, imprimis acidulae gaudent, et quod a plurimis pro vitriolo volatili habitum fuit.

P. 23. His praemissis, absolutum tractatum physicum de aqua Cl. Auctor nobis sistit, quem *examen aquarum* inscribit. Agit autem in initio de aqua in genere, qua occasione in nomen inquirat, eius definitionem constituit, et diuersas distinctiones formasque, sub quibus aqua apparet, addit. Deinde naturam et proprietates aquae simplicis explicat, vbi varia de eius qualitatibus, humida scilicet, et fluida; graui-

gravitate; et leuitate; virtute soluendi sales, terras, puras et metallicas, quae saepe ita minutim diuiduntur, vt pelluciditatem aquae non turbent, profert. Meminit quoque virtutis elasticae, qua aqua omnia expandit, et dirumpit, quando ope caloris in vapores dissoluitur. Quemadmodum ab his etiam vaporibus, si per calorem subterraneum subito rarefiunt, nullumque exitum inueniunt, plurimos terrae motus deriuat. Re autem rite examinata ostendit, aerem, in aqua inclusum, illius effectus, omnia scilicet sub vaporum conditione expandendi, esse causam. Aere enim omnes aquae largiter ditatae sunt, plurimum autem levissimae aquae medicatae et ferratae, vt *Pyrmontanae* et *Spadanae*.

Quum vero inter proprietates aquae virtus sol- p. 62
vendi sales praecipua est, varias rationes adfert, cur nulla fere aqua, etiam simplicissima, ab omni sale libera sit. Plures etiam sales sensim soluere, et solutos simul tenere potest aqua, quorum tamen copia diuersa est. Quosdam enim citius soluit, quosdam tardius, alios in magna, alios in parua copia, de qua proportionem tabulas ex HOFFMANNO, IUNCERO et BOERHAAVE adducit. Praeter ea acidum vniuersale, quod totum naturae ambitum pervadit, omnibus fere aquis inesse credit, et ab hoc potissimum virtutem soluendi terras, et metalla dependere persuasum omnino sibi habet.

Posthaec ad experientias, quae cum simplici p. 81.
aqua instituendae sunt, transit, et quae pro diuerso vtendi fine eligi debet, proponit. Facillima et vulgarissima est, quae per sensum fit: quum vero haec non semper sufficiat, physici, et praesertim chemici, alias excogitarunt, et adhibuerunt experientias ad indagandam aquarum naturam. Per has detegi potest, num aqua sit mollis, vel dura; num pura, vel

vel salina; num grauis, vel leuis. Ex chemicis obseruationibus scimus, nullam terram posse solui sine interuentu salis, praesertim acidi. BECCHERUS quidem locutus est de minerali quodam spiritu volatili, qui dum prorsus insipidus sit, nullam praebet acidi notam, et tamen facultatem haberet solvendi non solum terram, sed etiam metalla. Hunc per destillationem ex argillae coeruleae quadam specie se extraxisse affirmavit. Quamvis experientiam Cl. Auctor non neget, tamen sibi persuadere nequit illum spiritum cum acido vniuersali non conuenire, licet in magis pura, et, vt chemici loqui solent, *exaltata* appareat forma, quam plerumque is extrahitur ex aliis mineralibus. Vt id probet, ad experientias prouocat, quae cum aquis, particulis terreis, vel metallicis, ditatis, salis alcalini fixi eueniunt adfusione. Quum hae deiiciuntur, vel, vt aiunt, praecipitantur, eas antea in aqua solutas fuisse, necesse est, quod a nullo alio corpore, quam ab acido quodam fieri potuit, quippe admixtus sal alcalinus hunc ob maiorem propinquitatem attrahit, et solutam missam facit terram. Super his principiis et alii sales, aliaeque solutiones adhibentur, ad detegenda in aquis soluta corpora. Ostendit nunc Cl. Auctor diuersas affinitates salium, et quo ordine sales, terrae et metalla se inuicem attrahunt et praecipitant. Omnium autem maximam attractionem exhibet acidum vitriolicum, quod plurima attrahit corpora et varias inde, tam naturales quam artificiales, sistit compositiones. Huc etiam pertinet sulphur, quod ex acido vniuersali, vel vitriolico, et principio inflammabili compositum est. Cum hoc enim acidum illud talem affinitatem habet, vt etiam salem alcalinum, in igne saltem, deserat, et se cum inflammabili coniungat, verumque constituat sulphur. Interea sulphur per se in aqua non est solubile,

p. 89.

p. 98.

bile, sed opus est, vt sal alcali accedat, ope cuius soluitur. Nihilo minus a quocunque acido addito ex aqua rursus praecipitatur. Exinde Cl. Auctor concludit, sulphur in nulla aqua posse subsistere solutum, in qua acidum abundat.

Sequuntur experimenta, quibus aquae examinantur, tam cum metallorum solutionibus in diuersis acidis factis, quam per mutationes colorum vegetabilium, quas aqua affusa patiuntur. Harum igitur mutationum rationem reddit Cl. Auctor, et conclusiones, quae inde ad cognoscendas partes contentas colligendae sunt, adiicit. Lectu dignissima vbique immiscet et, quae differit, non solum debito ordine sunt proposita, sed etiam argumentis et experientiis confirmata. Inuenimus experimenta cum succo coeruleo florum cyanorum, syrupo violarum, tinctura ex *tournefol* parata, vel papyro hocce colore tincta, rubra rosarum; ligni *campechy* dicti, coccionillae, rhabbarbari, decocto gallarum, sale alcalino fixo et volatili, sapone, oleo calcis, acidis vegetabilibus et mineralibus, solutionibus aluminis, plumbi, argenti etc. instituta. Relatis igitur experientiis, quae praecipitando partes, in p. 116. aquis contentas, detegunt, transit Cl. Auctor ad eas, quae per coctionem, quam euaporationem vocant, partes manifestant, residuas. In praecedentibus iam obseruauerat in vna eademque aqua diuersos posse reperiri sales, idem in residua post euaporationem massa detegit.

Raro autem plures, quam tres salium species p. 121. commixtae in aquis inueniuntur. Hae, si selenitidem exceperis, sunt: 1) alcali minerale seu nitrum veterum: 2) sal gemmae, seu sal marinus: et 3) sal compositus ex primo sale, seu basi secundi salis, marini nempe, et acido vitriolico; hinc perfecte conuenit cum sale mirabili GLAUBERI, et LISTERI
nitrum

nitrum calcarium est. Qua ratione autem hi sales determinari, et a se inuicem separari queunt, multas adducit experientias. Praemissa methodo generali, ad quam aquae examinandae sunt, ad specialem procedit, et secundum hanc fluvii *Tamisis* aliorumque Londini, et circa id scatentium puteorum aquas examinat, et quomodo differunt, definit accuratius, quam huc vsque factum est. De ultimo autem residuo, quod facta decoctione in omnibus aquis, separatis salibus, remanet, et mater salis, anglice *Bittern*, chemicis oleum calcis dicitur, peculiarem opinionem habet, quae omnem attentionem meretur. In omnibus salium cocturis in fine restat lixiuium, quod arte in crystallos minime redigi potest. Si vero ad siccitatem decoquitur, acquiritur materia fusca, salina, oleoginosa, saporis amari, quae statim in aere denuo liquefcit. Hoc lixiuium KUNCKELIUS, aliique aquarum mineralium indagatores pro vero alcali habuere. Sed Cl. Auctor grauib. docet rationibus, id nil aliud esse, quam acidum salis marini, quod, loco salis alcalini mineralis, cum terra calcaria commixtum sit: quod si vero eadem haec terra cum acido vitriolico saturetur, praeberet selenitidem.

p.151. Post ea nonnulla differit de medicinali qualitate et vsu aquae simplicis, in quibus ad veterum et recentiorum medicorum prouocat testimonia. Cum his externum vsum aquae coniungit, dum pro balneis adhibetur, vbi vtilia primum de balneis in genere, deinde de balneis frigidis, post ea de temperatis, et tandem de calidis profert. Calidae, sunt vel naturales, vel artificiales. Ad naturales refert thermas. Has diuidit in simplices et medicatas. Simples putat, quae pura tantum aqua, in terrae cryptis calefacta, constant. Tales esse ait thermas *Piperinas*,

rimas, *Schwalbacenses* *) *Toeplenses* in Germania **) *Schlangenbadenses* et *Hirschbergenses* in Silesia. Medicatas vero thermas nominat, quae sale, sulphure, terra et metallicis partibus dotatae sunt. Huc refert *Bathonienses*, *Bristolenses*, *Aquisgranenses*, *Porcetanas* et *Carolinas* in Hungaria. Inter medicatas dantur thermae, quarum aquae solida constringunt, si nempe particulis adstringentibus, terreis et absorbentibus participant. De his monet, quod solida constringant, poros claudant et ideo febres facile accendant, quare cum circumspectione pro balneis adhibendae sint. Tales prae aliis pronuntiat thermas *Carolinas* ***) *Porcetanas* et quae in comitatu *Sommerfetiensi* in Anglia scatent. Regulas et cautiones deinde exponit, quae balneantibus observandae veniunt, et tandem pauca adiicit de stillidiorio, quod *ἐμβροχίον* Græcis audit, et de vaporum balneis

Procedit Cl. Auctor ad *Partem secundam*, quae de frigidis aquis medicatis, seu de vulgo sic dictis aquis mineralibus, in genere agit. In *Introductione* praemissa dubitat Cl. Auctor, num aquae minerales in

*) *Schwalbacenses* aquae thermis minime adnumerantur, quæunt, sed acidulis, quia non calidae, sed frigidae profiliunt.

**) *Toeplenses* in Bohemia. *Schlangenbadenses* non in Silesia, sed in ditione Hassiaca, procul Francofurto ad Moenum: nec *Carolinae* in Hungaria, vti Cl. Auctor vult, sed in Bohemia proueniunt.

***) Haec contra Cel. TRALLES notanda sunt, qui in tractatu de *thermis Carolinis*, quem Vol. VI. p. 25. recensuimus, contra Cl. SPRINGSFELD, qui virtutem constringentem thermarum Carolinarum in libro suo de *thermis Carolinis* affirmavit, his thermis prorsus denegat: licet concedat, eas eiusmodi particulis imbutas esse.

- in classes, vt inde systema formetur, diuidi queant.
- p. 3. Hydrologia enim, quam Cl. WALLERIUS edidit, illi non satisfecit. Taxat quoque Cel. HOFFMANUM, qui acidulas potius alcalinas dicendas esse affirmavit. Subtile illud atque volatile principium, quod quibusdam aquis mineralibus inest, ob consuetum loquendi usum, spiritus nominari concedit, et tanquam productum dissoluti cuiusdam corporis fossilis, seu mineralis, considerat. Quadruplex autem fluidum volatile, vel species quatuor spirituum aquis medicatis inhaerere contendit. Prima species ei est, subtile illud ac volatile fluidum, quod nonnulli aquarum scrutatores spiritum volatilem mineralem, alii spiritum aethereum, vel aethereo-elasticum mineralem, adpellant; primus leuissimo caloris gradu ab aquis cum aere auolat, et nullo modo coerceri potest. Cum acido volatili vitriolico, tertia scilicet specie hunc semper commixtum esse, ipse fatetur Cl. Auctor, quomodo autem ab eo differat, accurate non determinat.
- p. 12. Alteram speciem facit spiritus volatilis alcalinus. Eius naturam in eo ponit, quod odore et sapore se manifestet, et addito acido ebullitionem in aquis excitet, vel affusa solutione mercurii corrosiui pulverem album praecipitet. Hic a plurimis rerum naturalium inquisitoribus negatur, sed illum in quibusdam aquis existere defendit. Tertiam speciem constituit spiritus volatilis vitriolicus acidus, quem nonnulli spiritum mineralem rectorem vocant. Eum generari affirmat a dissolutione vitrioli, sulphuris, vel pyritae, et quia eum primo illo, elastico scilicet, et aethereo spiritu frequenter mixtus sit, a plurimis scriptoribus confundi asserit. Hunc quoque occasionem dedisse credit notioni vitrioli volatilis, cuius existentiam prorsus negat, et omnes de eo
- p. 17. opiniones ridiculas facit. Quartam speciem prae-

bet phlogiston, seu materia inflammabilis. Id aquis, sub hac forma, vt explicuit Cl. Auctor, inesse, neminem ante eum obseruasse sibi persuadet, quemadmodum et Cel. STAHLIUM tali forma id negasse perhibet. Prorsus differt a sulphure ipso, quamvis in illo, omnibusque corporibus inflammabilibus, contineatur. Accuratius nunc illud definit, nonnullasque proprietates et effectus, quos exerit, exponit. Est idem, quod in minerarum cuniculis praesertim pyritarum, sub vaporum nomine occurrit, et ex cryptis illis subterraneis seu speluncis exhalat, et animalia necat. Non confundi debet cum materia p. 21.
illa oleosa, qua aquae, aeri diu expositae, interdum abundant, a qua tamen multum differt. Hac occasione valde inuehitur in eos, qui oleosam hanc materiam aquarum sulphur vocant, et aquas, quae tam vehunt, sulphureas. Postquam denuo difficultates repetiit formandi systema aquarum, in classes tamen quasdam praecipuas Europae aquas medicatas distribuit, et secundum primarias partes constitutas, quas continent, tam calidas, quam frigidas, disponit.

Quum nulla fere aqua ab omni sale libera sit, p. 28.
contemplatio aquarum salinarum primum in considerationem venit. Ex veterum igitur monumentis et recentiorum scriptis, famigeratissimas Europae prouincias et vrbes Cl. Auctor refert, quae ob salinas, salinarum aquarum lacus, et salium natiuorum, seu fossilium fodinas celebres fuere. Inquirat ita p. 34.
que in primarias Britanniae salinas, quas raro puras, sed plerumque terra ditatas inuenit. Exposito modo, quo sal ex salinis paratur, ostendit porro, ex quibus partibus sal compositus est, eadem ratione, ac id in praemissa *idea salis* iam fecit. Vltimum residuum, quod salinae, parato sale, exhibent, est liquor ille salinus, oleosus, quem nonnulli matrem salis,
Supplem. I. B

salis, alii oleum calcis, Cl. POTT salem ammoniacum fixum, et Cel. HOFFMANNUS lixiuum a salis communis coctione reliquum nominant. Quamuis multi id lixiuum pro vero alcali minerali habuerint: indubitatis tamen experientis probat, nihil aliud esse, quam singulare acidum salis marini, ita firmiter loco basis salinae cum terrea iunctum, vt nullo gradu caloris separari queat. Ad demonstrandam eius naturam easdem fere experientias et probationes, quas supra iam legimus, prolixiore tantum modo profert.

p. 46. Quum aqua salina cum aqua marina multum conueniat, hanc examinandam sibi sumit Cl. Auctor. Detecto veterum errore, quem de partibus constitutiuis aquae marinae fouerunt, accuratius eius determinat partes componentes. Comparat eam cum aqua salinarum, et aqua fluuii *Tamesis*, in qua certa copia salis communis, vel marini, soluta est, vt non solum in grauitatem eius, quam vulgo specificam dicunt, inuestiget, sed etiam per experimenta reliquas proprietates et qualitates examinet, in quibus ambae hae aquae, cum inter se conueniant, tum a se inuicem differant: at paruam inter eas intercedere reperit differentiam. Instituit haec experimenta cum aqua ex diuersis maribus sumta, et ea, quae ante, et post aestum maris hausta fuit, et animaduertit, partes contentas in his aquis non ratione qualitatis, sed quantitatis tantum discrepare.

p. 54. Quum experientiae, quas ad indagandam aquae marinae naturam in vsum vocauit, fere eadem sint, ac illae, quibus in *idea salis*, et examine salinarum, vsus fuit, superuacuum esset, si illas repetere vellemus. Nobis sufficit ex illis experientiis cognoscere, neque sulphur, neque bitumen, neque nitrum, neque vntuosam quandam materiam, vti nonnulli perhibere, in aqua marina inueniri, sed tantum terram,

salera

Salem muriaticum et lixiuium salis, de quo supra dictum fuit. Pro horum igitur contento-
rum ratione de effectu medico iudicat, quem aqua
marina tam interne, quam externe adhibita edere
potest. Dum RICARDI RUSSELL *dissertationem*
de sale glandularum, seu de usu aquae marinae in mor-
bi glandularum perstringit, ipse multa utilia addit.
Docet in primis, eam regis in usu fuisse apud vete-
ra, quam apud recentiores, qui eius usum prorsus
neglexerunt. Praecipuam virtutem quaerit in par-
tibus componentibus aquam marinam, sale scilicet
et terra. Multos morbos adducit, in quibus utiliter
tam externe, quam interne adhiberi potest, adiicien-
do ubique cautiones, quae sub eius usu observandae
sunt. Nec omittit morbos, in quibus eius usus
magis reperitur noxius. Felicem prae aliis provin-
ciis praedicat Britanniam, quod occasionem habeat
hoc remedio, quocunque modo velit, utendi.
Communicat hunc in finem adumbrationem et for-
mam, qua balnea in oris maritimis essent extruen-
da, ut balneantes cum accessus, tum recessus ma-
ris tempore his uti possent, quae omnia, quo melius
intelligantur, adiecta tabula aenea illustrat.

p. 64.

Transit in *sectione quarta* ad aquas sale, et qui-
dem neutro purgante praeditas, in quarum nume-
rum aquas *Epsom* et *Cheltenham* reponit. Prior fons
ad lapidis distantiam ab vrbe *Epsom* in comitatu
Surreiensi provenit, et primus fuit, cuius aquam in-
venerunt sale vehere purgantem amarum, quare
etiam sal inde nomen accepit. Postea vero similis
sal non solum in aliis cum Britanniae, tam Germa-
niae scatebris detectus, sed etiam in multis aliis sa-
lis coctus et paratus fuit. Quod ad naturam hu-
ius salis attinet, per experientias probat Cl. Auctor,
eum componi ex acido vitriolico, et basi alcalina sa-
lis fossilis, seu communis, et quadam terra absor-

p. 95.

- bente calcaria, ad saturitatem mixta. Ex his concludit, illum cum sale mirabili *GLAUBERI* perfecte conuenire, nullumque inter eos, artificialem et naturalem, posse inueniri discrimen, quicquid etiam in arte chemica parum docti obgannirent. Remanens vltimus liquor, et qui nulla arte in crystallos redigi potest, est saepe memoratum lixiuium salis communis. Hoc primis crystallos plerumque adhaeret, illasque in aere deliquesce facit, quam proprietatem aut repetita in crystallos reductione, quam crystallisationem vocant, aut additione aluminis, vel acidi vitriolici amittunt. Ab aqua *Epsom* haud multum differt aqua prope *Cheltenham* profliens, nisi quod praeter salem purgantem neutrum adhuc ferro ditata sit. Nonnulli eam sulphuream ob foetorem, quem spargit, perhibuere, sed a stagnante aqua, quae necessario putrescere debet, hunc foetorem deriuat. Ferri praesentiam ex ochra martiali, quam deponit, demonstrat. Sal excoctus perfecte similis fuit ei, quem ex aqua *Epsom* accepit. Cum hac aqua conuenit aqua *Scarborough* dicta: ob austeriorem tamen saporem, quem linguae imperit, de alumine eam participare putat.
- p.112. Excipiunt hanc aquae medicatae *sectionis quintae*, quae in principatu *Leodensi*, *Malmedy* et *Stavelot* scitent, et subacidae ferrataeque sunt indolis. Generalia praemittit Cl. Auctor, quae situm, solum et clima modo dictae regionis spectant. Recenset deinde ferri mineras, quae ibi effodiuntur. His autem minime originem aquarum medicatarum attribuire vult: quem potius in pyritarum quaerit mineris. Horum tres in primis nominat species. Pyriten scilicet sulphureum rudem, seu pyromachum veterum et *WALLERII*: globulos pyritaceos; et drusam pyritaceam eiusdem. Nominat nunc fontes, qui in oppido *Spa*, et adiacente scatent terra, quorum

rum sedecim sunt, inter quos autem quatuor praecipue reliquis famam praeripiunt.

Primarius est *Ponhon* medio in oppido *Spa* scariosus. Variat pro conditione aeris externi. Quando enim hic siccus et frigidus est, melior et fortior eius reperitur aqua, quam si humidus, vel calidus ar circumfundit terram. Hinc etiam iure reprehendit Cl. Auctor consuetudinem, in fontis superficie, quae aeri est proxima, aquam hauriendi: quam contra ex profundo haurire suadet, Magnam enim mutationem aqua haec mineralis subit, si aeri libero, aut calori per breue tantum exponitur tempus. Idem ei accidit, si in antlia pneumatica sub campanam ponitur, et aer externus auferatur: perdit tunc pelluciditatem et saporem. Alternant et illi aquam, qui eam calefaciendi causa, in calidam ponunt, vel cum aqua calida, aut lacte calido miscent. Eo, ut dicunt, specificè leuiorem eam inuenit, quo minus alterata fuit. Inde colligit, aquam naturalem et integram spiritu quodam subtili ac volatili esse dotatam, qui leuissimo auolat calore. Eum acidae esse indolis ex colorum probatur mutationibus, dum papyro cum tournesol tinctae rubrum impertit colorem. Ex eius iactura etiam citam deiectionem, quam subsidentiam vocant, terne ochraceae exponit, quam aquae minerales patiuntur, postquam acidum illud excessit. Soluens enim, quod illam suspensam tenuit, deficit. Acidulus igitur eiusmodi aquas nominandas esse, contra Cel. HOFFMANNUM contendit. Hanc suam sententiam vltioribus euincit experientiis. Quorsum p. 154. pertinet diuersus color, qui apparet, quando aqua naturalis, et quando alterata ad experientias adhibetur: porro adfusio acidi fortioris vitriolici, quod naturam praecipitatum rursus soluit: denique mutatio,

p.160. tio, quam lixivi alkalini admixtio efficit, quae minime fieret, si aqua esset naturae alcalinae. Respondet simul ad dubia, quae Cl. Auctori formari possent, ex effervescentia, quam fortiora acida excitant, si aquis mineralibus adduntur. Hanc oriri assensum, dum leuius et volatile acidum a fortiori expellitur, et terra ochracea aut alcalina efficitur, quod sine bullitu fieri nequit. Hac quoque ex ratione, ut nos quidem opinamur, non immerito taxat illos, qui inter usum acidularum saponem exhibent, quia necesse sit, vnum vel alterum remedium alteretur. Ut ulterius aquam examinet, procedit ad experimenta cum solutionibus metallicis, et salibus contrariis, deinde ad destillationem aquae, et tandem ad eius euaporationem. Quum vero Cl. Auctor hanc aquam eadem ratione ac priores tractat, merito recensione experimentorum superfedemus. Hoc vnicum addere debemus, quod occasione destillationis aquae in spiritum illum volatilem accuratius inquirere sibi proposuerit, quod illi quoque ex parte, ut putat, successit. Intellexit enim eum acidae esse naturae, extremae subtilitatis, qui nullo modo coerceri queat. Dum de euaporatione, quae ad siccitatem fit, agit, affirmat verosimile esse, augmentum ponderis, quod remanens materia salino-terrea, si libero aeri exponitur, denuo acquirit, et ex aere attrahit, semper aequale esse copiae alcali puri, quod continet: id quod multum probabile nobis videtur.

p.171. Ex omnibus autem experienciis ad examen aquae institutis Cl. Auctor tandem colligit: in aqua *Pan-*
hon contineri primo subtile aethereum fluidum, quod cum aere elastico auolat, et acidae est indolis: secundo ferrum ab acido hoc spiritu solutum: tertio salinem alkalinum mineralem purum; terram partim leniticam, partim absorbentem; et parum materiae oleosae. Postea examinat Cl. Auctor reliquas aquas mi-
nera-

nerales prope *Spa* scatentes, e. g. *Grosbeck, Sauteniere, Watroz, Tonnelet, Niveset, Cheuron, Couve, la Sige, Geronnet, Tambridge* in Anglia, eadem ratione, ac cum *Pon-*
lon fecit, et partes earum contentas determinat accu-
 rate. Quum vero easdem experientias nimium saepe
 repetere deberemus, lectores potius ad librum ipsum
 ablegamus. Nobis sufficiat quaedam singularia et
 non semper obuia annotare.

Dum Cl. Auctor aquam *Tonnelet* examinaret ei- p.203.
 que syrupum violarum affunderet, obseruauit, nube-
 culas, quae in mixtura oriebantur, esse coloris coc-
 cinei et purpurei, quum in reliquis acidulis, quan-
 do idem syrupus eis admiscetur, in principio mixtio-
 nis, color pallide roseus adparet, qui tamen statim
 in coeruleum et post in viridem mutatur. Singu-
 larem hanc apparitionem fortiori acido, quo *Tonne-*
let prae ceteris abundaret, attribuit. Saponem va-
 lidius destruit, quam reliquae acidulae, quod ab ea-
 dem deriuat causa. Occasione fontis *la Sige* prope p.230.
Malmedy profilientis, qui partibus abundat terrois,
 se animaduertisse dicit: quo plus terrae, eo minus
 ferri, aquas medicatas continere; quod a vero non
 multum aberrare inuenimus. Ad finem partis se- p.245.
 cundae quaedam de virtute medica aquarum subaci-
 darum ferratarum; et de tempore atque modo aquis
 medicatis vtendi adiicit. Praecipuam virtutem quae-
 rit in subtili illo atque volatili fluido, quod tam cito,
 et citius, quam plurimi putant, auolat. Quare sub
 visu acidularum ad hoc maxime attendendum esse se-
 dulo inculcat. Quo plus enim huius fluidi acidulae
 continent, eo efficaciores sunt aestimandae. Inter ea
 constitutiuis reliquis acidularum partibus, terrae scili-
 cet ferreae, calcariae absorbenti, sali et materiae oleo-
 sae partes suas quoque adsignat. Quando autem Cl. p.257.
 Auctor strumas, quibus multos incolas spadanos la-
 borare obseruauit, partibus terreis, quibus aquas
 B 4 spa-

Spadanas, praesertim *Pouhon*, abundare ait, adferibit, minime illi adsentiri possumus, quamlibet etiam rationem adducat, ut modum explicet, quo fiat. Praeter thermas *Carolinas* nullam aquam nouimus, quae tam copiosis particulis seleniticis et tophaceis praedita sit. Nec aquas, simplices dictas, ibi provenientes, quibus incolae, ut thermis ipsis, quotidie utuntur, excipimus. Eae enim illa terra tophacea et selenitica ita aggrauatae sunt, ut scatebras, et canales, quibus vehuntur, saepe dicta materia tophacea incrustent, et veros stalactides formant. Nec tamen ullus in toto oppido, et vicina regione inuenitur incola, qui struma laboret. Ab alia igitur causa ortum ducant, necesse est, licet hac oppositione minime illorum defendere velimus opinionem, qui ab usu liquoris niuei causam strumarum explicare annisi sunt, cui sententiae contra ire Cl. Auctor in primis noua sua expositione studuit. De

P. 268. modo utendi aquis ferratis nil adiciendum habemus, quam ut Cl. Auctor usum acidularum efficaciorum ac salubriorem fore moneat, si earum vsui balnea calida praemittantur, in quo illi facilius assentiremur.

Sequitur *Pars tertia*, quae quatuor adhuc aquas pertractat, thermas scilicet *Aquisgranenses* et *Porcetanas* in Germania; *Bathonienses* et *Bristolenses* in

P. 3. Anglia. Quod ad *Aquisgranenses* attinet, in *seção prima* Cl. Auctor perquirat thermarum antiquitatem, deinde expendit urbis situm, solum, aerem et aquas. In *seção secunda* exponit corpora, quae a natura profecta sunt, et prope *Aquisgranum* reperiuntur atque effodiuntur. Huc pertinent terrae, lapides, corpora metallica, bituminosa, sulphureaque: denique plantae, quae ibi crescunt. Omnium horum

P. 38. catalogum exhibet. Inter plantas meminit Cl. Auctor

Odor fungi singularis, qui in thermis, praesertim bal-
 neis St. Cornelii, obseruatur, et lapidibus, quos
 aqua calida alluit, adhaeret. Audit autem illi fun-
 gus *membranaceus, seu gelatinosus thermarum*. Est
 idem, quem CL. SPRINGSFELD 1749 primus ob-
 seruauit in thermis *Carolinis*, et eius descriptionem
 in peculiari commentatione cum Academia scientia-
 rum Regia Berolinensi *) communicauit, non qui-
 dem fungis, sed tremellis, secundum DILLENIIUM
 plantam nouam accensens. Cum hac non confundi
 debet *Alga in tubulis aquam fontanam deducuntibus*
 c. s. p. seu *Conserua riuulorum capillacea* RATH, quam
 No. 18 describit, et in aquae ductibus plurimorum
 fontium urbis detexit. Haec planta propter ea no-
 tatu digna est, quia nonnulli scriptores *Bathonienses*,
 eam pro materia sulphurea, seu bituminosa therma-
 rum, uti in sequentibus videbimus, venditarunt, quos
 ideo Cl. Auctor multum arguit.

Missis his ad *sectionem tertiam* transit, et de di- p. 45.
 versis scatebris, *Aquisgrani* profiliantibus, una cum
 eorum balneis adstructis, nominibusque impositis
 agit. Procedit ad examen thermarum *Aquisgranen-* p. 52.
sium, et earum naturam et qualitates scrutatur.
 Odor earum sulphureus, quem cum variis exhalatio-
 nibus sulphureis comparat, primum est, quod in
 considerationem venit. Hic disperit, quando aqua
 per aliquod tempus stetit, vel libero aeri exposita
 fuit. Inde eius materiae indolem volatilem colligit
 simulque probat, hanc esse terrearum particularum,
 quae in aquis continentur, verum soluens, quia,
 quando illa auolauit, terrae partes subsident. Prae-
 cipitantur autem in thermis *Aquisgranensibus* sub for-
 ma levis limi nigri, qui tubos, alueos et balenas ob-
 ducit,

B 5

*) Vid. *Memoires de l'Academie Royale des sciences de*
Berlin, de l'Année 1752. p. 102.

ducit, et ABERGERO et HOFFMANNO pro ochra habitus fuit, cui opinioni autem Cl. Auctor contradicit, et praesentiam ferri in thermis *Aquisgranensibus* negat. Gradus calor variat, et in diuersis fontibus diuersus est. Summus est in fonte, qui *Imperatoris* dicitur; in scala enim *Fahrenheitiana* mercurium ad 136 gradum ascendere cogit: quem ad modum etiam huius fontis aqua trutina examinata, ratione reliquorum leuissima est.

p. 63. Specialius inquit in naturam volatilis et inflammabilis partis thermarum *Aquisgranensium*, vt viam sibi paret demonstrandi modum, quo sulphur ex amborum horum corporum coniunctione in thermis se formet, parietibusque adhaereat. Volatilem partem acidae esse indolis supra quidem iam ostendit, at vterius hoc iam inuestigat, et non solum ex rofionibus, quas vapores thermarum in ferreis et plumbeis instrumentis, quae aquae ductibus inferuiunt, efficiunt, si illa per tempus adeunt: sed in primis ex panniculis linteis in lixiuium alcalinum intinctis, et vaporibus thermarum expositis, comprobatur. Panniculi enim hi, quando rursus eluuntur salem neutrum, tartaro vitriolato similem praebent, manifesto indicio, acidum, quod illis accessit, vitriolicae esse naturae. Inflammabilis principii praesentiam deriuat Cl. Auctor praesertim ex odore, quem thermae *Aquisgranenses* spargunt: deinde ex corrosis tubis plumbeis, qui instar minerae plumbi, vel plumbi cum sulphure fusi, adparent: denique ex aureo colore, quem aes aut argentum recenter politum, si in aquam thermalem immittuntur, vel thermarum vaporibus exponuntur, acquirunt. Hae enim mutationes non ab acido solo, a vaporibus tamen, inflammabili simul dotatis, fieri queunt.

Ex horum principiorum coniunctione oritur sulphur, quod larga copia fornicibus, fonti superfractis. canalibusque, quibus thermae vehuntur, adhaerens reperitur, licet modus, quo generatur, adhuc multum disputetur. Plurimi in ea fuere opinione sulphur in aqua fuisse solutum, et ad modum operationis illius chemicae, quam sublimationem vulgo vocant, ope caloris eleuatum et productum. Quod vero fieri posse ideo Cl. Auctor negat, quia verum sulphur sine abundante copia lixiui alcalini firi, quo tamen thermae *Aquisgranensis* secundum Cl. Auctorem carent, in aqua solui nequeat. Vero similis hinc ei videtur, ambo principia, acidum scilicet et inflammabile, aquae quidem inesse, sed separata, vniri tamen et geherari sulphur, dum auolarent, et coercerentur inter fornices. Explicatio p. 72. enim ortus sulphuris in thermis *Aquisgranensibus* per modum sublimationis ideo minus arridet Cl. Auctori, quia sulphur non *substantialiter*, vt cum philosophis loquamur, sed *potentialiter* tantum aquae inhaereret: quare per generationis modum illud oriri mauult. Nos hunc disputationi non amplius inhaeremus, sed lectori iudicium de his relinquimus. Pergit Cl. Auctor in perscrutandis volatilibus illis principiis, vt eorum naturam magis detegat. Adhibet inter alias experientias destillationem aquae thermalis, et quum ei simplex modus non sufficiat, peculiarem instrumentorum adparatum, ope quorum destillationes fiunt, aquae ductui, quem hunc in finem perforauit, adplicat, et sine omni ignis vi, calore tantum naturali aquarum, accipit liquorem odoris valde sulphurei, volatilis, et saporis subacidi, atque leniter adstringentis, quem multum similitudinis cum spiritu illo sulphureo, *Gas HELMONTIO* dicto, habere asserit.

Haeq

- p. 78. Haec de principiis volatilibus thermarum *Aquisgranensium*. Nunc ad reliquas partes contentas, fixas magis, transit, multasque recenset experientias, quas instituit, ut de earum natura certior fieret. Omnibus autem experimentis nihil ferri detegere potuit: quem ad modum et thermas nec acido, nec alcali, abundare, si in statu naturali examinentur, affirmat, sed neutrum salem vehere. Quod de alumine quidam hallucinati sunt, prorsus negat. Mutationes postea refert, quas thermas additis diversis salibus et solutionibus metallorum subeunt, et
- p. 97. inde earum partes constitutivas declarat. Sunt autem hae: terra absorbens calcaria, alcali fixum minerale et sal marinus; quibus, si quis saepe memoratum principium volatile acidum ac inflammabile, et aerem, ab aquis non separabilem, addet, omnes habebit partes componentes thermarum *Aquisgranensium*.
- p. 110. Eisdem quoque partes sistit decoctio aquarum, ostendens simul terram calcariam non esse solam, sed terra selenitica adhuc coniunctam.
- p. 128. Positis his, causam perquirat Cl. Auctor caloris thermarum. Postquam diversas hac de re, tam veterum, quam recentiorum, perpendit opiniones, eam vnice ponit in calefacto pyrite: sicut et ab exhalationibus ex eius aestuatione ortis, volatile illud principium acidum ac inflammabile deriuat. Adiecit quaedam de origine salium, muriatici scilicet et alcalini, in thermis *Aquisgranensibus* reperiuntur; nec non de nitro, seu natro veterum, quod tamen sedulo a nostro nitro hodierno distinguit. Quum vero salem thermarum ex modo dictis mixtum et compositum, multum propinquitatis cum nitro veterum habere censet, ideo illum cum hoc aequiparat, et hoc fine thermas *Aquisgranenses* nitrosas appellandas esse putat.

Post haec de usu thermarum *Aquisgranensium* p.134.
 agit, et nonnulla generalia de earum virtute medica
 exponit. Refellit Cel. BERGERUM et HOFFMAN-
 NUM, qui thermas *Aquisgranenses* cum *Carolinis* in
 Bohemia et *Bathoniensibus* in Anglia, ob ochram
 seu terram martialem, quam continerent, conue-
 nire affirmarunt. In superioribus enim decuit, ther-
 mas *Aquisgranenses* ferro plane destitui *). Effe-
 ctus igitur thermarum vnice expectandus est ab ea-
 rum partibus constitutivis, quas in prioribus de-
 monstravit. Primaria earum virtus consistit in ca p.146.
 lesaciente, diluente, resolvente et abstergente qua-
 litate: cum qua coniungenda est vis partium mine-
 raliū volatiliū, quae in minima vasa penetrare,
 et totum corpus permeare possunt. Accedit ad
 specialiozem, internum nempe usum thermarum
Aquisgranensium, quem in aquarum virtute quaerit
 saponacea, quam partibus illis volatilibus auctam opi-
 natur. Hanc virtutem thermae exserunt praecipue
 in primis viis, eamque deinde ad secundas exten-
 dunt. Adlegat morbos, quibus usus thermarum
 salutaris et quibus noxius fuit. Adnectit denique p.158.
 tempus, copiam, modum et reliqua, quae sub usu
 thermarum interno obseruanda sunt. Internum p.169.
 excipit usus externus, qui triplex *Aquisgrani* est.
 Adplicantur enim ibi thermae aut toti corpori, vt in
 balneis, aut parti tantum, vel stillicidii modo, vel
 vaporum forma. Omnium autem vis consistit in
 virtute humectandi, emolliendi, et laxandi fibras,
 qua ceteras thermae *Aquisgranenses* antecellunt. Sin-
 gula

*) Idem de thermis *Carolinis*, quod nempe ferro ca-
 reant, contra Cel. BERGERUM et HOFFMANNUM
 CL. SPRINGSFELD in tractatu suo de thermis *Caroli-*
nis multis probauit experientiis: quare comparatio
 ex hac causa nec locum habet.

gularum effectum edunt balnea vaporum in morbis illis a peruerso vsu hydrargyri relictis: siquidem volatile illud principium inflammabile, quo thermarum *Aquisgranensium* vapores abundant, hydrargyro pristinum statum reddit, quod *renuiscere* chemici vocant, et id per poros cutis eliminat; quale memorabile exemplum Cl. SPRINGSFELD *) dedit, ad quod sine dubio Cl. Auctor respexit; licet ei ipsi tale obseruare non contigerit. Postremo merito taxat medicos, qui post vsum externum, vel potius internum eiusmodi aquarum medicatarum sine discrimine commendant, et praescribunt medicamenta fortiter purgantia, drastica vulgo adpelata, eo sub praetextu, vt recrementa aquarum corpore efferantur.

p.185. Ad *Porcetanas* thermas in *sektione quarta* se vertit Cl. Auctor. In his etiam reperitur *Conserua illa gelatinosa omnium tenerrima RAII*, quam nonnulli inepte pro sulphure habuerunt. In *scala Fahrenheitiana* mercurius in fonte superiore ad 132 gradum, in inferiore vero ad 152 ascendit.

p.198. Adductis experientiis euincit Cl. Auctor, has thermas multum differre ab *Aquisgranensibus*. Largiter enim dotatae sunt principio illo acido vitriolico: destituuntur vero inflammabili, quo *Aquisgranenses* contra abundant. Multa insuper terra tophacea aggrauatae sunt, quae omnia corpora, quae alluunt, copiose incrustant: quare illas cum *Carolinis* in Bohemia comparat, nisi quod de ferro, quo *Porcetanae* carent, secundum Cel. BERGERUM et HOFFMANNUM participant; quod vero, vt supra iam monuimus, Cl. SPRINGSFELD refellit, experientisque coarguit. Quum utrasque has thermas visendi

*) In Itinere medico ad thermas Aquisgranenses et fontes Spadanos. Lipsiae 1748. p. 29. ad 33.

fendi atque examinandi habuimus occasionem, hanc
 comparisonem prorsus adprobamus, quippe qui
 multum similitudinis ibi offendimus, vnicum hoc tan-
 tum addentes, thermas *Carolinas* longe plus terrae
 illius calcariae, vel seleniticae continere *Portetanis*.
 Thermae autem *Portetanae* ob vanum metum alu-
 minis, cuius tamen Cl. Auctor nihil detegere po-
 tuit, non interne, sed tantum externe in balneis
 adhibentur, quod ei omnino mirationem fecit. Ve-
 rum enim vero, inspectis particulis contentis non
 dubitavit, periculum in ipso suo facere corpore, et
 per aliquot dies eas bibere, vbi ad purgandum ma-
 gis propensas reperit. Quod ad earum vitutem ex-
 ternam attinet, ob principium illud volatile acidum
 et terram abundantem eas magis tonicas et partes
 solidas constringentes praedicat Cl. Auctor, quare in
 oedemate, anasarca et hydrope eas commendat *).

Sequitur *sestio sexta* et vltima, quae de thermis p. 219.
Bathoniensibus in Angliā agit. Praemittit Cl. Au-
 ctor quaedam de vrbis, thermarumque ibi scaten-
 tium antiquitate, siquidem apud Romanos iam cele-
 bres fuere. Eodem enim anno, quo Noster librum
 suum edidit, eruerunt ciues *Bathonienses* eo loco, vbi
 fundamentum noui aedificii locare voluerunt, rudera
 splendidissimarum balnearum Romanorum, vna cum
 earum stuffis et sudatoriis, quae omnia Cl. Auctor in
 nitida tabula depingi curauit. Describit deinde solum p. 237.
 et corpora metallica cum mineris, quae in eius tractu
 reperiuntur, atque effodiuntur, in quibus et pyri-
 tes est. Multum conqueritur Cl. Auctor de collegio
 medi-

) Confirmant haec ea, quae supra p. 15. not. *** monuimus
 contra Cl. TRALLES, qui thermis *Carolinis*, quae
 ferro destitutae sint, et terra tantum abundant,
 omnem vim tonicam et adstringentem contra Cl.
 SPRINGSFELD, qui eam defendit, prorsus denegat,

medico *Bathonias* constituto, et de eius usurpata
 p.246. licentia, in quam vehementer inuehitur. Multa
 monet contra consuetudines ibi vsitatas et peruul-
 gatas. Inscitiae arguit plurimos, qui medicinam
 ibi faciunt, et illos, qui de hisce thermis scripse-
 runt, tanquam tales, qui veram naturam et qualita-
 tem harum thermarum ignorent.

p.254. Tres numerantur fontes praecipui, *Bathonias*
 scatentes, qui vix, vel parum differunt, licet pro
 valde diuersis a plurimis venditentur. Exponit bal-
 neas ipsas earumque formam, et communem ibi
 balneandi morem, quem omnibus modis vituperat.
 Non satis mirari possumus, balneas non esse testas,
 sed sub dió sitas, hinc aeri, vento, frigori ac tem-
 pestatibus expositas, quod de gente tam prudente,
 opulenta atque magnifica vix credendum est. Mer-
 curius in thermometro Anglicano 119 gradum osten-

p.263. dit. Aquae ex thermis recepter haustae odore illo
 sulphureo prorsus carent, quem vere sulphureae

p.270. spargunt. Praeter partes solutas eiiciunt thermas
Bathonienfes duo corpora diuersae naturae et quali-
 tatis. Vnum est substantia quaedam mineralis,
 speciem arenae mentiens. Hanc de acido vitriolico
 et terra participare Cl. Auctor in eius examine inue-
 nit, quare ortum a pyrite martiali trahere putat:
 a quo etiam calorem thermarum deduct. Alterum
 corpus, quod thermas sub spumae specie, praeter-
 tim aestate, reddunt, est materia fusca, vel potius
 obscure viridis, quam omnes etiam medici pro sul-
 phure habuerunt, et thermas ideo pro sulphureis
 venditarunt. Contra hanc praëiudicatam opinio-
 nem communemque errorem insurgit Cl. Auctor,
 et experimentis, argumentisque euentissimis com-
 monstrat, illam materiam pro sulphure falso habi-
 tam, ortum capere non ex regno minerali, sed ve-
 getabili, et pertinere ad plantas illas minores aqua-
 ticas,

icas, quae sub genere conferuarum vel algarum comprehenduntur, et in thermis saepe reperiuntur. Ab huius plantae purredine, qua in mucorem mutatur sub limi nigri specie in aquis adparentem, foetorem etiam explicat, quem thermae, si per tempus aliquod steterunt, edunt. Et licet Cl. Auctor suam sententiam experientiis validissimis stabilierit, tamen omnes *Bathonienfes*, non medicis exceptis, arbitantes thermarum suarum famae aliquid derogari, si eis sulphur abiudicaretur, omnem operam curamque impendere, vt veterem opinionem defenderent: quid? quod quadam arte vsi sunt, vt experi- p.282.
menti cuiusdam fallacia praesentiam sulphuris in thermis verosimilem redderent. Sed ex periculo feliciter euasit, et victoriam, ni fallimur, reportavit Cl. Auctor. Concedit quidem volatile principium acidum in thermis *Bathoniensibus* offendi, inflammabile tamen principium deficere: ad producendum autem sulphur vtrumque necessarium esse. Ab hoc etiam acido ferrum, quo thermae *Bathonienfes* praeditae sunt, soluitur, et solutum tenetur: accedente vero terra absorbente calcaria, tanta quidem copia, vt acidum saturetur, rursus praecipitatur. Concipi nunc potest modus, quo terra et ferrum sine alterius deiectione, quam praecipitationem vocant, in vna eademque aqua simul teneri queunt. Si enim acidum non perfecte a terra saturatum est, portionem ferri adhuc soluere potest. Simul ac autem acidum quacunque ex causa abit, vt terra maritima praecipitetur, necesse est.

Pergit Cl. Auctor in examine aquarum, easque p.297.
secundum illam toties memoratam methodum explorat, vt earum partes constitutivas eruat. Addit eis diuerfos sales, admiscet tincturas, affundit varias metallorum solutiones, abhibet denique de- p.312.
stillationem et euaporationem. In massa post de-

Supplem. I.

C

coctio-

coctionem residua reperit portionem salis purgantis amari, seu mirabilis GLAUBERI, salis marini, terrae calcariae et seleniticae, et particulas quoque ferreas, quas magnes attraxit. Hoc ultimum nobis prae reliquis notatu dignum visum est, quia in supra examinatis thermis, ne vestigium quidem vllum ferri Cl. Auctor detexit, nec vllae, praeter *Bathonienses* nobis notae sunt thermae, quae ferri participes sunt. Progreditur ad medicam virtutem ther-

p.320. marum *Bathoniensium*, easque cum *Aquisgranensibus* comparat, a quibus tamen admodum differentes pronuntiat, licet a plurimis huc vsque plane simi-

p.326. les habitae fuerint. Hunc in finem vtrarumque thermarum partium contentarum, a quibus omnis virtus pendet, rationem inter se confert, vt pronuntiatum suum confirmet.

p.333. *Bathonienses* igitur thermas in primis salubres iudicat in morbis a bile, eiusque abundantia et acrimonia ortis. Quemadmodum autem thermae *Bathonienses* ab *Aquisgranensibus*, interne sumtae, quod effectum attinet, valde discrepant: ita etiam earum vsus externus admodum diuersus est. *Aquisgranenses* ob saponaceam, quae gaudent, indolem, mollem et laxum reddunt cutem: *Bathonienses* contra, quia earum aqua magis est dura, et subacidis vitriolicis ferreisque particulis praedita, solidas partes adstringit, et rigidiores facit, poros etiam cutis notius coangustat, et obstruit, si scilicet balneantes vsque eo in balneis remorantur, donec praecellens illa in thermis virtus operari potest. In initio enim aqua calida, qua omnes balnea constant, effectum suum exserit, cutemque mollit, sed effectus is mora temporis cedit et a contraria vi superatur, id quod, quia paucissimi vix concipi queunt, παραδόξως eis videtur, propterea balnea haec cum multa circum spectio-

fectione et cautione, et nunquam sine debita corporis praeparatione, adhibenda esse sedulo monet.

Conqueritur postremo denique Cl. Auctor va-
 paris balnea *Bathoniae* desiderari. Opusculum fi-
 sunt thermas, quae prope *Bristolium* proueniunt,
 tantum tepidae sunt: mercurius enim ad 70 gradum
 modo in scala *Fahrenheitiana* assurgit. Aeri per ali-
 quot horas expositae, aut lagenis exceptae aquae
 sensibilibiter mutantur. Partes, quas post eua-
 porationem reddunt, est sal mirabilis GLAUBERI,
 muriaticus, et terra quaedam calcaria, basin
 praebens sali GLAUBERI, et sali marino, cum
 quibus principium quoddam volatile acidum con-
 iunctum est. Haec omnia consuetis suis argumen-
 tis probat, et adiecta huius aquae virtute et usu, la-
 borem denique finit.

II.

Chimie Médicinale, 'contenant la maniere de
 préparer les remedes les plus usités et la me-
 thode de les employer pour la guerison des
 maladies. Par M. MALOUIN. Tome Pre-
 mier, a Paris, chez d' Houry, Pere 1750. 12.
 Alph. 1 pl. 1. Tome Second. 1750. 12. Alph.
 1 pl. 2. *).

h. e.

Chemia medica, remedia vſitatiſſima praeparandi
 modum, eaque ad curandos morbos adhi-
 bendi methodum continens. Auctore Cl.
 MALOUIN. Tomus I et II. etc.

C 2

Qua-

*) Haec est prima editio. Altera et noua prodiit itidem
 Parisiis anno 1755. 12. et nuper demum in germani-
 cam translata linguam recusa est Altenburgi. 1752. 8.

Quatuor sunt partes, quae chemicum hunc tractatum constituunt: prima earum principia generaliora, secunda praeparationes praecipuorum remediorum regni animalis, et tertia ea, quae ex regno vegetabili obtinentur remedia, exhibet: atque tres hae partes priori tomo continentur. Quarta pars, quae vnice posteriorem tomum constituit, in praeparatione remediorum regni mineralis versatur. Medicam appellat Cl. Auctor hanc chemicam, hancque ceu opus practicum, nullis coniecturis naturalisque animaduersionibus physicis refertam, sed solum tantum medicinae practicae inseruientem considerandam esse cupit et a physica chemia, suo etiam tempore euulganda, separauit, eo fine, ut, qui de componendis remediis iisdemque rite adhibendis certiores esse cupiunt, nec speculationibus nec coniecturis diffundantur, sed habeant quidquam, vnde certiores facti morborum causas aggredi et profligare queant. Licet autem Noster remediorum horum, ut ipse fatetur, inuentor non sit, ipse tamen ea vel praeparauit vel eorum praeparationi interfuit; adhibendi autem methodum, partim sua, partim aliorum experientia confirmatam communicauit. Caeterum et Chinesensi manuscripto, cui titulus *Pen Sau Kan mou* cuiusque Auctor *Li Tchi Sin* vocatus fuit, quodque Cl. VANDERMONDE in gallicam linguam transtulit, usus est atque ea, quae ibi deprehendit vtilia, simul adposuit. Quod ad ipsum pertractandi modum attinet, Noster primo ostendit, quomodo singuli cuiusque remedii praeparandi operatio instituenda sit et quanam tunc cautiones obseruandae veniant; deinde remediorum simplicium, praeparationi medicamentorum compositorum inseruientium, electionem indicat simulque modum, ea conseruandi, tradit; porro doses remediorum determinat; tum methodum

dem, iisdem ad curandos morbos internos exter-
nae vtendi explicat casusque infimul, vbi noxius
eorundem vsus censendus sit, exponit; tandem et-
iam artificium, quo quisque comperiat, vtrum re-
medium dextre praeparatum sit, subnectit. In ci-
uilibus auctoribus ad euitandam discrepantiam vero
aque genuino cuiuscunque Auctoris nomine vsus
est: ita **QUERCETANUS** v. g. apud Nostrum sub
nomine **IOSEPH DUCHESNE LA VIOLETTE**,
quod verum eius nomen est, occurrit, et qui **POTIER**
adpellatur, Nostro **POTIER** vocatur, ne
cum alio, gallico medico, **POTERIE** dicto con-
fundatur. Haec in genere de chemico hoc libro
commutare libuit; quod ad specialem tractationem at-
tinet, nonnulla tantum hinc inde decerpere liceat.

Vasa, destillationi inferuentia, ex plumbo parata, p. 19.

In nonnullis Galliae prouinciis pro parandis quibus-
dam aquis, frigidis dictis, adhuc in vsu sunt, ob suspi-
cionem tamen latentis veneni merito suspecta. Cu-
prea vasa, stanno intus obducta, nociua pariter aesti-
manda sunt, siue stannum purum obducendo cupro
pendatur siue plumbo mixtum. Docet enim ex-
perientia, carnes citius in vasis stanneis, quam plum-
beis corrumpi, interim tamen vasa, quae stanno,
plumbo immixto, obducuntur, ob rationem, quae
de plumbeis valet, nociua existunt, idque eo magis,
cum notum sit, stannum plumbumque aequali por-
tione inter se mixta ab artificibus impendi. Sic
quoque de vitanda noxa nos monent tartarus tartari-
cus et sal Seignette, in vasis stanneis vel cupreis,
stanno obductis, parati, quippe qui puluerem coe-
rulescentem, a stanno prouenientem, in fundum
deiciunt. Vitrea itaque vasa vel et terrea seu figu-
lina semper praefenda sunt; licet autem terrea
vires notae sint, in iis tamen, quae lythargyrio in-
ter obducta sunt, prius quam operationibus impen-
dan-

dantur, aqua decoquenda est, cum constat, vasa, prima vice adhibita, materiis ingratum saporem conciliare.

p. 92. Lac cum mentha coctum facile a ventriculo digeritur, quod itidem fit, si cum melle vel saccharo miscetur; sic enim difficilior coagulatur. Si lac exhibendum, ad colorem pilorum animalis, quod lac praebet, respiciendum est: in genere igitur notandum, rufa et nigra lac minus bonum, alba et fusca melius, castaneo tandem colore praedita optimum largiri. Lac vaccinum, excepto humano, inter omnia lactis genera optimum est, cui succedit caprillum, paucio sero praeditum, quod frigidis et humidis insimulque macilentis conuenit; aluum enim adstringit et motum humorum excitat. Lac ouillum laxitatem alui tollit, humorum motum pariter excitat, minusque serosum est, conuenitque humidis, frigidis et laxis. Asininum inter omnia maxime serosum est minusque nutrit, humectat, refrigerat, temperat, aluum laxat, imo adeo nonnullos aegrotos emaciat, raroque corpus nutrit, nisi eo in casu, ubi acria, nutritionem impediencia, demulcet.

p. 102. Serum lactis differt, prout lac se habet, ex quo obtinetur. Idem etiam pro diuersa praeparandi ratione differt: ita serum lactis absque igne praeparatum paulo magis refrigerat magisque laxat, quam serum ignis ope praeparatum. Serum lactis, coaguli aut galli ope paratum, iis, qui acido laborant, plus proderit, quam quod succo citri etc. paratur. Serum lactis percolatum iis conducit, ubi febris metuentem vel ubi serosa humorum pars resarcienda est: istud autem, quod percolatum non est, ob partem butyraceam, quam adhuc continet, magis balsamicum est magisque demulcet et vires restituit.

Sal coralliorum, ope aceti praeparatum, ad com- p.123.
pescendas haemorrhagias, a dyscrasia humorum
provenientes nec non ad curandas dysenterias com-
mendatur.

Si cum residuo post destillationem spir. sal. am- p.197.
mon. simpl. acidum vitriolicum miscetur, sal obti-
netur, quod a sale ammoniaco secreto GLAUBERI
eiusdemque sale mirabili differt et a Cl. Auctore
tartarus vitriolatus ammoniacalis vocatur.

Aqua lauendulae destillata iis conducit, qui vo- p.257.
cem amiserunt, in primis si castorei tinctura admi-
scetur. Aqua lauendulae spirituosae externo in pri-
mis vsui inseruit et in vulneribus prodest; praeci-
pue paronychiam imminuentem saepe ista aqua, si
digitus in eandem crebro intingeretur, auerti posse,
Noster monet.

Aqua florum aurantium, quae aduersus ma- p.264.
lum hystericum (*Vapeurs*) commendatur, saepe idem
excitat: hinc eandem, si in maiori quantitate exhi-
beretur, melius forte ab aegrotantibus ferri, Noster
putat, moschi exemplo monitus, qui malum hyste-
ricum prouocat, in maiori vero dosi exhibitus idem
tollit.

Soda Alexandrina optima censetur, cui succedit p.318.
Alicantica, quae colorem aethiopis mineralis, recens
parati, habet. Huic postponenda est Cartaginien-
sis, quae grisea est, quaeque ex variis plantis mari-
nis, cum herba kali combustis paratur. Vilissima
tandem species habetur, quae ex Caroburgo in Nor-
mandia inferiori adfertur, vtpote quae ex planta
quadam marina, alga nimirum (*Waret*) combusta
paratur.

Sal Seignette, quod alias ex soda et cremore tar- p.327.
tari paratur, alia ratione obtineri posse, Noster per-
hibet, si nimirum cremor tartari cum ostreis calci-
natis et puluerifatis coquatur.

- p.331. Vinum, quod ex oriente adfertur, quodque ob piceum inprimis saporem aestimatur, illum a pice seu resina admixta mutuatur; hinc istum saporem, si vini finit, pro genuino habendum nunquam esse, Noster monet.
- p.334. Vinum conditum, quod PLINIO Murena seu Nyrena, Gallis *Hippocras*, vel etiam ob clarificationem *Clairret* vocatur, ex cinnamomo, saccharo et pauxillo ambrae vel etiam addito Zingibere parari posse, Noster perhibet.
- p.337. Vinum Alicanticum ventriculo, cibos fastidienti conducit; vina Hispanica ad morbos ventriculi commendantur; vinum Rhenanum et Mosellanum biliosis, Gallica vero v. g. Burgundica pituitosis conducunt; vina alba omnia colatoria aperiunt, rubra vero anodyna et in certis casibus narcotica censentur.
- p.338. Si frustum panis cum saccharo et aqua coquitur, usque dum aqua in auram abierit, tuncque tantum vini, quantum aquae exhalauit, adfunditur leniterque ebullit, cibus obtinetur, qui conualescentibus egregie conducit meliusque conuenit, quam panis biscoctus vino imbutus.
- p.345. Vinum optimum quidem cardiacum censetur, sed iis tantum conducit, qui in statu sano vel nunquam vel parcius eo vtuntur: sic enim rusticus, cuius sanguis ex pane, lacticiniis et leguminibus formatur, si febre corripitur, vino assumpto liberari potest, cum contra homo, cuius sanguis ex variis eduliorum deliciis, potu caffè etc. formatur, vino assumpto periret, siquidem in hoc febris gangraena, in illo vero sudore salutari terminaretur.
- p.349. Vinum plumbo adulteratum spiritu salis cognosci, Noster ostendit, insimulque modum eorum improbat, qui ad eluenda vasa, in quibus vinum adfertur: globulis plumbeis aut clauis ferreis vtuntur sic enim

enim pessimam indolem vino induci, atque vasa vel aqua sola vel hac et arena bene elui posse, monet.

Acetum vini cum sale communi et limatura martis mixtum speciem mastichis sistit, aquae resistentis. p.362.

Spiritus vini, qui variis iisdemque cognitis modis rectificatur, etiam absque igne rectificari potest: si enim retorta, spiritu vini repleta sub antlia pneumatica collocatur, eique recipiens apponitur, nec tamen vasorum iuncturae luto obfirmantur, aereeducto spiritus vini maxime spirituosus in vas recipiens destillat. p.394.

Sal terrae foliatae tartari similis generatur, si solutioni salis Seignette adfunditur acetum vini: tunc vero cremor tartari, cum soda antea coniunctus, illico fundum petit atque sodae se vnit acetum. Liquor postea, aliquantum euaporatus, in crystallos abit, quae in aere non humectantur. Docet itaque hocce experimentum, cremorem tartari cum soda non adeo arte cohaerere et ab acido, etiam leuiori, separari. Inde Noster practicos monet, salem Seignette cum tamarindis praescribendum non esse, siquidem cremor tartari precipitetur, antequam aegrotantes remedium sumant. p.457.

Progredimur ad alterum Tomum, qui in praeparandis remediis versatur, quae ex regno minerali desumuntur. Primo sermo de metallis est: haec virtute medica donata esse, Noster certo sibi persuadet, licet sint, qui dicant, metalla non nisi in principia resoluta in corpus nostrum agere. Id autem absolute non requiri, Cl. Auctor asserit, hocque exemplo mercurii illustrat quippe quo, uti constat, lues venerea debelletur, absque eo, ut ipse in principia prius resoluatur. p.1.

Aethiops antimonialis in morbis, qui a materie melancholica, scirrhus inprimis et vlceracancrofa producente, oriuntur, efficacissimum largitur remedium, pari-

pariterque in inueteratis affectionibus scorbuticis et rheumatismis conuenit. In scrophulis etiam morbisque, a miasmate venereo prouenientibus, tandem cutis morbis conducit.

p.169. Vt cinnabaris per vasa lactea ad sanguinem veniat ibidemque effectus suos exferat, cum alimentis eam sumi iubet Noster: alias enim cum excrementis ex corpore eandem eiici, putat.

p.175. Si vas apertum, aqua plenum, in angulum camerae cuiusdam reponitur, inque alio eiusdem camerae angulo mercurius ope ignis in vapores resoluatur, hos ipsos ab aqua attrahi inque globulos condensari Noster perhibet.

p.176. Si mercurius ex cinnabari reuiuificatur, necesse est, vt collum retortae aliquantum ab aqua, in recipiente contenta, distet. Si enim collum aquam attingit, decem tantum vnciae mercurii currentis transtillant, sin vero collum ab aqua distat, tredecim vnciae mercurii obtinentur.

p.178. Si vncia vna mercurii vasculo vitreo immittitur, postea vncia spiritus nitri adfunditur et tantundem olei oliuarum admiscetur, miscela tandem cineribus calidis imponitur, vt mercurius soluator, vnguentum obtinetur, quod in curandis morbis cutaneis, rebellibus adeo, insignem vim exferit.

p.200. Spiritum vini ad edulcorandum turpethum minerale aquae Noster praefert; fieri enim autumat, vt turpetho, cum in aqua soluator, eo plus decoctat, quo saepius idem edulcoretur. Caeterum turpethum, cum efficacissimum sit remedium, e medicina reiiciendum non esse, monet, inprimis autem cum camphora mixtum efficacissimum euadere, neque adeo, cum camphora neruis sit amica, noxium reputandum esse, asserit.

p.206. Mercurius sublimatus corrosiuus plus acidi salis suscipit, si quando octies sublimatur, ita tamen,

vt

vt prima vice sal marinum et vitriolum calcinatum
admisceatur, postmodum autem solum duntaxat sal
marinum absque vitriolo addatur, vltima tandem
vice sublimatio et absque sale marino instituatur.
Notandum tamen est, vltima vice mercurium subli-
matum in vase tantum fundi nec ascendere, inde
sciendum, ignem, quando funditur materies, non
vltra sustinendum atque materiem sibi relinquendam
esse; sic enim vasis sponte refrigeratis mercurius
sublimatus ascendit et, vt vitrum, pellucidus
evadit.

Ad tollenda symptomata, quae mercurius corro- p.210.
sius, intus sumtus, producere solet, nequaquam
aqua calida sola, quippe qua mercurius sublimatus
magis soluitur magisque per corpus circumducitur,
sed sale alcalino quodam, aut, hoc deficiente, cum
cineribus lignorum vel et creta mixta ingerenda et
diaeta, acido huic veneno opposita, imperanda est.

Mercurius dulcis, si cum saccharo saturni coniun- p.221.
gitur, glandis seu praeputii vlcera venerea, si cum
dolore stipantur, sanat. Mercurius dulcis variis
aquis solutus inque vrethram iniectus ad curandam
gonorrhoeam multum facit: ita in aqua althaeae
solutus demulcet, cum aqua hordei mixtus refrige-
rat et detergit, cum aqua plantaginis refrigerat et
roborat, cum aqua calcis ficit etc.

Morsulos antimoniales KUNKELII, qui alias p.236.
ex antimonio et amygdalis dulcibus et strobilis pa-
rantur, alia ratione conficere docet Cl. Auctor, et
loco amygdalarum et strobilorum, qui facile rancō-
rem concipiunt, corticem citri conditum et amy-
lum recipere iubet.

Vt Kermes minerale rite obtineatur, requiritur, p.285.
vt frustra antimonii crudi, magnitudine nucis auel-
anae recipiantur, his liquor nitri fixi, dein aqua plu-
uialis adfundatur, postea materies haec coquatur,
liquor

liquor ad remanentiam tertiae partis filtratur, haec denuo liquor nitri fixi et aqua pluuialis adfundatur et vt prior liquor tractetur, idque tertia vice repetatur, tandem tria illa decocta commisceantur et per aliquot tempus sibi relinquantur. Quo facto aqua pura decantatione ad duas tertias effundatur parsque remanens per filtrum traiciatur atque pulvis, in filtro restans, aqua calida tamdiu elutrietur, donec omnis falsedo cesset. Pulueri demum in filtro siccato et ab eo remoto spiritus vini adfundatur et super eandem accendatur, hicque labor ter repetatur. Sic demum pulvis obtinetur, colore granorum Kermes donatus. Hac ratione, si verum Kermes minerale obtineri debet, procedendum esse, Noster monet, neque alio modo istud rite obtineri, asserit. Quod vires attinet, istud vomitum excitare, vel per inferiora purgare, sudorem atque urinam pellere et expectorationem promouere, dicit.

P.310. Antihecticum sic dictum Poterii neutiquam MICHAELI POTERIO, medico germanico, sed PETRO POTERIE medico gallico adscribendum est.

P.434. Alumen interne sumtum haemorrhagiis medetur, requiritur autem, vt vasa sanguine vel per haemorrhagiam vel per venaesectiōem sufficienter depleta sint, vt omnis febris absit neque haemorrhagiae febre lenta nec dysenteria stipentur.

P.444. Nitrum in initio gonorrhoeae, si quando indicatio refrigerantia et anodyna requirit; conducit, nocet vero, quando symptomata eiusmodi cessarunt; liquores enim animales incrassans fluxum minuit ideoque materiem cum sanguine miscet et lūi venereae ortum tunc praebere potest.

P.445. Idem sal nunquam tanquam purgans exhibendum est. Stimulat enim et desidendi desiderium excitat, neque tamen quidquam euacuat.

Si partes duae salis tartari cum parte vna florum p.457.
sulphuris miscentur et calcinantur, postmodum in
aqua soluuntur, solutio demum per filtrum traiecta
ad crytallisationem reponitur, sal obtinetur, sali
polychresto analogum, quod sal panchrestum vo-
catur.

Residuum nitri, quod omnem crytallisationem p.480.
respuit et mater nitri vocatur, exterius in morbis
cutaneis, inueterata v. g. scabie cum successu adhi-
betur.

Sal mirabile GLAUBERI inter omnia salia opti- p.498.
me cum manna coniungitur et in affectibus, praeci-
pue hystericis et hypochondriacis conducit, ibi-
demque humores viscidos soluit et obstructions
expedit.

III.

Elemens de Chymie Theorique. Par M.
MACQUER, Docteur-Régent de la Faculté de
Médecine de Paris et de l'Academie Royale
des Sciences. A Paris, chés Jean-Thomas
Herissant, 1749. 8. Alph. 1. pl. 8. tab. aen. 4 *).

et

Elemens de Chymie Pratique contenant la De-
scription des Operations fondamentales de la
Chy-

*) Vterque liber denuo recusus est Parisiis; prior, ele-
menta scilicet theoretica anno 1754, alter, elementa
practica 1756. Ob praestantiam quoque huius libri et
vtilitatem, quam adtulit scientiae chemicae, germa-
nice redditus produit hic Lipsiae, prior pars theore-
tica 1752, practicae vero ambae 1753. Cum vero haec
germanica editio innumeris abundet vitiis, optan-
dum est, vt maiori diligentia vtilis hic liber denuo
vertatur.

Chymie, avec des Explications et des Remarques sur chaque Operation. Par M. MACQUER etc. Tome Premier. A Paris chez Jean-Thomas Herissant, 1751. 8. Alph. 1. pl. 22. Tome Second. 1751. 8. Alph. 2. pl. 2.

h. e.

Elementa Chemiae theoreticae. Auctore Cl. MACQUER etc.

et

Elementa Chémiae practicae, quae descriptionem operationum fundamentalium chemiae vna cum explicationibus et annotationibus super quavis operatione continet. Auctore Eodem. Tomus I et II etc.

Ordo tractationis ita se habet: primo Noster lectorem supponit, nulla quasi cognitione chemica instructum, idque eo fine, vt a simplicissimis eum ad magis composita duceret. Ob hanc itaque rationem primo de rebus simplicissimis, tanquam elementis, ex quibus reliqua componuntur, agit horumque proprietates exponit. His expositis eas res, quae immediate ex istis constant, quorsum in primis referas substantias salinas, pertractat, hasque iterum, respectu aliorum, tanquam simplicissimas considerat. Posthac substantias metallicas perpendit, quas aequae ac salinas, minus compositas existimat; tum autem ad varias oleorum species progreditur, quae et vegetabile et animale et minerale regnum suppeditat. Hisce igitur consideratis omnium nunc principiorum, quae in compositione corporum vegetabilium et animalium concurrunt, quae.

quaeque ideo fermentationi obnoxia sunt, notiones nasci putat atque ob id de fermentatione in genere agit, insimulque ostendit, quonam ordine diuersae illae, quae in compositione concurrunt, materiae obtineantur, quaeque ceu eduſta vel quae tanquam producta considerata veniant. His explicationem tabulae, quam de affinitate tradidit Cl. GEOFFROY, subiungit, tandem de vasis furnisque vſitatoribus agit. Ex his autem ſequentia cum lectoribus noſtris communicamus.

Aerem primo loco Noſter conſiderat: huius p. 4.
proprietatem ſingularem, elastiſcitatem nempe praecipuorum et notatu digniſſimorum, quae et in analyſi et coniunctione corporum obueniunt, phaenomenorum cauſſam ſiſtere, innuit.

Aqua, vti conſtat, certum duntaxat caloris gradum ſuſcipit, idque eam ob rationem, quoniam volatilis eſt et tunc demum euaporat. p. 7.

Terra fixa eſt et violentiſſimo igni reſiſtit. Nunquam ea ab aliis ſubſtantiis ſeparata obtinetur; idque ex eo patet, quod terra ex variis corporibus obtinetur, variis proprietatibus diſtincta, maniſeſto indicio, alias ei ſubſtantias admixtas eſſe. In genere tamen duae tantum ſpecies terrarum occurrunt; altera fuſibilis, altera non fuſibilis; haec abſque illa eſt, illa vero hanc plus minus admixtam habet, ideoque magis compoſita eſt. p. 9.

Ignis, ex particulis infinite paruis conſtans, p. 13.
motu continuo et admodum veloci agitur ideoque natura fluidus eſt omnibusque corporibus fluiditatem conciliat, quae reſpectu ignis ſolida ſunt; imo adeo aerem ipſum ſolidum fieri, ſi poſſibile ſit, igne cum priuare, Noſter aſſerit.

Phlogiſton ignis quidem elementaris materiem p. 14.
continet, ſed aliis ſubſtantiis fixatum et ab eo differt, quod corpori cuidam vnitum huic nec calorem nec lumen

lumen communicat 2) nec quidquam in eo respectu soliditatis vel fluiditatis mutat, ita ut nec solidum corpus, addito phlogisto, fluidum euadat, nec fluidum solidum fiat; 3) quod denique ex corpore, cui unitum est, in aliud transferri potest, cuius compositionem intrat et fixatum manet.

p. 19. Haec sunt principia primaria, in quae ultimo resoluuntur corpora: ante quam vero principia haec euoluantur, certae quaedam substantiae obtinentur, quae quidem respectu corporum, quae constituunt, simpliciores sunt, quae vero ex primariis istis principiis constant. Talia vocantur principia secundaria, suntque inprimis substantiae salinae atque oleosae. Antequam vero hae ipsae disquirantur, Noster necesse nunc esse putat, ut generalis de affinitate corporum exhibeatur notio, qua quippe declarari demum possit, cur corpora inter se inuicem coniungantur vel et interdum, si ea tollatur, separen-

p. 23. tur. His expositis de substantiis salinis in genere agit, quas omnes ex coniunctione aquae et terrae ortum duxisse putat, idque ex eo probare autumat, quod sit inter sales et aquam et terram conuenientia, quodque demum omnes sales in aquam et terram conuerti possint. Simplicissimum corporum salinorum acidum est quod sub forma quidem fluida apparet, sed secundum Nostri sententiam natura solidum est. Causam autem, cur fluidum semper fere appareat, in affinitate quaerit Cl. Auctor, utpote quam tantam esse putat, ut aquam, statim ac eam attigerit, in se suscipiat sicque fluidum euadat. Quod ad alcalia spectat, horum mixtionem maiorem, quam in acidis ingredi, terrae quantitatem ostendit, idque ex eo probat, quod in analysi plus terrae quam in acidis obtineatur, quod deinde ex coniunctione certorum acidorum cum certis terris alcalia produci possint, quod denique minorem, quam

quam acida cum aqua affinitatem habeant et fixa magis sint, cum ignis vi plane resistent.

Acidum vniuersale et acidum vitriolicum Noster idem est, oleumque vitrioli a spiritu vitrioli non nisi aquae copia differre autumat, siquidem in hoc plus, in illo minus aquae deprehendi, monet. Nitrosum acidum nihil aliud quam ipsum acidum vitriolicum, cum certa quantitate phlogisti putrefactionis ope coniunctum, esse asserit; quam coniunctionem tamen aliter ac in sulphure cum phlogisto coniuncto statuendam esse, monet. Qua in re acidum salis respectu mixtionis ab acido vitriolico et acido nitroso differat, nondum certo constare, Noster asserit. Licet enim istud ex acido vniuersali et principio mercuriali compositum esse BECCHERUS et STAHLIUS dixerint, hancce tamen sententiam probatam non esse, autumat, siquidem secundum Nostri sententiam nec mercuriale principium declaratum satis esse videatur. Hinc ad singulares tantum proprietates, quae istud ab acido vitriolico et nitroso distinguunt, attendendum esse, cupit. Ita nimirum acidum salis, cum calce viua aut creta coniunctum, neutiquam crystallisatur, tuncque exsiccatum aquam ex aere attrahit; cum terra absorbente nondum penitus saturatum salem constituit, proprietatibus alcali fixi donatum etc. sique demum ad affinitatem respiciamus, quam acidum vitriolicum et nitrosum cum alcali fixo et terra absorbente habent, acidum salis minorem eam, quam dicta acida habere, ideoque hisce proprietatibus ab istis acidis distingui, liquet. Id tamen ei cum memoratis acidis commune est, quod cum phlogisto maiorem affinitatem habeat, quam cum alcali, ex qua dein combinatione singularis sulphuris, ut Noster dicit, species enascitur, quae phosphorus audit,

Supplem. I. D

p. 38.

p. 46.

p. 52.

dit, quique hoc singulare habet, quod absque alia adiuncta materie in aere libero inflammetur.

p. 74. Substantias metallicas ex terra vitrescibili cum phlogisto vnita componi, notum est: hisce principiis tertium, mercuriale nimirum adiunxerunt BECCHERUS et STAHLIUS, licet huius existentia vix certo probari possit. Attamen praeter terram vitrescibilem et phlogiston, aliud quoddam in compositione metallorum concurrere, experimenta suadent. Verae enim terrae vitrescibiles cum phlogisto iunctae nunquam in metallum abeunt, cum tamen calces metallorum, quae in vitrum commutantur, additione phlogisti, quod ab iis antea separatum fuit, pristinum rursus statum metallicum assumant. Inde in calcibus metallorum cum terra vitrescibili aliud quoddam principium metallicum, coniunctionem formans, iunctum esse liquet.

p. 85. Aurum, licet respectu malleabilitatis et ductilitatis omnibus metallis palmam praeripiat, facilius tamen quam reliqua ductilitatem amittit, si quando in fusione constitutum carbonum vapores tangunt.

p. 89. Argentum nunquam quidem in acido salis et difficulter admodum in acido vitrioli soluitur, exinde tamen non sequitur, nullam affinitatem inter dicta acida et argentum esse, imo potius contrarium probari et argentum cum iisdem acidis maiorem quam cum acido nitroso alere, Noster ex eo probare putat, quod argentum, aqua forti solutum, addito acido vitriolico seu acido salis praecipitetur, seque his iungat, eaque secum in fundum rapiat.

p. 154. Si partes aequales nitri et antimonii commiscetur iisque portio substantiae cuiusdam inflammabilis adiungitur, atque massa demum detonatur, sulphur quidem antimonii consumitur, neque tamen regulus, qui hacce methodo paratus plane purus, nec villo metallo commixtus esse solet. Licet autem

hac

hac ipsa operatione regulus multum phlogisti amittit, hocce tamen facile restituitur, si quando massae calcinatae substantia quaedam inflammabilis addatur.

Bismuthum fusione cum sulphure vnitur tunc p.160. que substantiam format, quae ex spiculis sibi inuicem impositis constare videtur.

Arsenicum cum basi nitri facile coniungitur for. p.171. namque tunc salem neutrum; id vero cum basi salis marini non fit, nisi eo in casu, vbi cum dicta basi acidum nitri antea vnitum et sic dictum nitrum cubicum productum fuit.

Praecipuas aetherei istius fluidi ex coniunctione p.204. olei vitrioli et spiritus vini producti, proprietates sequentes numerabis. - Istud nimirum spiritu vini leuius, volatilius et inflammabile magis est, aeri libero expositum facile dissipatur subitoque flammam concipit, si quando ignis in propinquo est. Combuitur absque fumo nec carbonem nec cineres relinquit. Olea oleosaeque materias facile soluit, quae in re cum spiritu vini quidem conuenit, sed ab eo differt; quod nullum cum aqua ineat connubium. Hoc etiam singulare habet istud fluidum, quod aurum, in aqua regia solutum, separet sibi que vniet et solutum tunc teneat.

Rerum igitur naturalium principiis horumque mixtionis et compositionis modis expositis, atque fermentationis etiam tum strictae sic dictae, spirituosae nimirum et acidae, tum putridae seu putrefactionis notione exhibita, de analysi chemica in genere nunc differit, qua explicata affinitates corporum commemorat. In explicandis hisce affinitatibus p.256. Noster quidem virum quondam Clariss. GEOFFROY nimirum, quippe qui, vti constat, primus hanc de affinitate corporum doctrinam in systematicum ordinem redegit, secutus est, eiusdemque etiam tabulam

bulam de affinitate corporum apposuit, ita tamen, ut quae corrigenda fuerunt, corrigeret, seu quae ad eo tempore magis magisque detecta fuere, communicaret.

Progredimur ad Elementa Chemiae practicae, quam duobus Tomis Noster comprehendit. In priori operationes tantum cum mineralibus suscipiendas exhibet, ita, ut sectione prima in disquirendis substantiis salinis mineralibus versetur, sectione secunda in metallis et tertia demum in semimetallis laboret. Posteriori autem Tomo et vegetabilia et animalia simul disquirat. Rationes, cur in disquirendis corporibus a regno minerali incipiat, deinceps ad vegetabile progressum faciat, tandem in animali desinat, sequentes Noster in praefatione reddit. Prima est, quod vegetabilia ex mineralibus, et animalia ex vegetabilibus nutrimentum capiant et corpora proinde, quae regna haec constituunt, per gradus quasi producta esse videantur. Altera est, quod talis tractationis ordo eo deducit, ut principia a primo ortu, quem minerali regnum suppeditat, ad summas usque combinationes, quae in corporibus animalibus deprehenduntur, peruestigari possint. Tertia demum est, quod mineralium analysis facillima sit, dum ea, vel ex paucioribus principiis constant, vel etiam actionem ignis, violentissimi adeo, perferant, neque tamen alterantur, nec insigniter mutantur. Licet autem haec Nostro cum aliis scriptoribus chemicis communia sint, in analytica tamen corporum disquisitione paululum defleat et operationes hic coniunctas tradit, quae in aliis chemiae scriptis vix tales occurrunt. Dum nimirum de instituenda corporis curandam v. g. acidi vitriolici destillatione agit, ad primam ideo originem huius acidi seu matrices recurrit et operationes tradit, quae artificem de vitriolo, sulphure etc. ex pyritis obtinendo, instruunt. Li-

cet enim acidum istud in vitriolo, sulphure etc. continetur, haecce tamen corpora neutiquam tanquam primordialia, sed vt talia consideranda sunt, quae ex aliis prius substantiis v. g. pyritis elici debent. Hinc primo ostendit, quomodo ex his vitriolum, sulphur etc. obtineantur, postmodum ad analysin cuiuscunque horum corporum progreditur tuncque docet, quomodo ex singulis eorundem vitriolicum acidum eliciatur. Hisce operationibus institutis, alias, cum dicto acido plerumque instituendas, communicat; sicque tali ordine et reliqua mineralia a Nostro peruestigata esse, deprehendimus. Quod ad vegetabilia spectat, quae in posteriori Tomo pertractantur, eorum, cum fermentationi obnoxia sint et principia exhibeant diuersa ab iis, quae a nondum fermentatis obtinentur, duplicem Auct. constituit classem, quarum prior vegetabilia in statu naturali considerat, posterior autem ea, quae fermentationem subierunt, perpendit. Analysin hanc ab iis operationibus orditur, quarum ope principia obtinentur, quae absque ignis adiumento extrahuntur, tunc autem ad eas operationes Noster progreditur, quae plantas ope caloris, per gradus soluti, in partes resoluunt. Tali vero ordine corpora, in animali regno obuia, neutiquam pertractat, si quidem substantiae, quae ea componunt, vitimo tantum fermentationis gradu obnoxiae sunt et principia insuper, quae exhibent, semper eadem sunt, siue ea putrefactionem subierint, nec ne, eademque sola tantum proportionem et ordine, secundum quem in analysi secedunt, variare solent. Cum hoc medium quasi inter vegetabilia et animalia teneat, istud proinde primo loco a Cl. Auctore disquiritur; posthac in earum substantiarum analysi occupatur, quae corpus animale propriè componunt, tum autem excrementa animalium, tandem

alcali volatile, quippe quod in analysi corporum animalium praecipuum obiectum largitur, disquirat. At vero cum finis chemiae non in sola tantum analysi consistat, sed in combinandis quoque corporibus versetur, sub finem ideo huius libri, sermone tamen admodum breui, operationes quasdam adnectit, quae docent, qua ratione corpora varie componi possint.

IV.

Oekonomische Pflanzenhistorie, nebst dem Kern der Landwirthschaft, Garten- und Arzneykunst, entworfen von BALTHASAR ERHART, M. D. der F. R. Stadt Memmingen Physico Ordin. wie auch der Kayf. Leop. Carol. Soc. Nat. Cur. Collega. Ulm und Memmingen, auf Kosten der Gaumischen Bubbhandlung, 8. I Band 1753. 19 Bog. II B. 1753. 17 Bog. III B. 1754. 14 Bog. IV B. 1756. 12 Bog. V B. 1757. 14 Bog. VI B. 1758. 1 Alph. 2 Bog. VII B. 1759. 1 Alph. 3 Bog. VIII B. 1760. 14 Bog. IX B. 1760. 13 Bog. X B. 1761. 13 Bog. XI B. 1761. 10 Bog. XII B. 1762. 13 Bog.

i. e.

Oeconomica plantarum historia, cum selectis obseruationibus ad rem rusticam, horti culturam et medicinam pertinentibus. Auctore BALTHASAR ERHARTO, M. D. Tom. I-XII.

Continet hoc opus enumerationem partim selectarum plantarum, herbarum, arborumque, quae vel sponte in Germania proueniunt, vel in agris hortisque coluntur, et vel propter necessitatem, vel oblectamentum ab hominibus aestimari et adhiberi solent, partim sermones breuiores, qui agri, graminum, syluae, hortique culturam, terrae praeparationem, aliaque concernunt, vel medicinam domesticam exponunt, vel ad alias scientias artesque perficiendas et excolendas aliquid contribuunt; Quo etiam fundamenta rei herbariae sensim sensimque quasi addiscant tyrones, sparsim de terminis technicis, eorumque significatu, et de partibus plantarum componentibus, earumque usu notatu dignissima proposuit Cel. Auctor. Vbique autem utile dulci immiscuit, veterumque auctorum classicorum, poetarum inprimis, testimonia frequenter adduxit, nec non recentiorum germanicorum BROCKII, HALLEII, TRILLERI et aliorum poematibus animum recreauit, summique creatoris sapientiam ex qualibet fere herba luculentissime demonstrauit. Plantas et botanice, et medice et oeconomice pertraxit, concinnius alias, alias prolixius, et praecipue de illis copiosius egit, quae oeconomico suo usu omnibus sese commendant. Et in hac re optimos secutus fuit auctores, ex iisdemque et vera commemorauit et fabulosa, haec autem a prioribus sollicitè separauit, omniaque, etiam ea, quae ad rem herbariam pertinent, plano facilique modo proposuit, quo ab omnibus intelligi et in usus omnium conuerti possint. Totum quidem opus ERHARTI Auctoris nomen gerit, verum Tomo quinto edito, mortuus ad superos abiit, reliquasque partes alius quidam elaborauit. Is, quisquis sit, eodem continuauit tramite, in nonnullis tamen mutationem quandam faciam fuisse cognouimus. Ita successor ERHARTI metho-

methodum Raianam, in prioribus Tomis assumptam, cum Tournefortiana commutauit et secundum hanc plantas considerauit; Ita Nouus Auctor in illis, quae ad botanicam plantarum descriptionem spectant, et prolixior fuit, et accuratior, sed dulcia rarius intersperfit, hinc magis docuit quam delectauit. Quo vero vniuersi operis dignitas sufficienti innotescat ratione et generalem sciagraphiam totius praemittere, et nonnulla speciminis loco speciatim addere voluimus.

Duodecim Tomis absoluitur opus, quilibet autem *Tomus quatuor sessiones*, siue vt dicitur, *Excursiones* continet, quarum 1) in agros, 2) in prata, 3) in syluas et 4) in hortos oleribus, arboribus, floribusque conspicuos instituitur. Prout autem *Tomus XII*. Indicem generalem continet, ita et *Tomus I. prior*

- P. I. *sessio* generalia de regno vegetabili exponit, et imprimis de multiplici, quem ex plantis et earum consideratione, obtinemus, vsu differitur, summi creatoris omnipotentiam sapientiamque nunquam satis admirandam in regno vegetabili luculentissime opponere, quamlibetque herbam Deum monstrare, prolixa atque amoena oratione ostenditur, oblectamenta denique et commoda, inde in humanum corpus redundantia recensentur, et vbique asserta egregius ac singularibus exemplis illustrantur. In *secunda*
- .139. *da sessione*, Prooemii loco de adminiculis, in re herbaria addiscenda, necessariis disputatur; horum autem primarium plantarum censetur denominatio. Maxima enim hic occurrit confusio, et quaelibet regio, quilibetque fere auctor alia aliaque inuenit retinuitque nomina. Cum autem eiusmodi, qualis hic traditur, oeconomica plantarum historia, ad varios homines pertineat, latina, gallica et germanica nomina, et priora ex C. BAUHINO ac

TOURNEFORTIO, gallica TOURNEFORTII, CHOMELII aliorumque, et vltima in primis in officinis vſitata, vel in floriftis notata adduci et retineri debent. Praeter ea etiam, praecipue in minus cognitis plantis, externum earundem habitum ſtructuramque annotare, immo addita icone illuſtrare debemus, qua in re figuras naturales artificialibus praefereudas eſſe, Cel. ERHARTUS exiſtimauit, ideo herbarium viuum portatile, ſua opera compoſitum, tanquam optimum adminiculum laudauit.

Excurs. I. martio mense inſtituta, de hiemis vtili p. 171.

tate, Viola, Bellide, Taraxaco, Tuſſilagine, Paronychia *), Locuſta, dignitate rei ruſticae; *Exc.*

II. de Lamio purpureo, Senecione, Veronica, Alſine, p. 219.

operibus februario et martio mense in horto culinari inſtituendis, Corno, conſtitutione pometi, praefcindendis arboribus, omnibusque fere illis, ad hanc operationem pertinentibus; *Exc. III.* de Primula, Fica p. 263.

ria, Bugula, Populagine, Petasitide, Cardamine, Naſurtio, differentia terrarum, quibus plantae inhabitant, humo praecipue diſſeruit Cel. ERHARTUS.

Tom. II. Exc. IV. ſyluaticas plantas, Pulſatill p. 1.

lam, Quinquefolium, Fumariam bulbolaſam, Pulmonariam ſquamariam, Chryſoſplenium, Ranunculum, ſelectum praefantiffimorum medicamentorum, et praefantiam vegetabilium, diuerſis menſibus colligendorum; *Exc. V.* pratenses plantas, Helleborum p. 32.

nigrum, et viridem, Helleboroidem, Leucoium bulbolaſum, Narciffum, Hepaticam, Crocum, opera hortulanorum hyberna, et hybernacula; *Exc. VI.* Bonum p. 85.

Henricum, Hederam terreſtrem, Lamium album, Plantaginem, Eſulam, Xyloſteum, Prunum Sylueſtrem,

D 5

Oxya-

*) Nomina plantarum retinuimus ea, quae Cel. Auſtor tradidit, licet non ſemper optima ſint, et in cognoscendis plantis dubios quandoque nos relinquant.

- p. 140. nem, denique stercorationem; *Exc. VII.* pratenses aprili florentes, Plantaginem angustifoliam, Acetosam, Tragopogonem, Ocymastrum, Ranunculum acrem, Echium scorpioidem, Beccabungam, Trifolium fibrinum, modum plantarum vires eruendi, et
- p. 189. remedia domestica emetica ac purgantia, *Exc. VIII.* syluaticas plantas, Alchimillam, Bistortam, Acetosellam, Saniculam, Myrtillum, Matrisyluam, Vincam, Laureolam, Sambucum racemosam, Carpinum, Alnum, considerauit, et dissertationem, de syluarum cultura, lignorum speciebus, ferendis-que arborum seminibus etc. adposuit.
- p. 3. *Tom. III. Exc. IX.* de Oleribus vernalibus, Spinacia, Asparago, Campanula esculenta, Porro, horti oleracei arborumque cultura, et praesentim insitio-
- p. 95. ne; *Exc. X.* de hortensibus, Auricula, Primula, Corona imperiali, Fritillaria, Hyacintho, et de Methodo plantarum in genere, Raiana vero in specie egit.
- p. 1. *Tom. IV. Exc. XI.* maio ad vias et sepes instituta, Chelidonium, Polygalam, Lapathum acutum, Alliarum, Rhamnum catharticum, Euonymum, Frangulam, Opulum, Padum, Lilac, Fraxinum, Popu-
- p. 112. lum; *Exc. XII.* Amoenitatem pratorum generatim, plantasque in illis crescentes Trifoliatas in genere, et in specie Trifolium pratense purpureum, Lotum corniculatam, dein Cerefolium syluestre, Bellidem maiorem, Gramen nodosum, Cristam galli, varias Scirpi species, Valerianam syluestrem, Iridem luteam, Veronicam aquaticam maiorem, Equisetum exposuit, monitaque de singularium plantarum viribus, ab eruditorum societate inuestigandis, addidit.
- p. 1. *To. V. Exc. XIII.* Segetum incolae, Aparine, Acetosa parua, Sinapi aruense, Napus, Alchimilla minima, Lithospermum radice rubra, et annexa dissertatione apparens plantarum, inter segetes crescentium,

gium, vitilias; *Exc. XIV.* Syluaticae, Polygonatum, p. 49.
Orchis, Elichrysum, Galeopsis, Adiantum aureum,
Acer, Abies, Pinus, Ulmus, Populus tremula et Sor-
bus aucuparia, proponuntur, et tandem de ratione,
qua plantae variae, variisque succis praeditae, in
vno eodemque solo crescere possint, disputatur,
qua in re Cel. Auctor succum ex terra haustum, in
planta fermentatione quadam mutationem, pro-
priamque indolem accipere, statuit. *Exc. XV.* in p. 163.
hortum instituta, maio mense, Angelica erratica,
Fumaria, Cochlearia, Aristolochia vulgaris longa,
Arum, Asarum, Lapathum sanguineum et satium,
et Chaerophyllum inuenitur.

Tom. VI. Exc. XVI. Iunio ad vias sepesque floren- p. 1.
tes plantae sunt Anserina, Campanula esculenta, Gera-
nium robertianum, Gallium, Caryophyllata, Symphy-
tum, Sanguisorba, Cornus femina, Ligustrum, Ber-
beris, Clematis; accedit dissertatio de Sepibus con-
struendis. *Exc. XVII.* inter pratenses et aquaticas, p. 114.
Scabiosam, Horminum, Carum, Lathyrum, Medi-
cam, Echium, Hieracium, Iaceam, Lychnidem plu-
mariam, Dulcamaram, Erucam, Lenticulam palu-
strem, Sparganium, Persicariam amphibiam. *Exc.* p. 240.
XVIII. inter segetes et in aruis, Chamaemelum,
Knewel, Spergulam, Raphanistrum, Lolium, Thlaspi,
Bursam pastoris, Rubiam considerauit, et de praeci-
pui infantum morbis, variolis imprimis et morbillis
curandis, praecepta dedit.

Tom. VII. Exc. XIX. In syluis iunio floret p. 1.
Belladonna, Vaccinia rubra, Betonica, Tormentilla,
Miliun solis, Chamaenerium, Veronica off. in fine
legimus tractationem, de partibus plantarum gene-
rationi inseruientibus. *Exc. XX.* Montanae et al- p. 106.
pinae iulio florentes Pinguicula, Gentianella, Trol-
lius, Cardamine fl. pleno, Primula alpina, Oxycoccus,
Lunaria racemosa, Rorella, Victoralis longa, Statice,
Dry-

Dryas, Vaccinium fol. annuis, Valeriana fol. tripteris, Soldanella alpina, Geum rotundifolium, Polypodium, Larix, Tamariscus, Staphylodendron. *Exc.*
 p. 237. *XXI.* inter olera et in horto viget Lamplana, Sonchus, Gramen caninum, Tithymali species, Cicuta petroselinii facie, Satureia, Matricaria, Chamaedrys, Scordium, Lepidium, Draco herba, Scorzonera, Calendula, Helenium. Finitur Tomus dissertatione de inoculatione arborum.

p. 1. *Tom VIII. Exc. XXII.* Praemittitur dissertatio de systemate Tournefortiano. Et haec ultima est historii plantarum interspersa tractatio; in reliquis, quae nunc sequuntur, partibus, solum de plantis agitur, et cum harum plures breviori sermone exponantur, primarias tantum notemus. Iulio ad sepēs et segetes occurrit Parietaria, Saponaria, Linum catharticum, Hyoscyamus, Fagopyrum, Cynus, Delphinium, Melilotus, Cuscuta, *Exc. XXIII.*
 p. 133. In pratis et sylvis Serpillum, Brunella, Nummularia, Millefolium, Vlmaria, Pimpinella alba, Hypericum, Erica, Lycopodium.

Tom. IX. Praecedentis est excursionis continuatio, atque Stachys, Linagrostis, Verbasum, Genista tinctorum, Ebulus; *Exc. XXIV.* hortenses plantae, Alkekengi, Hyssopus, Absinthium, Borrago, Melissa,
 p. 118. Mentha, Sisarum. *Exc. XXV.* Augusto ad vias, aquas et prata instituta, Verbena, Polygonum, Artemisia et inde paranda Moxa, Solanum vulg. Alcea, Sphondylium, Onobrychis, Ranunculus Sardonius, Triglochum, describuntur.

p. 1. *Tom. X. Exc. XXVI.* Augusto in arvis et sylvis Anagallis floret, Telephium, Carlina, Centaurium minus, Arnica, Gramen ossifragum, Allium, *Exc.*
 p. 80. *XXVII.* ad montes et alpes Polium, Napellus, Ribes baccis nigris, Lilium, Imperatoria, Cicuta, Vincetoxicum, Gentianella alpina, Veratrum, Castanea.

Tom.

Tom. XI. Exc. XXVIII. hortenses plantae, Lotus p. 1.
 urbana, Angelica off. Leuisticum, Tanacetum, Fra-
 sinella, Colutea, Ocymum, Marum, Lauendula, Foe-
 niculum, Ricinus, Liquiritia, Momordica, Capsicum,
 et *Exc. XXIX.* Septembri florentes, Cardui, Bar- p. 91.
 dana, Dipsacus, Colchicum, Eupatorium, Bidens, Par-
 nassia, Balsamina lutea, Viscum proponuntur.

Data sic synopsi totius operis, quosdam ex eo-
 dem sparsim decerpamus flores; non vero creden-
 dum, hos solos esse, qui animaduerti merentur, po-
 tius nimia copia obruti plurimos omittere debemus.
 Excursiones Botanicae sensus, viridisque plantarum p. 13.
 color visum in primis, roborant, hinc rarissime myo-
 pes inueniuntur botanici. Vernales plantae omnes p. 200.
 vel humiles sunt, vel saepe nullum ostendunt cau-
 dicem, virtute vero medicata reliquas, certe plu-
 rimas, antecellunt, et licet vires earundem nondum
 satis exploratae sint, calculorum tamen, in vesicula
 fellea boum genitorum, solutio a deuoratis eius-
 modi herbis earundem egregiam virtutem certissime
 comprobat. De praescindendis arboribus dum egit
 Cl. Auctor, in ortum huius operationis eleganter
 inquisiuit: Arbores eius modi alto trunco insignitas p. 239.
 creauit, eisdemque, perfectum incrementum ad-
 eptis, facultatem fructus ferendi concessit Creator;
 cum itaque fructus non citius prodeant quam sum-
 mitas trunci perfecta esset, et truncum in summitate
 laesum fractumque citius fructus exhibere, fortuito
 casu adparuisset, ratioque quemlibet ramum arbo-
 rem esse, cognouisset, factum esse dicitur, vt ra-
 morum summitates integrosque ramos, immo, quia
 rami radici propiores, et celerius crescunt, et
 vberiore fructuum messem proferunt, insitum,
 post annum incrementum, ramulum praescinderent,
 arborem quasi acaulon redderent, et celeriore
 copia-

- copiosioremq̃ fructuum prouentum efficerent.
- p. 242. Gemmarum tres species constituit, *lignosas* scil. quae acutae sunt et tenues, et in ramum non florentem mutantur, *foliosas*, quae proxime sibi inuicem adpositae existunt, et *floriferas* rotundas, crassas, breuesque; vltimae etiam eo facilius innotescunt, dum ex 3. 4 vel 5 foliis sibi presse apposis originem sumunt. Integra haec tractatio legi meretur. *Populaginis* flores, nondum euoluti, instar capparidis fructus, aceto condiuntur, ast caustica virtute pollent, hinc caute illis vtendum, tinctoribus vero vtilis esse poterunt; plurimaeque vernales
- p. 272.
- T. II. plantae pigmenti speciem praebent. *Hederae terre-*
- p. 90. *stri* plurimae virtutes tribuuntur medicae, et in cereuisia coquenda vtilissima existit, claram reddit eandem, nimisque celerem fermentationem impedit.
- p. 147. *Tragopogonis* radicem optimum et hominibus praebere nutrimentum, illamque cultam forte eam fuisse radicem, qua Iulius Caesar suos, a Pompeio inclusos milites conseruauit, Cel. Auctor asseruit. *Myrtilli* folia eo tempore, quando flores decidunt fructusque rudimentum modo adparet, collecta, optime Thee Sinensium substituuntur, et dum vel in sigulino vel ferreo vase coquuntur, nunc viridis, nunc Theebou dictae speciei saporem referunt.
- T. III. Animaduersione digna est obseruatio, quod her-
- p. 40. bae, flore pleno praeditae, abortiant nullumque fructum relinquant, dum e contrario arbores, pleno flore conspicuae, vt *Prunus*, *Perfica*, fructus eoque fere maiores ferant. *Fraxinum*, cuius Manna cum liquido Betulae succo conuenit, solaque consistentia differt, ratione oeconomicae utilitatis Quercui fere praeferendam esse, Auctor statuit; etenim celeriter crescit, omnique aestate et copiosos et longos producit ramos, idque fit ideo, quia medullam copiosioremq̃ fructuum prouentum efficerent, lignum

lignum durius adsumit, medullam aetate in durum nucleum mutat, in vetustis arboribus rubicundum colorem ostendit, exsiccatumque lignum vix findi atque discindi potest, hinc ad varia utensilia commode adhibetur. Ea omnia, quae dum semina feruntur, dum nouellae arbores transplantantur, et s. p. studiosè recensuit, eademque ratione de *Popu-* P. 68.
lo, nigra inprimis specie, egit, huiusque, ac gemmarum praecipue medicam vim ac vsum oeconomicum ex optimis auctoribus tradidit. *Trifoliarum* plantarum (*Klee*) multiplicationem animalibus tribuit; P. 132.
semina enim ab his deglutita non emolliuntur et destruuntur, sed integra iterum eliminantur, et cum fimo terrae mandata feliciter progerminant. Ter- P. 139.
ram, quae *Trifolium pratense* purpureum aluit, *Lino* serendo aptissimam esse retulit, et occasione *Loti* notauit, in veterum libris *Trifoliorum* nullam fieri mentionem, e contrario *Cytisi Lotique* nomen frequentius occurrere, ideoque sub harum plantarum nomine *Trifolia* etiam intellexisse veteres, probabile videri.

Occasione *Pedicularis* et *Melampyri*, utpote plan- T. V.
tarum, quae in exsiccatione viridem colorem per- p. 32.
dunt, in genere monuit Auctor, eius modi plantas, ratione coloris mutabiles, curiosius esse disquirendas, cum, notante iam RATIO, plerumque pigmentum exhibeant. *Polygonati* radicem amylo p. 58.
conficiendo, *Aceris* autem folia straminis loco, et p. 80.
quia facile putrescunt, stercorationi etiam, immo propter contentum dulcem succum nutrimenti loco pecoribus inferuire asseruit, modumque ex huius arboris succo sacchari speciem praeparandi fusius descripsit, et dum de virtute corticis contra dentium dolores egit, decoctum ex adstringentibus v. g. p. 88.
Cort. Granatorum, Rosae rubris, Alumine, Terra Catechu, et *Aceto* paratum, commemorauit, idque vehemen-

- mentissimos pertinacissimosque dentium dolores mitigare, propria obseruatione affirmavit. Oleum *Terebinthinae* siue potius ex *Abiete*, destillatione paratum, cum praestantissimis aliis conuenit, nitrique fumanti spiritui admixtum flammam concipit, etsi, vt saepe fit, aliis destillatis oleis additum fuit, fraudem facile cognoscimus, dum testurae vitri, nigro atramento inscriptae litterae breui tempore pallidiores fiunt, omnemque nigredinem tandem amittunt.
- p.107. *Terebinthina*, ex *Pino* parata, vilior censetur, impurior est, ac minus fluida. *Asarum* odore cum *Valeriana* conuenire, felesque et hanc plantam quaerere ac destruere affirmavit Cl. ERHARTUS.
- T. IV. An *Lenticula palustris* semina ferat, dubitat Ignotus Auctor, existimatque superflua eadem esse, dum simili ratione ac *Polypi* multiplicetur, et a latere singuli folii alia similia producantur; hyemali tempore folia haec, quae plantam constituunt, cito effugiunt, et ad fundum abeunt, vernali vero iterum ascendunt. Radiculae siue filamenta, ex foliis oriunda, et per aquam descendunt, fibrosam structuram habent, et Lino forte similem materiem praebent.
- p.232. *Thlaspeos* vsus in conseruando frumento et cimicibus tollendis aliorum ac proprio testimonio corroborauit. Notata *Cardamine* flore pleno cum praetensi, martio florente, quidem conuenit, alitardius, iulio scilicet mense, flores exhibet, eidemque pleni sunt, maioresque, et rarius invenitur planta. In pratis enim Memmingensibus paludosis inter plurima vulgaris plantae indiuidua vnum modo hoc tempore apparuit plenis floribus praeditum, alitardius flores, ante viginti iam annos, saepius, et semper quidem eidem loco affixos, obseruauit, hinc cum per tot annos propagata et conseruata fuerit, a vulgari forte diuersam speciem esse, existimauit Cl. Auctor.
- p.171. *Valerianae* virtus antepileptica, a fide digna

viris laudata, recentiori quidem tempore dubia red-
dita fuit; ast si radix martio mense, non serius,
caule iam emisso, effodiatur, eademque curiosius
exsiccet, recens, non corrupta in officinis asser-
uetur, iusta denique dosi aegris exhibeatur, virtu-
tem eam, pristinamque gloriam semper obtinebit. T. IX.

Alkekengi baccas, auctoritate *WELSCHII* commo- p. 47.

tas, varium saporem habere, gratumque illum esse
digitis non admotis, si vero, vel parum etiam, di-
gitis bacca tangitur, amaritiem contrahere asseruit
Auctor, et ex eodem phaenomeno saporum theoriam
illustrare studuit. *Malvacearum* plantarum familiam p. 153.

ex fructus calicisque differentia haud sufficienter,
optime vero a foliis distingui posse legimus, hinc
sequentes, tanquam certiores, a foliis desumptos, cha-
racteres traditos invenimus: eae scil. plantae, qua-
rum folia molli lanugine vestita sunt, vel ad *Althaeam*
vel *Abutilon* pertinent, et si haec in lacinias acutas
dividuntur, ad prius, si vero indivisa manent, ad
posterius genus pertinent. *Malvae* autem sunt illae,
quarum folia lanugine destituuntur, et laciniis neque
profundis neque acutis, sed obtusis minoribusque
praedita sunt et subrotundam figuram referunt; si
autem laciniae acutae, a se in vicem magis remo-
tae, profundiores, et ad petiolum proxime tan-
dem coalitae, novisque laciniis diuisae inveniun-
tur, *Alcae* genus constituunt. *Ketmiae* vero fo-
lia laciniis quidem acutis, sed non profundis, et
si profundiores sunt, tamen non novis incisuris
laciniata, et plerumque duriora deprehenduntur. T. XI.

Marum verum, uti notum est, feles destruit; si p. 45.
vero plura huius plantae individua, iuxta se posita
existunt, illaesa manent, hostisque insidias eludunt.

Quae itaque ex multis selegimus pauca, operis
huius dignitatem vtilitatemque abunde declarabunt.
Insunt quidem et nonnulla, ut nobis videtur, mi-
nus

nus recte dicta, dum e. gr. *Cornus monopetala* (Tom. I. p. 230.) *Fumaria dipetala* (Tom. V. p. 171.) *Caryophyllatae* calix quinquefidus (Tom. VI. p. 29.) dicitur, dum *Sassafras* arbor cum *Corno semina* (Tom. VI. p. 50.) comparatur, dum transitus humorum in plantis sursum deorsumque circulationis in modum (Tom. I. p. 241.) defenditur, *Agaricus* ex plantarum, quae semina continent, et per semina propagantur, familia separatur, et tanquam humor ex vetustis arboribus effluens (Tom. VII. p. 215.) consideratur, et sic dicti purgantes noduli, utpote ex laxantibus siue euacuantibus et roborantibus, incongrua ratione, compositi, (Tom. VI. p. 45.) taxantur, verum cum nullum fere scriptum omni parte perfectum existat, eiusmodi leuioribus erratis praeter operis nullo modo imminui, potius eiusdem locis omnibus iure commendari poterit.

V.

A natural History of Fossils, by EMANUEL MENDES DA COSTA, Fellow of the Royal and Antiquarian Societies of London, and Membre of the Imperial Academy Natural Curiosorum of Germany. Vol. I. Part I. London, printed for L. Davis and C. Keymers, 1757. 4to. 1 Alph. 15. pl. tab. aen. 1.

i. e.

Historia naturalis fossilium, Auctore EMANUELE MENDES DA COSTA.

Dudum a nobis iniicienda erat huius libri mentio, quod et lubenter iam factum fuisset, nisi sperassemus, fore, ut Cl. Auctor, uti in praefatione perlicitur

licitus erat, omne opus absolueret et reliquas fossilium classes eodem modo describeret, quo in hoc volumine eas terrarum ordinauit. Quod vero cum factum hucdum non fuerit, nefas ducimus longius recitare eius delineationem, cum ita omnino constet haec operis pars, ut commoda videatur iis, qui fossilium rerum cognitione ac disquisitione delectantur. Et si enim negare non possumus, non omnino nobis probari eas notas characteristicas, quibus interdum usus est ad rerum differentias indagandas, cum v. c. sectionum distinctiones tantum non semper a coloribus glebarum, specierum vero differentiam vel a loco natali vel tantum numeri ratione determinauerit, id tamen eo nos nequaquam adducit, ut repudiemus ac vili pendeamus assiduitatem ac solertiam Cl. Auctoris, quam adhibuit in historica glebarum quarumvis descriptione, variisque additis obseruationibus. Breuissime huic volumini praefatus est, id solummodo in praefamine agens, ut rationem, qua tractaturus sit argumentum, exponat, et de ortu ac progressu mineralogiae breuem historiam recenseat. Eum in condendis descriptionibus sibi praefuisse scopum ait, ut accuratas definitiones aptasque distinctionis notas adhibeat, iisque synonyma auctorum iungat. Addit cuilibet classi obseruata quaedam, quae tam rem criticam, quam chemiam fossilium illustrant. A THEOPHRASTO praesio inde ad nostram vsque aetatem celebres fossilium rerum scriptores nominat, et quid quilibet eorum praestiterit paucis verbis exponit. Suum vero systema ad mentem WOODWARDI et WALLERII condidit, quorum ille externas potissimum, hic vero chemicas notas adhibuit. Nec enim externas notas, nec chemicas sufficere sibi persuadet, nisi sibi inuicem coniunctae fuerint. Conueniunt enim saepius glebae in externis notis, cum sint

mixtionis valde diuersae v. c. *asbestus* et *gypsum friabile*: neque tamen, quas ignis detegit, differentia glebarum notas certas exhibent, cum nec gradus ignis rite definiri, nec effectus ob glebarum impetum certo determinari queant. Iustis tamen meritis laudibus extollit Cl. PORTII in disquirendis fossilibus assiduitatem. Condidit ergo mixtum quandam methodum, cuius nunc ideam breviter exposituri sumus.

P. I. Primam fossilium seriem *Terrae* componunt, cuius primum caput eas continet, quae sunt humidae, texturae firmioris, tactu pingues s. vinctuosae. Earum primum genus *Bolum* sistit, quam ab argilla eo distinguit, quod nec tenax sit, nec in igne tantum, quantum haec, indurescit. Boli sectiones a colorum varietate distinguit, quam notam distinctionis in omnibus terrarum sectionibus determinandis adhibuit. Sectiones in duo membra diuidit, quorum primum eas recenset, quae cum adpersis acidis non efferuescunt, alterum eas, quae efferuescere solent.

Prima bolorum sectio albas offert, ex quibus non efferuescunt *terra lemnia alba*, *bolus armena*, *bolus alba goldbergensis*, *terra noceriana alba*, *terra sigillata alba* in loco ignoto; efferuescunt inter bolos albas *terra tria*, *terra melitensis officinarum*, *terra sigillata etrusca*, *frigoniensis montis acuti*, *bolus alba vulgaris officinarum* et variae aliae, quas terras tantum sigillatas appellat. Sectio secunda bolorum est cinerearum; tertia rebrarum; quarta lutearum; quinta fuscarum; sexta tandem viridium. In quarum omnium receptione dicta iam ratione versatur, vt nimirum acidorum actio in eas membra, natales loci vero species determinant.

Alterum genus secundi capitis *argillas* ordinat. Prima eius sectio nigras continet, cuius membrum primum *cimoliam nigram*, *argillam ponderosam*, *stear-*

terra nigram offert, quae omnes non effervescent: effervescentem vero haec sectio nullam habet. Sequuntur albae, quarum multas varietates adfert, haud adeo aptis notis a se distinctas, cum tantum non semper numerus varietatem determinet, ita ut cinerem albam primam, alteram, tertiam cet. designat: his quoque steatitem albam iungit, ex qua vis murrhina coqui posse asserit, si massa quaedam pyra ipsi misceatur: albarum multae effervescent. Sectio tertia exhibet cinereas; quarta rubras; quinta flavas; sexta fuscas, quarum membrum secundum argillam lateritiam comprehendit, quae semper cum acidis effervescent; septima coeruleas; octava viridescens.

Tertium genus *Margas* sistit, quae aqua emol- p. 63.
luntur ac dissoluuntur, haud vero tenaces fiunt. In prima sectione albae enumerantur, quibus inest *Terra samia*, *terra melia*, *oster samius*, quae omnes non effervescent; antiquorum vero *cimolia* et *terra chia* effervescent. Sunt et margae cinereae; rubrae; flavae; fuscae, quibus accenset *terram fullonicam anglicanam*, quae non effervescent; coeruleae et viridescens.

Terrarum caput alterum continet eas, quae sunt p. 75.
texturae rarioris et mollioris, tactu vero asperae et siccae deprehenduntur. Earum primum genus *Cretae* appellat, quas in aqua facile dissolui ait. Distinguit in sex sectionibus albas, nigras, cinereas, rubras, flavas, fuscas. Nigram non effervescentem dicit; ad albas refert *tripelam*, *cretam vulgarem*, *calcem nativam*, *terram melitensem*, *lac lunae s. agaricum minalem* et *terram di Baira*, quae prunis injecta phosphorescent: rubrarum sectio *rubricam fabilem* solummodo continet, quam tamen in aqua dissolui vix aliquis concedet.

Secundum genus capitis secundi *Ochras* fiftit, quas dicit terras vix cohaerentes, ponderosas, et subtilissimis particulis constantes, asperas et facile dissolubiles; quae tamen notae eas vix a cretis distinguunt. Nigras sectio prima offert, cuius prima species *ochra nigra argillacea*, altera *humus-ochra* ipsi dicitur; haec vero ochrae nomen vix meretur, sed fissilis mollis est, quem nigricam alii dicunt. Sectio altera habet ochras rubras, *rubricam sinopicam, hispanicam, persicam, venetam* et alias, quae omnes effervescent; sunt tamen et rubrae non effervescentes. Sectione tertia continentur flavae, quae interdum crocei, interdum lutei, interdum aurei coloris esse deprehenduntur; fuscas *umbriam terram* appellat. Quinta sectio coeruleas ochras describit, quarum prima species ea est, quam KENTMANNUS sub coerulei natiui nomine adduxit, cui iungit Noster coeruleum patauinum, quod album effoditur et aeris accessu coeruleum colorem acquirit: altera species *lapis armenus* est; tertia *flos cupri striatus*. Sexta sectio viridium vnam tantum speciem eamque effervescentem adfert, *chrysocoliam* s. *viride montanum*.

p. 112. Tertium terrarum caput continet eas, quae semper compositae, nunquam purae effodiuntur. Earum primum genus *limus* s. *lutum* est, ex arena et argilla mixtus. Datur niger, albus, flauus, fuscus, viridis.

Secundum genus, quod terrarum est vltimum, *Humum* ordinat, quae atra communis s. vegetabilis; rubra et fusca est. Adspersit huic terrarum serici adnotationes quasdam, quibus inest terrarum definitio ita comparata, vt dicat, terram *fossile non inflammabile, dissolubile* s. *diuisibile non solubile in aqua, siccituae irregularis, figurae indeterminatae, opacum, aspidum, friabile, quamdiu humidum ductile*. Diuidit

es methodos, quas in terris ordinandis plures recentiorum scriptorum condiderunt, et quid in quolibet earum aut reprehendendum aut corrigendum ipsi videatur, candide refert. Addit quoque rationem, qua commotus *stetitum, morochum, galactitem* terris annumerauerit, quod ipsi tantum visa sint argillae induratae, quamquam alii ea ad lapidum talosorum classem retulerint. *Solum et argillam* omnino pro diuersa sua tenacitate differre monet. Disputat quoque de vera *margae cretaeque* notione, suasque horum generum datas definitiones contra varias obiectiones defendit: *humum* vero haud adeo apte fossilibus accenseri affirmat, cum originem suam ab animalium aut vegetabilium exuviis putrefactis repetat.

Series secunda *Lapidum* ordines exponit. In p. 125.
sunt priori capiti illi lapides, qui strata continua formant; tactu asperiores; texturae laxioris; grumi visibilis; ex granulis arenae, glutine vario cohaerentibus, compositi; polituram vix admittentes. Primum eorum genus eos continet, qui laminas non formant, et in quauis directione dehiscunt. Quam notam distinctionis in terrarum seriebus dispescendis adhibuerat, ea et hic vtitur, et alcalinos ab iis, qui non efferuescunt, segregat. Illis inter alios accenset eam speciem, quam iam PLINIUS et post eum omnes fere scriptores *hammitem* dixerunt, quae ouis piscium similis videtur, et inde a quibusdam SCHEUCHZERO, WOODWARD, BRUCKMANN pro petrefactis, piscium ouis habita fuit. Quos tamen iure taxat; cum stalagmites tantum sit in globulos minores concretus. *Cos tam gyratilis* quam *portatilis, filtrum, tophus* s. *porus, lapis molaris, saxum arenarium vulgare, saxum arenarium foraminosum* aliaeque coloris ratione diuersae species non efferuescere dicuntur a nostro, quod tamen de *topho*

E 4 in

in genere valere non concedimus. Tertiam addit sectionem arenariorum ab auctōribus non distincto descriptorum, quorum quatuor species commemorat *piperno, puzzolano, saxum arenarium tertium, macigno* IMPERATI.

Alterum huius capitis genus sistit lapides asperos ac rudes, grumi visibilis, laminas formantes et in tabulas dehiscentes, siue saxa arenaria fissilia, quae et *ammoschista* nominantur. Alii eorum effervescunt, alii non effervescunt, utrique colore suo multum variant.

P.149. Secundo capiti insunt lapides, strata continui formantes, texturae solidioris, grumi non visibilis, fractura non splendentes, polituram aliqualem admittentes. Primum eorum genus continet eos, qui continui sunt et uniformes, nec commissura singulari differunt. Nigros prima sectio offert; altera albos, *calcareum vulgarem, marmor scintillans* s. *particulis micantibus, saxum fusco albidum*; tertia cinereos; quarta rubros; quinta fuscōs; sexta coeruleos, septima virides, qui nunquam effervescunt, et quibus accenset *carpolithum zwickauensem, ilfendensem et anglieum*; ultima tandem variegatos.

Alterum secundi capitis genus textura compacta, structura laminata se distinguit et in tabulas finditur. *Schistus* appellatur hoc genus et colorum varietate distinguitur. Nigri non effervescunt et *ardensem tegularem, schistum nigrum scriptura atra, schistum nigrum scriptura alba, et schistum terrestrem carbonarium* offerunt. Alborum omnes effervescunt, ut *marmor* s. *schistus pappenheimensis*, cui piscium imagines et arbusculorum formae insunt, *lapis cretaceus fissilis oeningensis* cet. Cinereis alcalinis inest lapis suillus foetidus s. *schistus felinus dictus*, qui urinam felium redolet: rubri non effervescunt; luteis annumerat *marmor florentinum*

caeruliticum; *coeruleis ardesiam vulgarem* addit; et
ultima sectione virides allegat, quibus variegatos
subnectit; quorum vnam modo speciem nominat,
marmor florentinum, *regiones desolatas et aedificiorum*
rudera affabre prae se ferens.

Tertium caput eiusque genus primum lapides p.185.
exhibet, strata continua formantes nitidos ac amoe-
nioribus coloribus pictos, polituram adsumentes, cum
acidis efferuescentes, ignis vi in calcem viuam mu-
tabiles. *Marmora* eos cum omnibus mineralium
rerum scriptoribus nominat. Quatuor eorum di-
stinguit diuisiones, quarum prima describit mar-
mora vnius coloris, altera marmora binis coloribus
incta, tertia colorum diuersorum varietate picta,
quarta tandem ea, quae conchyliis aliasque partes
alius regni continent. Nigrorum species tres adfert:
hauleum, *lapidem obsidianum*, et *marmor nigrescens nor-
wegicum*. Plurimas nigri marmoris species foeti-
dum spargere odorem, si ferro alterantur, affirmat at-
que hinc concludit, nigrum colorem ipsis conciliari
a bituminoso et sulphureo quodam principio.

Alborum sectio habet *parium* s. *lychniten* antiquo-
rum; *marmor album salinum dictum* ob particularum
cum granulis salinis similitudinem; *candidum lunense*
s. *carrariense*; *paedemontanum*; semipellucidum al-
bescens; et *marmor ebori simile*, quod antiquioribus
dernites s. *lapis arabicus* appellabatur: quam vlti-
mam denominationem huic lapidum speciei vindicat
Noster contra aliorum opiniones, qui vel lapidem
specularem vel ebur fossile sub hoc nomine a PLI-
NIO indigitari sibi persuaferunt. Sequuntur haec
cinerea; fusca et rubra; luteorum vna tantum spe-
cies *senense*, therebinthinam s. mel referens, describi-
tur: *coeruleum*, *numidicum* veteribus dictum,
omnium rarissimum est; viride falso a quibusdam
pro veterum ophite habetur. In bicoloribus ac va-
riega-

riegatis recensendis multus est, eorumque varietates, locos natales synonymaque apte explicat, atque simul ostendit, magnam nominum confusionem a gemmariis fuisse inductam, quae cognitioni lapidum earum ac completae mirum quantum officiat.

Quarta tandem diuisio marmora petrefactis referta continet. Eorum prima species est *marmor album coralliis repletum*; altera *marmor nigrum conchyliis variis refertum*; tertia *obscura cinereum orthoceratibus refertum*; quarta *nigro gryseum lentibus lapideis refertum*; a SCHUCHZERO lapis frumentarius vel et numismalis dictum in Heluetia reperiundum, cuius veram historiam Cl. GESNERUS *) exponit: quinta, *viride cinereum cochleis refertum*; sexta *fulco-cinereum entrochis refertum*, quibus iungit varias alias species coloris ratione diuersas.

p.241. Excipitur hoc marmorum genus ab altero, quod eos habet lapides, qui natura sua, textura, facie externa et aliis proprietatibus marmora exaequant; in eo tantum ab his diuersos, quod non in stratis continuis, sed vt fragmenta reperiuntur. *Marmoroides* has glebas appellat, et texturae ratione in vniformes et in eas diuidit, quae corporibus heterogeneis refertae sunt. Vniformis structurae deprehenduntur *marmoroides* albescens nigro eleganter lineatus; *marmoroides dendropotamites* Nostro ideo dictus, quod non, vti dendritae, ramusculos subtiles ostendat, sed congeries arborum foliosarum aemulatur: *marmoroides rubescens granulis conflatus* ceu hammites, in Heluetia frequentissime occurrens: *marmoroides luteus dendritis nigris pulchre pictus*; *marmoroides variegatus*.

Alteram diuisionem formant: *marmoroides niger coralliis refertus*; *nigrescens durus coralliis refertus* idem.

*) In dissertatione de petrefactorum differentiis et variis origine §. XV. no. 4.

lunatus; albescent stellatus, astroitem, quem auctores dominant; *albescent coralliis refertus; columnaris stellatus*, lithostrotium aliis arachneolithus s. astroites telis quasi araneis obtextus dictus, columnis pentagonis compositus; *cinereus coralliis refertus; fusco cinereus coralliis refertus; nigro-fuscus conchylis refertus; fusco flavus stellatus* s. astroites fusco flavus; commemorat in additis huic capiti observationibus *marmor alidorsense nigricans cornubus ammonis refertum*, asseritque vix posse cunctas huius generis varietates adferri, fuisse tamen hoc genus ideo constituendum, quoniam nunquam strata efformet. Taxat quoque **WOODWARDUM**, qui omnes lapides in fragmentis occurrentes violento quodam motu a stratis continuis esse abruptos ac dispersos sibi persuadet; cum e contrario Nostro verosimile videatur, fragmenta lapidea seu nodulos lapideos (*Geschübe*) propriae ac singularis esse originis.

Quantum tandem lapidum caput exhibet eos, p. 253. qui in stratis continuis occurrunt, colorum elegantia et textura tam nitidi tamque subtiles, ut poliri possint; marmoribus fere ex asse similes, eo tantum ab iis diuersi, quod non cum acidis effervescent nec ideo sint calcareae indolis. Tria horum genera distinguit, primum *marmoroprospera*, alterum *granitas*, tertium *porphyritas* sistit.

Marmoroprospera s. marmoribus adfinia nominat corpora lapidea texture compactioris et massae homogeneae. Quaedam eorum vitrescunt in igne, alia non mutantur. Scintillant quoque aliqua cum chalybe stricta. Prima huius generis species offert saxum, quod vere naturae quoddam miraculum esse videtur. Vocatur a Nostro *marmoroproseron nigrum columnare polygonum et geniculatum*. A **MOLINEO** et aliis iam in Transactionibus Anglicis ample satis descriptum, tabulisque duabus depictum deprehenditur, sub

sub nomine: basaltes s. basanus maximus hibernicus, angulis minimum tribus, plurimum octo conflans crebris articulis sibi inuicem affabre coniunctis, sed facile separabilibus geniculatus. Addit Noster accuratam huius lapidis s. potius montis descriptionem, quam adiecta icone illustrat. Altera species nostram Saxoniam ornans circa arcem Hallesensem reperiendus dicitur a Nostro *marmoropseferum et grum columnare et polygonum*; *Basaltes misensis dictus*. Format hic congeriem multarum columnarum, quae tamen continuæ non, ut illae præcedentis, geniculatae cernuntur. Tertia species columnas non format, et minoris est, quam dictae, duritiae. Quaelibet harum species, præ ceteris vero vitiosa ad lapides lydios formandos apta Nostro videtur. Iungit his alias adhuc species colorum varietate distinctas, quibus accenset quoque *marmor serpentinum zoebliuzense*. Denominationem huius generis indicat, quod omnino a marmoribus distinguendum et nos putamus, licet basalten et ophitem zoebliuzensem vix ad vnum reuocari posse genus arbitremur.

p.273. Alterum huius capituli genus *granitæ* efficiunt. Sunt hae glebae lapideae, textura granulosa ex singularibus particulis ita conflatae, ut massam aequalem vniformem non fiant ut marmor, sed distinctae appareant glutini cuidam inhaerentes. Non ipsa particularum materies eadem semper est, sed diuersae species micae, quartzi, spathi cet. confusae ac commixtae in iis deprehenduntur. Cum chalybe scintillant, in igne vitrescunt, cum acidis non effervescent. Prima species est: *granita fere nigra praecipue e micis nigris paruaque intermixta quantitate quartzi composita*; altera, *granita albissima micis magnis et gris argenteisque notata*; tertia *granita albescentis parvis nigris frequenter maculata*, Italis *granitella* dicta; quarta *alba paucis micis nigris distincta*; quinta

quarta alba micis magnis obscura viridibus adpersa; sexta rubescens, pyropoecilos f. syenites PLINII; *septima, pallide lutens. maculis parvis nigris notata; octava viridis nigro variegata*; Reprehendit eos, qui grani-
to generi porphyritarum subiunxerunt; nec iis as-
sensus praebeat, qui sub hoc lapidum genere omnes
compositos lapides, cuiuscumque demum fuerint in-
dolis, comprehendunt, vt LINNAEUS WOLTERS-
DORFIUS, POTTIUS alii. Varioliten lucernensem
LANGII et SCHEUCHZERI huic generi addit.

Tertium genus *porphyritas* exponit, qui firmissi-
mae texturae sunt grumique subtilissimi vt cornei, p.283.
multasque quartzi particulas in omni sua massa in-
scorias ostendunt. Durissimi sunt, hinc scintillant;
non effervescunt, in igne in vitrum mutantur.
Prima species est *porphyrites f. leucostictas*, qui ru-
bens f. purpureus est lapillulis albis variegatus: hos
albos lapillulos quartzosos esse Noster contendit,
quanquam alii iamiam eos spathosos esse comproba-
runt. Disputat de modo caedendi hoc genus lapi-
dum, quod, quantuis durum sit, a veteribus apte
tamen figuratum fuit. Nec tamen veteres artifi-
cium nobis ignotum calluisse censet vel lapidem
emolliendi vel chalybem huic negotio aptiorem
reddendi, sed industria ac labore praestitisse id, quod
nobis difficillimum videtur. Altera species est *por-
phyrites saturate viridis maculis magnis oblongo quadra-
tisque viridis albescentibus notatus f. ophytes niger anti-
quorum: Serpentino antico* Italici dictus. Tertia:
*porphyrites obscure viridis albescentibus minutis maculis
pulcherrime adpersus fereque pictus apparens*. Quarta:
porphyrites obscure viridis. Quinta: *porphyrites varie-
gatus*. Cum non, vt alii, a colore rubro porphyrita-
rum genericum characterem desumerit, neminem
sibi inde esse litem moturum putat, quod virides
porphyrites quoque nominaverit.

VI.

Disputationes ad morborum historiam et curationem facientes, quas collegit, edidit et recensuit ALBERTUS HALLERUS. Tomi septimi Pars I. Auxilia, Pars II. priorum Voluminum Supplementum. Lausannae, sumptibus Sigismundi d' Arnay, 1760. 4. alph. 4. pl. 18. tab. aen. 4.

Cum index dissertationum ad morborum historiam et curationem spectantium, quas HALLERUS studiose collegit easque in sex Tomis edidit, in nostris Commentariis iam factus *) atque a nostris lectoribus beneuolo animo exceptus sit, huius profecto vix displicebit, si in hoc Supplemento decadis primae Commentariorum earundem disputationum Tomum VII et vltimum simili ratione indicamus.

Prima vero pars Tom. VII, siue sexta Pars disputationum ad morborum historiam et curationem pertinentium auxilia considerat et continet 228) *Disp. de curatione per expectationem.* Praef. ABRAHAM VATER. Resp. Chr. Gothofr. Schoenwald. Witteb. 1746. 229) *Disp. Nullam medicinam interdum esse optimam.* Praef. DAN. WILH. TRILLER. Resp. Ern. Sam. Wehle. Witteb. 1754. 230) *Disp. de alterantibus et specificis.* Praef. GEO. ERN. STAHL. Resp. Gothofr. Sam. Raesch. Halae 1703. 231) *Disp. ANT. RIDIGER de veritate virtutis medicamentorum.* Lips. 1750. 232) *Disp. de specificorum dubia fide.* Praef. DAN. WILH. TRILLER Resp. et Auct. A. Jac. Klun-

*) Vid. Comment. nostr. Vol. VII P. III. pag. 463. seqq. et P. IV. pag. 622. seqq.

*Elmge. Witteb. 1751. 233) Disp. PAULI OTTON-
 GYORSSI de empiricis remediis. Harderwic. 1753.
 234) Disp. I. EHRENF. GEISLER. de usu vomito-
 rium. Lips. 1746. 235) Disp. de Medicamentis chaly-
 beatis. Praef. DAN. NEBEL. Resp. Bernard. Wepfer.
 Heidelb. 1711. 236) Disp. de singulari mercurii dul-
 ci usu in desperatis quibusdam morbis. Praef. MICH.
 ALBERTI. Resp. et Auct. Joh. Hauighorst. Halae
 1745. 237) Disp. de usu corticis a febre ad icterum
 extenso. Praef. ALEX. CAMERARIUS. Resp. Wilh.
 Agricola. Tübing. 1730. 238) Disp. GEO. EMAN.
 ROSENER. qua nonnulla circa vires lactis notantur.
 Leid. 1756. 239) Disp. An nitrum sanguinem resoluat
 aut coagulet? Praef. IOH. BOECLER. Resp. Iac.
 Volmar. Argentor. 1741. 240) Disp. de aquas cal-
 dae viuae usu interno salutari. Praef. GEO. CHRI-
 STOPH. DETHARDING. Resp. Nicol. Henr. Kemma.
 Rostoch. 1746. 241) SAM. THEOD. QUELMALZ.
 Progr. quo infusum picis liquidae aquosum expendit. Lips.
 1745. 242) Disp. de phosphori loco medicamenti ad-
 sumti, virtute medica, aliquot casibus singularibus confir-
 mata. Praef. ABR. VATER. Resp. I. Gabr. Mentz.
 Witteb. 1751. 243) Casus cuiusdam matronae, lar-
 gissimo opii usu, per plures annos tractatae. Praef. IOH.
 JUNKER. Resp. et Auct. Mart. Frid. Boehmer.
 Hal. 1744. 244) SAM. THEOD. QUELMALZ.
 Progr. de frictionibus abdominis. Lips. 1749. 245)
 Disp. de deriuatione et revulsione per venae sectionem.
 Praef. I. ANDR. SEGNER. Resp. et Auct. I. Geo.
 Oeder. Goetting. 1749. 246) Disp. de sanguisugarum
 utilitate. Praef. GEO. ERN. STAHL. Resp. I. Isrem.
 Coler. Halae 1699.*

Secunda Pars Tomi VII, siue disputationum ad
 historiam et curationem morborum pertinentium
 Pars septima priorum Voluminum supplementum
 sistit

sistit et ad morbos capitis respicit. Ibi autem continentur. 247) GUSTAV. CASIM. GARRIER. Disp. cui titulus *viri ex lapsu lente deficientis casus* Leid. 1662. 248) Disp. *sistens casus aliquot mentis alienatorum aut peruersorum*, Praef. I. HENR. SCHULTZ. Resp. Frid. Wilh. Brune, Hall. 1737. 249) Disp. *qua continetur casus aegri noctambulationis morbo laborantis resolutus*. Praef. IOH. BOHN. Resp. Dau. Vipacher. Lips. 1717. 250) THOM. SCHWENKE, *rari casus explicatio anatomico-medica*, Hag. Comit. 1733. 251) CAR. FRID. KALTSCHMIED, *Progr. de hydrocephalo interno rarae magnitudinis*. Ienae 1752. 252) Disp. CAR. FRID. HOCHSTETTER. *de spina bifida*, Altdorf. 1703. 253) Disp. I. IGNAT. GILD. *de spina bifida*, Vienn. 1754. 254) Disp. *de morbo epidemico conuulsuo per Holsatiam grassante oppido raro*, Praef. WILH. HULD. WALDSCHMIED. Resp. Christ. Steph. Scheffel. Kiliae 1717. 255.) Disp. *de morbo spasmodico maligno in Saxonia, Lusatia, vicinisque locis grassato, et adhuc grassante*, Praef. GEO. WOLFG. WEDEL. Resp. et Auct. I. Christ. Wolf. Ienae 1717. 256) Disp. *de ranula sub lingua speciali cum casu*, Praef. IOH. IOH. STAHL. Resp. Franc. Ios. Erbeni de Schoenerben. Erford. 1734. 257) IO. GODOFR. SCHEID. Disp. *Breuem historiae mulieris cuiusdam, quae inopinato casu subito loquelam amisit, et ex inspirato repente recepit, enodationem sistens*, Argentor. 1725. 258) SIGISM. SCHMIEDER. Schediasma *de polypo oesophagi vermiformi rarissimo, a quotidiano pulueris sternutatorii hispanici, vulgo Spaniol, abusu progenito*, Delitii 1717. 259) IO. FRID. ZIESNER. Disp. *de raro oesophagi morbo*, Regiom. 1732. 260) IO. MILLETER. Disp. *de morbo Tjsoemoer Hungariae endemio*, Leid. 1717. 261) Epist. MAKIAN. SEGUER. *de iusculo pulli lienteriae specifico*, Valentiae. 262) Disp. MOUNSON SMITH de

de colica apud incolas Caribienſes endemia, Leid. 1717.
 263) *Diſp. de ſcirrho meſenterii exulcerato*, Praef.
 ANDR. ELIAS BÜCHNER. Reſp. J. Car. Ehrenfr.
Hebenſtreiz. Halae 1756. 264) *Diſp. de calculi in veſicu-*
la ſellea generatione, Praef. ABR. VATER. Reſp. Ioh.
 Frid. Schimmer, Witteb. 1722. 265) ANT. DE HAEN.
Hiſtoria anatomico-medica morbi miri incurabilis, Hag.
 1744. 266) *Diſp. Hydrops aſcites in prunis paracentefi*
ſuſciter curatus, Praef. HENR. FRID. DELIUS. Reſp.
 & Auſt. J. Guil. Frid. Boenneken, Erlang. 1755.
 267) *Diſp. de corde occulto, indeque hydrope aſcite con-*
ſequenti, cultro anatomico in ſubieſto quodam deprehenſo
 Praef. FRIDR. GODOFR. BARBECK. Reſp. Erh.
 Brunner, Duisburg. 1701. 268) *Diſp. de diabetis*
curatio cum primis per rhabarbarum, Praef. IOH.
 DE BUCHWALD. Reſp. Nicol. Ryberg. Hafniae
 1733. 269) *Diſp. de haemorrhoidibus veſicae mucoſis*,
 Praef. GEO. CHRIST. DETHARDING. Reſp. Franc.
 Phil. Knaudt. Roſtoch. 1754. 270) IAC. HENR.
 CHRIST. ADAMI. *Obſervatio ſingularis, de materia*
ulcerea poſt diuturnam arthritidem per vias urinarias
elucta, Luben. 1740. Ad Tomum V. de Febris,
 271) PHILIPP. COBBI *Diſp. amplectens hiſto-*
riam et curam epidemicae febris, quae, ſiniente anno 1752,
et incipiente 1753, Tergeſtes incolas vexavit. Vienn.
 1754. 272) BURC. DAV. MAUCHART. *Diſp. prior*
de lue vaccarum Tubingenſi. Tübing. 1745. Ad To-
 mum VI. de morbis corporis vniuerſitatem obſiden-
 tibus. 273) FRANC. THIERRI *Thesis in haec*
verba, an in celluloſo contextu frequentius morbi et mor-
borum mutationes? Paris 1757.

VII.

10. FRIDERICI CARTHEUSER, *Medicinae*
Doctoris eiusemque in Regia Acad. Viadrina
Supplem. F Prof.

Prof. Publ. Ordinarii Elementa Chymiae dogmatico-experimentalis in vsum academicum conscripta. Editio secunda, priori longe emendatior. Francofurti ad Viadrum, impensis Ioh. Christian. Kleyb. 1753. 8. pl. 16.

Chemicus hicce libellus, quem in vsum auditorum conscripsit Cl. Auctor, prima vice citra voluntatem Nostri, precibus tamen auditorum impulsus, prodiit. De eodem posthac recudendo Noster cogitans multa mutauit, varia addidit, nonnulla reiecit et cuncta ad ordinem meliorem redegit, ita vt nouem sectionibus omnia, quae tyronibus sciti necessaria sunt, comprehenderet. Sectione nimirum 1) de origine, etymologia, synonymia, diuisione, definitione, obiecto ac fine chymiae, nec minus de instrumentis et principiis corporum chemicis; 2) de destillatione; 3) de sublimatione; 4) de rectificatione; 5) de solutione et extractione; 6) de precipitatione; 7) de calcinatione; 8) de fusione, vitificatione, reductione, reuificatione et crystallisatione; 9) demum de efferuescentia et fermentatione agit. Quod ad ipsas operationes attinet, primo generaliora cuiuslibet praemittit, descriptionem nimirum, subiecta, instrumenta, adminicula, modum et finem explicat, deinceps subiecta in speciem pertractat, quibus tandem, vt dogmata clara magis et manifesta euadant, sic dictos processus subnectit, his vero annotationes apposuit, quae tyrones de modo operationem recte instituendi, et de explicandis phaenomenorum causis et encheiresibus obseruandis instruunt. Talis itaque est ordo, quem Cl. Auctor ad instruendos auditores suos sibi elegit, quemque etiam nos ita dispositum deprehendimus.

libellum omnino sistat, qui ob perspicuitatem, Nostro sane propriam, et ob facilem in tradendis doctrinis methodum, praelectionibus academice commode inseruire et tyrones instruere possit. Licet enim ea, quae a Cl. Auctore proposita hic sunt, maximam partem cognita esse videantur, laudem tamen meretur, tum, quod in proponendis dogmatibus ab omni verborum ambiguitate omnique obscuritate alienus est, tum etiam, quod vestigia monstrat, quae in addiscenda hac doctrina, alioquin difficillima minus deterrent, potius alliciunt et sensim ad penetralia chemiae ducunt. Sed liceat nobis nonnulla hinc inde decerpere.

Destillatio spiritus nitri fumantis, quae plerumque in retorta tubulata suscipitur, Nostro non arridet, idque quidem ob eam rationem, quoniam multi fumi acidi sub destillatione protracta penetrant, aut obturamentum, nisi vitreum sit, sensim corrodunt et sibi exitum parant. p. 32.

Spiritum sulphuris, methodo Stahlianam paratum, cum spiritu acidularum conuenire, inde ab eo etiam maiores vires medicas, quam a vulgari expectandas esse, Noster autumat, hincque optat, ut vbius ciuitatis pharmaceuticae iura obtineret. p. 37.

Spiritum cornu cerui methodo compendiosiori destillandum sequenti modo docet: Salis nimirum ammoniaci partem vnam cum duabus partibus cinerum clauellatorum, in aqua perfecte solutorum in cucurbita vitrea misceri, et mixturae huic mox modicam olei cornu cerui empyreumatici adfundi et more solito destillationem institui iubet. Quae peracta spiritum statim purum, nulla rectificatione indigentem, prodire, perhibet. p. 49.

Sal, quod ex capite mortuo post praeparationem salis volatilis oleosi cephalici extrahitur, ob immixtas

tas particulas oleosas et ob odorem balsamicum sibi digestivum SYLVII balsamicum vocari, Noster cupit.

p. 88. Mercurium dulcem, grossiuscule contusum, aquae tepidae per aliquot minuta iniectum posteaque exemptum, blando calore iterum siccatum, adherentibus particulis corrosivis liberari, Noster asserit: mercurii enim corrosivi moleculas citius, quam mercurium dulcem in aqua tepida solui, illasque igitur solas in aqua remanere, innuit.

p. 99. Cum flores benzoini verum atque natium sal volatile oleosum essentiale sistant, eos igitur isti plantarum principio accuratius cognoscendo egregie inservire, putat. Licet enim plures vegetabilium priorum partes simili scateant principio, non facile tamen ex iis ita educi idem posse, ut sub mole adeo conspicua siccam consistentiam adquirat, notat.

p. 125. Tincturam antimonii sulphureo alcalicam etiam parari posse, Noster ostendit, quando, loco antimonii crudi, regulus eius simplex pulverisatus cum parte anatica salis tartari miscetur et eadem, quae in preparatione tincturae antimonii tartarisatae valent, obferuentur. Cum vero reguli mixtionem exigua solum sulphuris quantitas ingrediatur, dictae igitur tincturae valde parum sulphuris resoluti inherere, notari Noster cupit.

p. 165. Regulum antimonii medicinale, SCHULTZEI methodo paratum, quae nimirum una nitri pars cum quatuor antimonii partibus miscetur et detonatur, Noster corrigit et cum octo partibus antimonii vniuntur duntaxat partem nitri misceri, iubet. Sic enim remedium nasci mitius et securius, autumat.

Sed pedem hic figimus, sperantes, fore, ut pauca haec Lectoribus nostris minus displiceant, quae, licet ad novissima inventa nunc collocari vix possint,

possint, apta tamen esse videntur, vt in facienda medicina et definiendis remediorum viribus boni quid praestare queant.

- VIII.

The Nature, Properties, and Laws of Motion of Fire, discovered and demonstrated by Observations and Experiments. By WILLIAM HILLARY M. D. London: printed for L. Davis and C. Reymers in Holborn, Printers to the Royal Society. MDCCLX. 8. pl. 7½.

h. e.

Natura, proprietates et leges motus ignis per observationes atque experimenta detectae ac demonstratae a GUILIELMO HILLARY, M. D.

Quaquam hic huius libelli titulus theoriam ignis nouis inuentis auctam promittere videtur, non possumus tamen, quin certiores faciamus lectores, omnia, quae in eo de natura, proprietatibus et actionibus huius elementi traduntur, iam a BOERHAAVIO in *Elementorum Chemiae P. I.* fuisse posita. Neque omnino dissimulat Auctor, in *Introductione* huic commentationi praemissa, plurima se a magno illo viro mutuatum esse, quippe quem primum omnium mysteria huius elementi aperuisse intellexerit. Id tantum sibi tribuit, quod leges motus ignis primus detexerit et demonstrauerit; quod quatenus verum sit mox videbimus. Interim neque superuacaneam hanc oppellam pronuntiare volumus, cum in ea, quae BOERHAAVIUS de natura et actionibus ignis variis aliis interspersa traderat, collecta et in ordinem quendam redacta

p. 6.

p. 13.

exhibeantur: neque ea laude fraudare Cl. Auctorem cupimus, quam propterea meretur, quod, cum leges motus ignis, sibi certo cognitae et perspectae, a legibus motus vulgaris penitus discrepare intelligeret, eas tamen proponere ausus est popularibus suis, quos ita dicit a prima adolescentia institui, ut credant, leges motus, a NEWTONO promulgatas, omnis materiae motibus et actionibus explicandas sufficere.

Cuncta, quae de natura et actionibus ignis habuit dicere, sex Propositionibus, et tribus Legibus comprehendit.

- p. 2. *Propositio I. Ignis ubique locorum in toto spatio, quod hoc uniuersum occupat, praesens est.*
- p. 5. *Propositio II. Ignis purus, seu elementaris, est verum corpus, quod inter omnia hactenus cognita corpora particulas habet simplicissimas, solidissimas, durissimas, laeuissimas et minimas.*
- p. 10. *Propositio III. Ignis elementaris ubique locorum idem est; h. e. una duntaxat species ignis in natura datur.*
- p. 13. *Propositio IV. Ignis elementaris penetrat, perurit, rarefacit, atque expandit omnia corpora in uniuerso, solida aequae ac fluida, quotquot sensu percipimus; in hoc soli igni inter omnes adhuc cognitae materias proprium est.*
- p. 16. *Propositio V. Ignis purus corpus est granitatis expers, neque certam versus spatii partem magis, quam versus alias, tendit.*
- p. 23. *Propositio VI. Ignis purus in omni parte spatii est in statu aequilibrii et quietis, nisi motu aliorum corporum, vel potentia directive solis, status ille turbetur: cessante autem horum actione, ignis vi sua repulsua statim se restituit in illud aequilibrium et quietem.*

Has propositiones, quas omnes apud BOYLE-HAAYUM legi certum est, Auctor fore iisdem etiam

argumentis confirmavit, quibus celeberrimus ille
 vir usus est; praeterquam quod nonnulla experi-
 menta electrica adiecit, quorum usus illi non erat
 concessus, et quae sane omni exceptione maiora
 non sunt, quamdiu satis liquido non constat, mate-
 riam electricam nil aliud esse quam ignem. Sic ad
 vincendam V. propositionem refert, vas vitreum,
 fere quatuor congios (*gallons*) capiens, et in superficie
 interiori foliis metallicis rite vestitum, postquam P. 16.
 materiae electricae tanta copia fuerit impletum, ut
 dicata inde scintilla pullum gallinaceum necaret,
 haud plus ponderis habuisse, quam vacuum fluido
 electrico haberet. Sed et unum alterumue experi-
 mentum narrat, quo haec propositio confirmatur,
 et quod a *Boerhaaviano* differt. Phiala nempe vi- P. 17.
 trea, angusti colli, aqua ebulliente implebatur, et sic in
 lebetem, in quo alia aqua ebulliebat, immittebatur, et
 in eo detinebatur, donec aqua phialae iterum valide
 bulliret; deinde cum tantam ignis copiam haec phia-
 la habuisset, quantam poterat, exempta ex lebe-
 te, simulac
 luteo probe deterfa erat, lanci librae imponebatur,
 clauso orificio, et pondus eius inueniebatur $\text{lb } \text{ijj.}$
 3ij. quod pondus, dum phiala et aqua defrigesce-
 bant, nihilo imminuebatur, etsi volumen aquae 3 pol-
 licibus cubicis decrescebat. Porro sphaerae caua
 ferrea, cuius superficies externa bene polita erat
 (talio enim superficiei ferrum ingentem ignem abs-
 que aliqua particularum suarum iactura ferre potest)
 igni immittebatur, ut tota rubefieret; sic ignita
 sphaera, libra valde mobili ponderata, eiusdem
 ponderis deprehendebatur, quod antea pependerat
 frigida, nempe $\text{lb } \text{vj. 3viii.}$ Erat tamen diameter
 sphaerae frigidae quinque pollices, ignitae $5\frac{1}{8}$ pol-
 licis longa, ideoque volumen eius ab igne auctum
 fuerat *) pollicibus cubicis ad minimum: ignis ergo

F 4

adeo

*) Auctor habet 2, 551 poll. cub. At, si augmentum
 dia-

adeo denſi, vt ferrum eo ruberet, copia plus quam quatuor pollices cubicos occupans omnis ponderis expers deprehenſa eſt.

Pergimus ad leges motus ignis, quarum tres Auctor profert.

P. 30. Lex I. *Ignis attrahitur et colligitur motu et attritu quorumvis aliorum corporum.*

P. 35. Lex II. *Particulae elementares ignis perpetuo ſunt in ſtatu repulſus: et quo propiores ſiunt mutuo contactui, eo maior eſt vis earum repulſiva.*

P. 51. Lex III. *Ignis a lumine ſolis concitatur in motum iuxta rectas parallelas, et cum vehementia, impellitur et plus caloris et luminis producit.*

Has leges ſingulas iam a BOERHAAVIO diſtinguiſſe enunciatas et euiſtas, neminem fugere poteſt, qui eius *Elementa Chemiae* animo legit attento. Lex prima in capite de Igne paſſim extat, et imprimis in Experimento IX, ſub finem corollarii 5. Experimenti X. et in fine articuli, de pabulo ignis ex foſſilibus, in quinto corollariorum et tota ignis hiſtoria deductorum. Lex ſecunda ſtabilitur experimento XI. eiusque corollariis, atque ſub finem coroll. 7. Exp. XV. nec non paullo ante finem articuli de igne producto miſcela liquorum frigidorum. Lex tertia denique enuntiatur in coroll. 7. 8 ſub finem articuli de pabulo ignis ex foſſilibus, item in experimento XII. art. de igne, quo experimento eadem lex ſimul demonſtratur. Neque fere quidquam affert Auctor ad harum legum demonſtrationem

diametri fuit $\frac{1}{10}$ pollicis; errorem in calculos Auctori irrepiſſe certum eſt. Diximus autem, *ad minimum*, quia hic tantum ratio habita eſt incrementi diametri ſuperficieſi externae. Verum evidens eſt, ſimul internae ſuperficieſi diametrum ab igne eſſe minutam. Hinc maius totius voluminis ſphaerae cauae incrementum exiſtat neceſſe eſt.

nam, quod non a summo illo viro dictum fuerit, ut itaque nobis de hac libelli parte, quam hactenus recensuimus, nihil amplius dicere opus sit.

Adjunxit vero Auctor huic commentatiunculae **XXXII Quæstiones** ad modum **NEWTONI** et **BOERHAAVII**, de quarum nonnullis adhuc nobis erit agendum.

Quæstio I. *utrum ignis elementaris fluidum sub-* p. 71.
lim sit lumine, an contra? occasionem nobis præbet, movendi lectores, materiam ignis ex mente Auctoris diuersam esse ab luminis materia, et huius discriminis rationes præcipuas ab ipso in antecedentibus datas esse has: 1) quod lumen lunae in foco speculi *Villetiani*, quamvis intensissimum, tamen neque ut ignis agit, neque calorem efficit: 2) quod contra, p. 63.
multum ignis alicubi adesse potest sine luce, ut in tenebrosa nocte aestiua, in ignito ferro, quod tamen nondum candet, cet. 3) quod lumen a sole tantum mouetur, ignis autem et a sole et ab aliis corporibus in motu et attritu constitutis: 4) quod ignis peruatit facile omnia corpora, lumen vero diaphana duntaxat, aut nigram superficiem habentia. Addit quidem Auctor his rationibus etiam hanc, quod lumen ex sole emanet, non vero ignis: sed miramur, eum non perspexisse, quam vim eadem argumenta, quibus inductus emanationem ignis ex sole negauit, etiam contra emissionem luminis ex sole habeant. Quæstio XVI tribuit cometis hunc p. 77.
usum, ut ignem portent in longinqua spatia coeli, propter seruandum vel restituendum æquilibrium ignis, quod tandem, prout Auctori videtur, tolli posset per collectionem ingentis copiae ignis in tot corporibus mundi totalibus velocissime motis. Quam sententiam ceteris de usu cometarum sententiis probabiliorē habet. Quæstionibus sequenti- p. 79.
bus ignem comparat ad materiam electricam, et flu-

fluidum magneticum, et innuit quidem, sibi has omnes materias non differre inter se videri, sed nullas, cur sic statuatur, rationes idoneas affert: quod tamen ab Auctore expectabamus, quippe qui quasdam ignis proprietates per experimenta electrica demon-

p. 82. strare voluit. In XXII Quaestione rationem, cur inter tropicos terra vehementer caleat, repetit ex ingenti attritu superficiei telluris, ibi celerrimum motum rotatorium habentis, ad atmosphaeram terrestrem, quo magnam ibi ignis copiam colligi consentaneum sit legi primae. Verum enim vero non animadvertit Vir Cl, atmosphaeram hanc ipsam vna cum tellure in eandem plagam rotari velocitate fere aequali, ideoque magnum illum attritum non posse concedi. Reliquarum quaestionum plerasque iam a BOERHAAVIO motas esse videmus.

IX.

CAROLI LINNAEI Equit. aur. de Stella Polari, Archiatri Reg. cet. Amoenitates academicae, seu dissertationes variae physicae, medicae, botanicae, antehac seorsim editae, nunc collectae et auctae. Cum tabulis aeneis. Volumen primum. Holmiae et Lipsiae, apud Godofredum Kiesewetter. 1749. 8. Alph. I. pl. 13. Tab. aen. 17. Volumen secundum. Holmiae, apud Laurent. Salvium, 1751. 8. Alph. I. pl. 7. Tab. aen. 4. Volumen tertium. ib. apud eund. 1756. 8. Alph. I. pl. 6. Tab. aen. 4. Volumen quartum. ib. apud eund. 1759. 8. Alph. I. pl. 15. Tab. aen. 4. Volumen quintum. ib. apud eund. 1760. 8. Alph. I. pl. 7½. Tab. aen. 3.

Exhibetur in his voluminibus egregia collectio centum dissertationum, quae in Academia Vpsalienſi, ſub praefidio Cl. LINNAEI, diuerſis annis propoſitae fuerunt. Quae collectio, vti eſt vtiliſſima, ita ſane medicinae et ſcientiae naturalis cultoribus debet eſſe gratiſſima, eoque acceptior, quo difficilius ſingulae illae in noſtris oris adquiruntur. Harum diſſertationum titulos indicabimus et explicatione illuſtrabimus, earundemque primaria contenta breuiſſimis recenſebimus.

In primo Volumine habentur: 1) *Betula nana.* p. 1.

Reſp. *Laur. Mag. Klaſe*, Smoland. 1743. 30. Jun.

Deſcribitur *Betula foliis orbiculatis crenatis* LINN.

Sp. Pl. p. 983. n. 4. quae in Alpibus Lapponicis copioſo creſcit prouentu: icon adiecta ſiſtit ramulum

huius arbuſculae. 2) *Ficus*, Reſp. *Cornel. Hegardt*

p. 23. Scano 1744. 15 Septemb. Enumerantur huius arboris nomina ex diuerſis linguis; recenſentur 22 ſpecies, ſubiunctis varietatibus, addito tamen monito, ſpecierum diſtincte propoſitarum nonnullas forte ad varietates referri poſſe; conſtituitur genus; deſcribitur *ſpecies foliis palmatis* (LINN. Sp. Pl. p. 1059.

n. 1); mira ficus fructificatio, raraque per culices ſcarios ſecundatio, veterumque de caprificatione ſenigma explicatur; reſellitur opinio CAMERARII, e ſemine ficus nihil produci, ſtatuentis; vires et uſus oſtenduntur: varia vbique adferuntur lectu minime ingrata. 3) *Peloria*, Reſp. *Daniel. Rudberg*, p. 55.

Vermeland. 1744. 19 Decemb. Peloriae nomine, noua atque, vt videtur, monſtroſa planta deſcribitur, et in addita tabula depingitur, quae loco, radice, caule, foliis, calyce, pericarpio, ſeminibus, colore, ſapore, odore, cum Linaria ita conuenit, vt nulla animaduertatur inter has differentia; aſt floris ſtructura, corolla nempe monopetala regulari, limbo quinqueſido, plano tubo longo fere cylindraceo, ad

baſin

basin neſtariis quinque ſubulatis, planis, aequalibus, in orbem poſitis, inſtructo; ſtaminibus quinque aequalis longitudinis, liberis, tubo corollae dimidio breuioribus, antheris ac filamentis a ſe inuicem diiunctis, a *Linaria* et aliis plantis ita differt, vt nouum prorsus genus efficere videatur. Haec planta in regno Sueciae anno 1742 primum obſeruata fuit.

- P. 74. an. 1746 etiam in Germania viſa. 4) *Corallia Baltica*, Reſp. *Henr. Fougt.* 1745. 8 Iun. Capite priori quaedam ad *Corallia* in vniuerſum ſpectantia praemittuntur; in capite poſteriori *Corallia Baltica* deſcribuntur, additis imaginibus eorundem in aere p. 107. ſcalptis. 5) *Amphibia Gyllenborgiana*, Reſp. *Barth. Rudolph. Haſt* Oſtrobthnienſ. 1745. 18 Iun. Deſcribuntur quaedam amphibia, ſingulari indole ac raritate ſua conſpicua, quae partem faciunt elegantiffimae rerum naturalium collectionis, qua Aca-
demiam Vpfalienſem donauit Illuſtriſſ. Comes ac
p. 141. *HEROS CAROLUS GYLLENBORG.* 6) *Plantae Martino-Burſerianae*, Reſp. *Roland. Martin, Patri Fil.* Vplando 1745. 12 Decemb. Collegerat ſuperiori ſeculo IOACHIMUS BURSERUS, Camentio Luſatus, amicus CASPARI BAUHINI, (cui plurimas a ſe inuentas tranſmiſit plantas) inſignem in itineribus per totam fere Europam inſtitutis plantarum apparatus, XXV Voluminibus conſtantiem, qui nunc Vpfaliae in bibliotheca publica ſeruatur, exceptis tribus voluminibus, in triſti incendio Vpfalienſi anno 1702 a flamma conſumptis. Rarioreſ huius theſauri plantas, OLAI RUDBECKII in magno *Camporum Elyſiorum* opere luci publicae parauerant, quod autem in incendio iſto Vpfalienſi itidem periit, praeter primum et ſecundum volumen. Poſtea PETRUS MARTIN herbarium Burſerianum perluſtrauit, et ex eo plantarum omnium, quae quondam ſynonyma BURSERO incognitae fuerant, catalogum
Actis

Actis Societatis Reg. literar. Vpsaliens. An. 1714. pag. 495-508 et pag. 530-535 inseruit. Qui etiam plantas illas accuratius descripsisset, et recentiorum auctorum synonyma addidisset, nisi praematura morte fuisset praepeditus. Easdem itaque plantas, quas breuiter tantum recensuit PETRUS MARTIN, nominibus specificis, apud recentiores summos Botanicos inueniundis illustrauit huius dissertationis Auctor, atque ita quod inchoauerat PETRUS, perfecit ROLANDUS. 7) Hortus Vpsaliensis, Resp. *Sam. Nauckler*, Helsingo, 1745. 16 Dec. Ab anno 1657, quo hortus Botanicus Acad. Vpsaliens. ab OLAO RUDBECKIO Patre, auspiciis CAROLI GUSTAVI Regis, fundari coepit, enarrantur fata eiusdem tum latiora tum acerbiora, merita praefectorum, OLAEORUM RUDBECKIORUM patris et filii, et Cl. CAROLI LINNAEI. Et uti sub huius praefectura quasi denuo instauratus maxima omnino habuit hortus ille incrementa; ita etiam praesens eius facies sic describitur, ut non modo ipsius horti dispositio tum ex descriptione tum ex additis schematibus aeri incisus luculenter pateat, sed etiam plantarum raritate et specie insignium brevis exhibeatur enumeratio. 8) Passiflora, Resp. *Ioh. Gustau. Hall-*mann Holmensi 1745. 18 Decembr. Historica, nomina, classes systematum, sub quibus hoc genus comprehenditur, praemittuntur; generis huius character, qui distinctissimus est, describitur; species distinctae XXII recensentur, earumque differentiae, et synonyma ex celebriorum Botanicorum scriptis hausta indicantur; species dubiae et obscurae XVIII enumerantur; vires denique et usus tam medicus quam oeconomicus disquiruntur. Addita est figurarum aeri incisarum tabula. 9) Anandria, Resp. *p. 243.* *Erland. Zach. Turfén* Wexionia Smolando 1745. 20 Decembr. Anandriae nomen huic herbae imposuerat

- I. G. SIEGESBECKIUS, putans, eandem flores producere absque staminibus et antheris: sed, accurato eius examine Vpsaliae instituto, cognouerunt, eam omnino perfectis gaudere staminibus, et ad *Tussilagin*is genus pertinere; hinc dicta fuit *Tussilago scapo uniflora, calyce clauso*. Subiuncta est icon, quae plantam naturali magnitudine repraesentat. Est *Tussilago scapo uniflora, foliis lyrato-ovatis*, LINN. Sp. Pl. p. 260. 865. n. 1. 10) *Acrostichum*, Resp. Ioh. Beniam. Heiligtage, Blekingo 1745. 23. Decemb. Praemissis generalibus quibusdam de filicum familia monitis, omnes, quotcunque auctori innotuerunt, acrostichae species XVII enumerantur, additis aliorum auctorum p. 277. synonymis, et aliquot iconibus. 11) Museum Adolpho-Fridericianum, Resp. Laur. Balk Genialis Gestric. 1746. 31 Mai. Continet haec dissertatio descriptiones animalium exoticorum, apud nos rarissimorum, amphibiorum inprimis et piscium, quibus serenissimi et augustissimi principis ADOLPHI FRIDERICI liberalitas museum academicum Vpsaliense auxit. Quorundam etiam figurae in duabus tabulis aeri incisae sistuntur, naturali magnitudine, praeter Phasianum, qui duplo maior est, quam in icone apparet. Nulla tamen alia se depinxisse aasserit, quam quorum vel nullas antea habuimus figuras, vel adeo erroneas, ut plane inutiles fuerint. p. 327. 12) *Sponsalia Plantarum*, Resp. Ioh. Gustav. Wahlbom Calmariens. 1746. 11 Iun. Sexus plantarum argumentis validis, tum a ratione, tum ab experientia desumptis, demonstratur. 13) *Noua plantarum genera*, Resp. Carol. Magn. Daffow, Stockholm. 1747. 15 Iun. Describuntur plantarum genera XLIII cum suis speciebus; quae cuncta in Cl. LINNAEI generum plantarum edit. V. et speciebus plantarum repetita fuerunt. 14) *Vires plantarum*, Resp. Frider. Hasselquist, O. Gotho, 1747. M. Iun. In eo versatur Cl. Auctor,

Auctor, ut demonstret, quantam et qualem vtilitatem adferre possit Botanica in viribus plantarum indagandis et eruendis, atque vbique exempla illustrantia addit. 15) Crystallorum generatio, Resp. p.454. *Martin. Kaehler*, Stockholmiens. 1747. 22 Decemb. Ea, quae de crystallorum generatione in Systemate naturae proposuerat Cl. LINNAEUS, explicantur, confirmantur, augentur et illustrantur. Varias crystallorum figuras exhibet tabula aenea. 16) Surinamensia Grilliana, Resp. *Petr. Sundio*, Stockholmiens. 1748. 18 Iun. Tradit haec dissertatio descriptiones animalium quorundam rariorum, Surinamicae regionis incolarum, quae Cl. LINNAEO dono dedit CLAUDIUS GRILL, Ciuis Stockholmiensis, Reg. Acad. Scient. membrum, cui GERRETI pater et filius hunc thesaurum in Surinamo ab ipsismet collectum miserant. In horum numero amphibia maxime eminent. Addita est tabula aenea, quae nonnullas horum animalium picturas continet. 17) Flora oeconomica, Resp. *Elia Aspelin*, Smolando. 1748. 25 Iun. Varietate grata, iucunditate amoena, lectuque utilis collectio, qua plantarum in Suecia nascentium vsus oeconomici indicantur, et ea praesertim recensentur, quae vestimentis, cibis, domibus et vtenilibus apta sunt. 18) Curiositas naturalis, Resp. p.540. *Olo Soederberg*, Dalia-Vermelando, 1748. 31 Iun. Ostenditur, summam omnipotentis creatoris sapientiam ex historia naturali et disquisitione corporum naturalium physica optime cognosci, scientiam naturalem inter reliquas scientias locum tueri facile principem, diuinam atque hominis contemplatione esse dignissimam.

In secundo Volumine continentur: 10) Oeconomia Naturae, Resp. *Isac. I. Biberg*, Medelpado, 1749.

1749. 4 Mart. Per oeconomiam Naturae Cl. Auctor intelligit *Summi conditoris circa res naturales sapientissimam dispositionem, secundum quam illae optatae sunt ad communes fines et reciprocos usus producenda*. Considerat itaque globum terraqueum eiusque mutationes in vniuersum; postea tria naturae regna percurrit, et quidquid circa propagationem, conservationem et destructionem corporum in triplici hoc regno notatu memoratuque dignum occurrit, proponit; omnia vero elegantissimis aptissimisque exemplis illustrat.
- p. 59. 20) Taenia, Resp. *Godofredo Dubia*, Stockholmiensi, 1748. 9 Mai. Accurata taeniae eiusque quatuor specierum descriptio et pictura.
- p. 100. 21) Lignum colubrinum, Resp. *Ioh. Andr. Darsla*, W-Gotho, 1749. 11 Mart. Praemittitur descriptio tum Naiae, venenatissimi serpentis Indici et hominibus infensissimae bestiae, tum mustelae cuiusdam Mungo dictae, quae naiam ita sectatur, vt felis apud nos murem. Describuntur posthaec variae ligni colubrini species, auctorum variorum descriptiones comparantur et dissensus conciliantur, ostenditur lignum colubrinum maxime genuinum esse radicem *Ophiorhizae* LINN. Fl. Zeylan. 402. radicem *Mungos* KAEMPFERi Amoenit. 577. Huius genuinae speciei vires contra morsum Naiae, et reliquarum
- p. 126. virtutes exponuntur. 22) Radix Senega, Resp. *Iona Kiernander*, O-Gotho, 1749. 8 April. Narratur quaedam de *Crotalophoro*, seu vipera caudifona, horribili serpente, Americae incola; recensentur *Polygalae* species XVIII; describitur atque in addita icone depingitur illa *Polygalae* species, quae veram radicem Senega dictam vel antidotum *Crotalophori* largitur. Quae est *Polygala Senega* LINN. Sp. Plant. p. 704. n. 14. Exponuntur eiusdem qualitas, vires, usus, praeparata, applicandi modus, et succedanea.
- p. 154. 23) Genesis calculi, Resp. *Ioh. Ottone Hagström* Iamb.

Jemlando, 1749. 5 April. Calculi humani, prae-
fertim vrinarii, genesin ex observationibus et expe-
rimentis, atque ex principiis historiae naturalis,
mineralogiae, chemiae, diaeteticæ, physices et
physiologiae explicare studet Cl. Auctor. 24) Gem- p.183.
mae arborum, Resp. *Petro Löfving*, Medelpado, 1749.

18 Novemb. Proponitur gemmarum definitio,
differentia, structura, situs, tempus, quo erum-
punt, ortus ipsius radices aut trunci medullae ad-
scribendus; traditur methodus gemmarum secun-
dam earum structuram variam, classiumque gem-
marum in arboribus divisiones desumuntur ex squa-
marum structura et situ. 25) Pan Suecus, Resp. p.225.

Nicolao L. Hesselgren, Wermelando, 1749. 9 Dec.
Catalogus est oeconomicus et in re oeconomica ma-
xime utilis plurium plantarum in Suecia crescen-
tium, secundum ordinem in Flora Suecica Cl. LIN-
NAI observatum, dispositus, quo indicatur, quas-
nam plantas vel comedant, vel non edant quadru-
pedia quinque Sueciae domestica, boues, caprae,
ovæ, equi et fues. 26) Splachnum, Resp. *Laur.* p.263

Montin, Gothoburgensi, 1750. 28 Mart. Nouum
constituitur muscorum genus, splachni nomine;
characteres generici stabiliuntur; species tres exacte
describuntur et depinguntur, quarum duae iam co-
gnitae fuerant seculi XVII botanicis, tertia plane
nova hic primum accurate fuit descripta. Ille au-
tem, cui haec dissertatio ad manus non est, chara-
cteres genericos et specificos huius musci adombra-
tos quoque inueniet in Cl. LINNAEI Gener. Plan-
tar. Edit. V. p. 481 et Eiusd. Spec. Plant. p. 1108.

27) Semina muscorum. Resp. *Petro Iona Bergio*, p.284.
Smolando, 1750. 25 Mai. Veram seminum in
muscis fabricam et naturam patefacit. 28) Mate- p.307.

ria medica ex regno animali. Resp. *Iona Söderén*,
W-Gotho, 1750. 25 Mai. Animalia, quae me-
Supplem. I. G dicis

- dicis adhiberi solent, vel olim adhibita fuerunt, ad sua genera relata sistit, cum breuibus de eorundem viribus et vsu iudiciis. Huius dissertationis recensionem iam olim in Commentariis nostris *) exhibuimus. 29) Plantae Camschatcenses rariores, Resp. *Iona P. Halenio*, Vplando, 1750. 22 Decem. Plantae in Kamschatca nascentes maxime singulares viginti sex describuntur, earumque septem in tabula aenea depinguntur. Huius dissertationis recensio in Commentariis nostris iam alibi, **) legitur. 30) Sapor medicamentorum, Resp. *Jacob Rudberg*, O-Gotho, 1751. 20 Febr. Explicatur modus, quo medicamenta sicca, aquosa, viscosa, salsa, acida, cet. in corpus humanum agent, quaeque mutatio functionum motuumque ex his corporibus applicatis oriatur. Hisce dissertationibus in hoc volumine tres Cl. LINNAEI orationes subiunctae sunt. Quarum prima, de memorabilibus in insectis, habita fuit coram Academia scientiarum, cum primum deponeret Academiae praesidium, m. 1739. d. 3 Octobris. Hanc, monente Cl. *BERNHARD IUSSEU*, ex Suecica in Latinam vertit linguam, Parisiis, 1743 *ABRAH. BAECK*, M. D. Hae oratio vere memoratu scituque digna de insectis continet. Altera oratio, qua peregrinationum extra patriam asseritur necessitas, habita fuit Vplando 1741. 17 Octobr. cum medicinae Professionem Regiam et ordinariam susciperet. In hac oratione demonstrat, sagacem rerum naturalium indagatorem et medicum quoque, fructum haud exiguum capere posse ex peregrinationibus et itineribus per diversas Sueciae provincias institutis. Tertia oratio, de telluris habitabilis incremento, habita fuit, cum

*) Vol. I. P. II. p. 263. sqq.

**) Vol. I. P. I. p. 134. sqq.

medicinae Licentiatum IOH. WESTMANNUM, me-
dicinae Doctorem in Academia Regia Vpsaliensi, an-
no 1743. 12 April. renunciaret. Eas in ista oratione
profert Cl. Auctor rationes, quibus inductus fuit,
ut credat, vnicum sexus par ex omni specie vi-
sibilium initio rerum creatum fuisse, hermaphro-
ditis exceptis, quorum vnicum tantum individuum
vnicum fuisse creatum contendit. Neque multum
veritate se aberraturum confidit, dum existimat,
hanc continentem terram fuisse in infantia mundi
submersam, et vasto oceano oblectam, praeter
ea in immenso hoc pelago insulam, in qua commode
habuerint animalia omnia, et vegetabilia laete ger-
minant.

In tertio Volumine exhibentur: 31) Noua p. 1.
plantarum genera, Resp. Leonhard Ioh. Chénon. Ver-
saludo, 1751. 19 Octobr. In priori huius disser-
tationis parte, recensentur genera plantarum, in
America Septentrionali a Cl. KALMIO detecta, in
posteriori, genera indicantur miscellanea, a Cl.
LINNAEO aliisque in suis scriptis memorata, ommissis
tamen in hac altera editione characteribus eorundem
Americis, quos, quippe quintae Generum planta-
rum Cl. LINNAEI editioni iterum insertos, denuo
repetere non fuit necessarium. Adiecta est ta-
men aenea, septem ex hisce plantis continens. Hu-
ius dissertationis recensio paulo fusiores iam
in Commentariis nostris *) dedimus. 32) p. 28.
Plantae hybridae, Resp. Ioh. Haartman, Austro-Fin-
lando, 1751. 23 Nouembr. Eas rationes et eius-
dem exempla producit Cl. Auctor, quae nouarum
regno vegetabili specierum ortum probare viden-
tur. Haec dissertatio in Commentariis nostris **)

G 2

etiam

*) Vol. I. P. III. p. 499. sqq.

**) Vol. cit. P. IV. p. 581. sqq.

- p. 63. etiam fuit recensita. 33) Obstacula medicae, Resp. *Ioh. Georg. Beyersten*, Roslago, 1752. 19 Febr. Inquirat in causas, quae efficiunt, quam plurima, eaque egregia remedia lateant, prorsus negligantur. 34) Plantae esculentae triae, Resp. *Ioh. Hiorsh*, Christinaehamnia Vermanlando, 1752. 22 Febr. Ex plantis, Sueciae indigenis, eiusmodi in hac dissertatione enumerantur, quae esui inferuire posse experientia prodidit, simulque narratur, qua ratione, quoque modo singulae possunt adhiberi, quo apta praebeant alimenta. 35) Euphorbia, Resp. *Ioh. Wiman*, Fierdhundrens, 1752. 6 Mai. Diffusi huius admodumque amplius generis nomina, characteres generici, species 53 cum synonymis et vires exponuntur. 36) Materia medica e regno lapideo, Resp. *Ioh. Lindhult*, Norw. 1752. 18 Mai. Enumerat Cl. Auctor simplicia mineralia, quibus vel olim vsi fuere, vel adhuc vsantur medici, secutus in speciebus denominanda LINNAEI Systema Naturae, Cl. I. G. WALLERII Mineralogiam. De viribus singulorum et vsum uisissimis iudicat. 37) Morbi ex hyeme, Resp. *Sam. Brodd*, Ph. Mag. W. Gotho. 1752. 11 Ian. In primo capite hyemis historia et praecipua phenomena traduntur; in secundo, de morbis ex hyeme oriundis differitur, et quomodo iidem euitari possint per curam medicam profligari possint, exponitur. p. 183. 38) Odores medicamentorum. Resp. *Andreas W. Lin*, O Gotho, 1752. 30 Ian. Diuersum illud odorum, qui in medicamentis se se offert, diuersumque eius effectum explicare, et quantum lucis eius considerationi materiae medicae affundat, ostenditur. p. 202. nititur Cl. Auctor. 39) Noctiluca marina, Resp. *Car. Fridr. Adler*, Holmienst. 1752. M. Mai. Noctilugorem nitoremque, quem aqua marina noctilucae persaepe spargit, ex infinita minimorum verminum

multitudine oriri demonstratur; suam tamen non
 et eam controuersiam, an ex aliis quoque causis
 phenomenon possit excitari. Vermis ille, Ne-
 nempe phosphoreus, describitur, et in addita
 eius figura, qualis oculo armato se se sistit,
 habetur; ipse enim tam paruus est, vt vix acicu-
 apicem adaequet magnitudine, hinc oculis nudis
 inermibus vix conspici potest. 40) Rhabar- p.211.
 rum, Resp. *Sam. Ziervogel*, Stockholmienf. 1752.
 Hl. Historia naturalis rhabbarbari potissimum
 quiritur; tum praeparata ex illo medicamenta va-
 vires et vsus, tam medicus, quam oeconomicus,
 recensentur. 41) Quaestio historico-naturalis, cui p.231.
 Resp. *Christoph. Gädner*, Eierdhundrenf.
 1751. 21 Octobr. Refutat illos, qui scrutamina a
 naturae curiosis suscepta rident, contemnunt, nul-
 que vsus esse queruntur; atque ostendit, omni-
 rulem esse ac necessariam scientiae naturalis
 turam. 42) Nutrix nouerca, Resp. *Frederic*. p.256.
 berg, Sudermanno, 1752. 7 Nouembr. Reii-
 Cl. Auctor deprauatam illam consuetudinem, qua
 ntes nutricibus lactandos exhibent plurimae ma-
 na; damna inde oriunda recenset, et, nutrices
 quam assumendas esse, nisi dura id suascrit ne-
 cessitas, concludit. 43) Hospita insectorum Flora, p.271.
 Resp. *Iona Gustav. Fors Kaohl*, Vplando, 1752.
 Nouembr. Plantae in Suecia nascentes illae, quae
 micilia et alimenta praebent insectis, enumeran-
 , sequiturque Cl. Auctor, in plantis nominandis,
 ram Suecicam Cl. LINNAEI, in insectis vero
 gnandis, eiusdem Faunam Suecicam. 44) Mi- p.313.
 cula insectorum, Resp. *Gabriel Emanuel Avelin*,
 Alekärlo, 1752. 19 Noueb. Demonstratur, multa
 esse, pluraque euenire in insectorum familia, quae
 curioso et sollerti naturae contemplatori egregia
 nebent et grata spectacula, quorum causas ille
 per-

- perspicit, cum ab imperita multitudine tanquam
 p.335. miracula et res contra naturam considerentur. 45) Noxa insectorum, Resp. *Michael A Baeckner*, Helsingo, 1752. 18 Decembr. Insecta Sueciae, nocendi vi insignia, damnaque ab iisdem oriunda enumerantur. 46) Vernatio arborum, Resp. *Herman Barck*, Smolando, 1753. 5 Mai. Per varnationem arborum intelligitur status ille, quo arbores vi et impulsu naturae gemmas explicare et illae in folia erumpere incipiunt. Variæ super hac re in Sueciae regionibus institutæ observationes percensentur, eiusque in oeconomia usus eruitur. 47) Incrementa botanices, Resp. *Iac. Bivur*. Vestmanno, 1753. 11 Iun. Fata botanices brevissimis expenduntur, et que ad quatuor epochas, 1. Patrum, 2. Fundatorum, 3. Systematicorum, 4. Reformatorum recensentur. 48) Demonstrationes plantarum in horto Vpsaliensi, MDCCLIII. Resp. *Io. Christ. Heijr*, Vplando, 1753. 3 Octobr. Enumerantur omnes plantae in horto Vpsaliensi, anno 1753, demonstratae; nominibus tantum triuialibus ex Cl. LINNAEI speciebus plantarum mutuatis: adiciuntur observationes nonnullae, studioso cultori botanices profuturæ. 49) Herbationes Vpsalienses, Resp. *Andr. N. Fornandro*, Smolando, 1753. 13 Octobr. Plantae, quas, in qualibet excursione sic dicta botanica, campi Vpsaliam circumiacentes largiuntur, nominibus suis triuialibus, enumerantur. 50) Instructio musei rerum naturalium, Resp. *Dav. Hallman*, Vplando, 1753. 14 Nouemb. Breuissimæ traduntur regulæ, quas in colligendis rebus variis naturalibus et iisdem reponendis asseruandisque sequi debent naturæ consulti.

p. I. In quarto volumine continentur: 51) Plantae officinales, Resp. *Nic. Gahn*, Henr. fil. Fahlman.

Dale

Dalekarlo, 1753. 15 Decemb. Simplicia ex regno vegetabili, in pharmacopoliis vel dudum recepta, vel posthaec recipienda, breuiter recensentur, additis simul nominibus specierum triualibus, ex Cl. LINNAEI speciebus plantarum desumptis. 52) p. 26.
 Consuetum simplicium, Resp. *Gustav. Carlbohm*, Holmenf. 1753. 19 Dec. Simplicia vegetabilia, ex pharmacopoliis omnino excludenda, capite priori, in iisdem vero adoptanda, capite posteriori indicantur. 53) Canis familiaris, Resp. *Erico M. Lin-* p. 43.
derantz, O-Gotho, 1753. 21 Dec. Proferuntur, quae ad historiam naturalem canis pertinent: sistuntur nempe genus, species, varietates, descriptio, proprietates, mores, morbi et vsus. 54) Stationes p. 64.
 plantarum, Resp. *Andr. Hedenberg*, Holmenf. 1754. 3 Apr. Plantae Sueciae indigenae pertractantur secundum solum earundem natale, in quo crescunt, desumptis plantarum nominibus triualibus ex Cl. LINNAEI speciebus plantarum. Praemittuntur quaedam de vsu huius notitiae. 55) Flora Anglica, p. 88.
 Resp. *Isaac Olai Grufberg*, Holmenf. 1754. 3 Apr. Plantae omnes in Anglia nascentes, quae in 10. RARI synopsi methodica stirpium Britannicarum, aucta a IO. IAC. DILLENIO enumeratae et fusius descriptae habentur, in hac dissertatione, secundum systema sexuale dispositae, nominibus triualibus ex Cl. LINNAEI speciebus plantarum petitis, proponuntur breuissima et eiusmodi methodo, qua Cl. Auctor omnes floras propositas exoptat. 56) Her- p. 112.
 barium Amboinense, Resp. *Olauo Stickman*, Smolando, 1754. 9 Mai. Cum synonyma plantarum, in RUMPHII Herbario Amboinensi descriptarum, nondum recepta fuerint in Cl. LINNAEI speciebus plantarum; eadem ita hic eruuntur, vt in priori dissertationis parte plantae, in quouis pretiosi huius operis tomo contentae, enumerentur; in posteriori autem, secundum systema sexuale dispositae

- p.144. exhibeantur. 57) Ceruus Tarandus, Resp. *Cer. Frid. Hoffberg*, Stockholmienſi, 1754. 23 Octobr. Cerui Tarandi, Rangiferi etiam dicti, animalis, ex quo omnis res pecuaria Lapponiae pendet, nomen, genus, species, solum natale eruuntur, accurata descriptio exhibetur, varia vegetabilia, tum ea, quibus abstinere solet, tum, quae ipsi pabulum praebent, (primarium autem est Lichen rangiferinus Fl. Lapp. 333) indicantur, denique calamitates, quas non modo Rangifero, verum etiam Lapponi culex pipiens et oestrus Tarandi adferunt, vsus et morbi
- p.169. recensentur. 58) Ovis, Resp. *Isaco Palmæro*, Niz. filio, O Gotho, 1754. 30 Octobr. Historia quidem naturalis vtilissimi huius animalis potissimum
- p.190. pertractatur; oeconomica tamen admiscuntur. 59) Mus porcellus, Resp. *Io. Iust. Nauman*, O Gotho, 1754. 20 Nou. Muris porcelli, animalis, quod porcum maritimum, falso nomine, appellarunt, partes externae et internae, mores et vsus describuntur. Ostenditur, ad murium genus pertinere, atque ab aliis speciebus cauda nulla, pedibus posterioribus tridactylis, auriculis magnis, rotundis et
- p.210. nudis, dignosci posse. 60) Horticultura academica, Resp. *Io. Gust. Wallrath*, Nericio, 1754. 18 Dec. Regulas tradit in cultura hortorum academicorum
- p.230. obseruandas. 61) Chinensia Lagerstroemiana, Resp. *Io. Laur. Odhelio*, W. Gotho, 1754. 23 Dec. CL. MAGNUS LAGERSTRÖM, Director societatis mercatoriae Indiae orientalis cet., non tantum efficit, vt quotannis cum nauibus liceret mittere iuuenem, naturae sacris initiatum, in Indias, societatis Indiae orientalis apud Gothoburgenses institutae impensis; sed etiam iussit societati subiectos socios, suis propriis sumtibus emere, quaecunque in China occurrerent singularia, ad locupletandam scientiam naturalem idonea. Quaecunque obtinuit, vti publico

consecrauit, ita etiam plura ad museum Academiae
 Vpalaensis misit. Atque ex iis selecta animalia non-
 nulla in hac dissertatione, characterum vbique ha-
 bita ratione, describuntur, quaedam etiam in aere
 scripta sistuntur. 62) Centuria I. plantarum, Resp. p. 261.
Abrah. D. Iuslenio, W. Gotho, 1755. 19 Febr. 63) Cen-
 turia II. plantarum. Resp. *Eric. Torner, W. Goth.* p. 297.
 1756. II. Iun. Cum in Cl. LINNAEI speciebus
 plantarum, variae plantae nondum descriptae,
 aliae nondum accurate definitae fuerint, id omnino
 praestitum est in hisce centuriis plantarum, vt egre-
 gium istud opus, insigni numero specierum, illu-
 strum botanicorum industria detectarum, locuple-
 taretur fieretque perfectius. 64) Somnus planta p. 333.
 rum, Resp. *Petr. Bremer, Helsingo, 1755. 10 Dec.*
 Per somnum plantarum intelligit Cl. Auctor eam
 formam faciemque, quam plantae sub nocte induunt,
 maxime a diurna earum facie diuersam, nulla habita
 ratione partium internarum, seu ipsius fructifica-
 tionis: monetque, omnino cauendum esse, ne plan-
 tarum somnus confundatur cum ea, qua gaudent
 flores, facultate certo sese sub diu tempore contra-
 hendi, iterumque statim horis explicandi, quod phae-
 nomenon vigiliarum plantarum nomine insignien-
 dum esse putat. Dissertitur autem primum de caus-
 sis, tum etiam de variis modis, quibus se ad quie-
 tem somnumque componunt plantae; adduntur de-
 nique ex amplissimo florum theatro varia exempla,
 auctoris sententiam illustrantia. 65) Fungus Meli- p. 351.
 tensis, Resp. *Io. Psriffer, Holmensi, 1755. 20 Mai.*
 Fungum melitensem, plantam parasiticam, Cyno-
 morij nomine MICHELIUS in generibus plantarum,
 p. 17. tab. 12. et Cl. LINNAEUS in gener. plan-
 tar. edit. V. n. 922. et alii, alio nomine vsi, de-
 scripserunt, nonnulli etiam de vtilitate huius plan-
 tae quaedam adnotarunt. Quorum auctorum obser-
 uatio-

- uationes et experientias eo ordine digestas, eaque opera emendatas habemus in hac dissertatione, vt accuratam descriptionem, aequae ac virtutem, ad profluvia sanguinis sistenda maximo-
- p.368. pere laudatam, exinde perspicere liceat. 66) Metamorphosis plantarum, Resp. *Nic. E. Dahlberg*, Ostrogotho, 1755. 3 Jun. Varias, quas vegetabilia
- p.387. subeunt, mutationes exponit. 67) Calendarium florum, Resp. *Alexand. Mal. Berger*, Vermeland. 1756. 31 Mart. Ostenditur, suum cuique plantae tempus esse, quo flores emittit, hoc observatum in singulis speciebus et accurate notatum, in rebus oeconomicis haud spernendam utilitatem praebere; indicatur methodus, secundum quam hoc institutum feliciter queat perfici. 68) Flora Alpina, Resp. *Nicol. N. Amann*, Iemtio, 1756. 24 Mart. Demonstrare atque eruere tentat Cl. Auctor, quo modo tam ingens terrae tractus, quem Alpes Lapponicae occupant, quae non nisi horridissimum fere sistit desertum, magis coli, et plurimis hominibus utilior reddi possit. Ad hunc scopum obtinendum, collegit etiam atque enumeravit quatuor centurias plantarum, quae in istis feri et crescere possunt, nominibus tantum triuialibus ex speciebus plantarum
- p.443. Cl. LINNAEI desumptis. 69) Flora Palaestina, Resp. *Bened. Io. Strand*, 1756. 10 Mart. Plantae Palaestinae, quas HASSELQUISTIUS inprimis; et POCKIUS, RAUWOLFIUS, SHAVIUS, ALPINUS, GRONOVIVS, descripserunt, in hac dissertatione collectae, et secundum methodum sexualem dispositae, nominibus breuissimis, triuialibus nempe, ex Cl. LINNAEI speciebus plantarum desumptis, exhibentur. 70) Flora Monspeliensis, Resp. *Theoph. Erdm. Nathorst*, German. Silesien, 1756. 15 Iun. Vfus Cl. Auctoris virorum celeberrimorum, MAGNOLII et SAUVAGESII operibus, plantas circa Montem Pessulanum crescentes, eadem breuissima metho-

thodo disposuit, quae in Flora Anglica adhibita.
 fuit. 71) Fundamenta valetudinis, Resp. *Petr. Engström*, Dalekarl. 1756. 17 Iun. Causas regulasque breuissimas tradit, quibus firma, robusta et leta sanitate gaudentia corpora humana effici queant,
 72) Specifica Canadensium, Resp. *Io. von Coelnn*, Vestro-Goth. 1756. 19 Iun. Varia medicamenta, ab ipsis barbaris Americae septentrionalis gentibus contra morborum furorem in auxilium vocata vsuque recepta, partim *BARTRAMI*, partim virorum clarissimorum *COLDENII* et *PETRI KALMII* indefesso studio, in hisce rebus inuestigandis posito, innotuerunt. Quae cuncta in hac dissertatione collecta fuerunt. Inter haec eminet *Lobelia siphilitica*, tanquam efficax remedium contra luem veneream in *Act. Acad. Scient. Holmienst.* a *KALMIO* descripta, hic iterum repetita. 73) Acetaria, Resp. *Hieron. von der Burg*, Ostro-Gotho, 1756. 29 Iun. Olera praecipua, apud varias gentes ad acetaria paranda adhibita, eorumque virtutes describit. 74) Phalaena Bombyx, Resp. *Io. Lyman*, Laur. Fil. Fierd-hundrensi, 1756. 4 Dec. Historiam bombycis, eius cibum, atque culturam, etiam in Suecia possibilem proponit. 75) Migrationes auium, Resp. *Car. Dan. Elmarck*, Ostro-Gotho, 1757. 2 Mart. Disquiruntur causae migrationis auium; quae migratoriae, tum exoticae, tum indigenae, quarum 145 enumerantur.

In quinto volumine habentur: 76) Morbi expeditionis classicae MDCCLVI. Resp. *Petr. Bierchén*, Holmienst. 1757. 18 Mai. Morbi maxime solennes fuerunt, scorbutus, febris amphimerina et diarrhoea; quorum et causae ponderantur, et effectus expenduntur, et remedia quaedam iis opponenda indicantur. 77) Febris Vpsaliensis, Resp. *Andr. Boström*, 1757. 21 Mai. Traditur descriptio febris hemitriticae, quae, licet in alijs Sueciae locis et Europae regionibus etiam
 .fae-

- sauiat, a Sueciae tamen incolis plerumque febris
 p. 30. Vpsaliensis vocatur. 78) *Flora Danica*, Resp. *Georg. Tycho Holm*, Eryonia Dano, 1757. 2 Iun. Plantarum in Dania indigenarum catalogum, iam Anno 1688. Hafniae, in formâ quadripartita, euulgauit *Petrus KYLLINGIUS*, Botanicus olim Daniae Regius, alphabetico ordine vsus. Has ipsas vero plantas secundum systema sexuale disposuit *Cl. Holmius*, adhibitis nominibus triuialibus Linnaeanis: addiditque plures a *KYLLINGIO* non designatas, quas partim ipse in patria legit, partim ex *BURSERI* herbario sicco depromsit. 79) *Panis diaeteticus*, Resp. *Isac Svensson*, Lincopia, O. Gotho, 1757. 8 Iun. Panem parandi methodus, variaeque eius species, tam genuinae, quam succedanaeae. examinantur et ex regulis diaeteticis diiudicantur. 80) *Natura Pelagi*, Resp. *Io. Henr. Hager*, Smolando, 1757. 18 Iun. Generalis Pelagi consideratio et cum continente
 p. 78. comparatio. 81) *Buxbaumia*, Resp. *Anton. Roland. Martin*, Aboensi. 1757. 22 Iun. *Buxbaumiae, Musci capillacei asphylli, capitulo crasso biualui* *BUXBAUM* cent. 2, p. 8. t. 4. f. 2. memoriae inuentorum ergo ita appellati, descriptionem, propriis observationibus suffultam, et cum aliorum scriptis collatam tradit *Cl. Auctor*. In adiecta tabula, musci huius picturae, aliae a *Cl. SCHMIEDELIO* * exhibitae, aliae a *LECHEO* communicatae, aliae tandem
 p. 92. ab ipso auctore delineatae exhibentur. 82) *Erythemata viva*, Resp. *Io. C. Nyander*, Calmariens. 1757. 23 Iun. Morborum contagiosorum originem indolemque sedulo inquisuerunt medici, maxime tamen inter se dissentientes, varias diuersasque sententias protulerunt, ex quibus illam, qua statuitur, contagium ex viuus animalculis provenire, veritati proximam videri, existimat *Cl. Auctor*, sibi que persuasum habet, insecta minutissima, forte acaros diuer-

*) vid. *Comment. hor.* Vol. VIII. P. I. p. 44. seqq.

diuersae speciei, causas esse diuersorum morborum contagiosorum. Hanc suam sententiam, quo vltius illustret, singulos deinde morbos contagiosos, scabiem, dysenteriam, tussim ferinam, variolas, morbillos et pestem considerat. De dysenteria propria affert obseruationem, quae pathologiae verminosae patronis forte arridebit. Nempe Cl. ROLANDER in aedibus Cl. LINNAEI enutritus, dysenteria infestabatur, quae rhabarbarinis et paregoricis more recepto curabatur. Octiduo abhinc in eundem incidit morbum similiterque sanatur; octo aliis diebus elapsis tertium eodem corripitur: caussa, licet sedulo inquisita, nulla inuenitur, cum aeger eadem mensa, vitaeque genere eodem cum cohabitantibus sanis frueretur. Cum vero aeger, a Cl. LINNAEO monitus, excreta sua scrutaretur, in iisdem myriades animalculorum, acarorum farinae similium inuenit: atque cum non nemo consuetudini aegri, qui interdum parum bibens, noctu siti pressus e poculo, ex ligno iuniperino confecto, potum saepe hauriebat tenuissimum, caussam tribueret; ipsum hoc vas diligentius inspexit aeger, in quo non nisi lineolam albicantem, oculis nudis vix conspicuam, inter costarum rimas reperiiebat. Cum armatis oculis rem consideraret, omne illud albidum nihil aliud esse obseruauit, quam innumeros acaros, eiusdem speciei cum illis, quos in excretis viderat. Potu in vas infuso, sedem non mutare, media vero nocte, potus superficiem petere, crebra inuestigatione detexit. Exempti acari, orbiculo humectato impositi, variis adfusus liquoribus, parum irritabantur; a spiritu vini laedebantur, maxime vero a tinctura rhabarbari: atque ex hoc fundamento declarari posse autumat Cl. Auctor, cur rhabarbarum sit dysenteriae specificum; curque lapathum acutum ei valde cognatum, quotidiana sit scabiei medicina. 8.)

Trans-

- p.106. Transmutatio frumentorum, Resp. *Bogislao Hornborg*, Petropolitan. 1757. 28 Sept. Demonstratur, auenam nunquam mutari in secale, nec fieri vnquam veram transmutationem frumentorum.
- p.120. 84) Culina mutata, Resp. *Magn. G. Oefserman*, Fjerdhundrenf. 1757. 16 Nouembr. Varia alimentorum genera, atque, quae ex his in veterum culinæ parari solebant, fercula, quaeue, his ipsis abdicatis, in nostris culinæ substituta fuerunt, indicantur.
- p.133. 85) *Spigelia anthelmia*, Resp. *Io. Georg. Colliander*, Smolando, 1758. 22 Mart. Haec dissertatio, præter generalia quaedam de vermibus, in tubo intestinorum sedem suam figentibus, et de remediis anthelminticis continet descriptionem physico-medicam et picturam plantae, cuius virtutem præstantissimam, in vermibus istis destruendis, a *Nigritia* et *Indis* primum inuentam, et a *BROWNIO* ingenti experimentorum numero confirmatam, ipse *BROWNIVS* in *Historia sua naturali Iamaicae* detexit. Est nempe *Anthelminthia quadrifolia*, spicis terminalibus et e centro frondis *BROWN. Iamaic. 156. t. 37.* Sponte crescit in omnibus paenè *Americae australis* regionibus, coliturque in hortis *Iamaicae*. Suadet *Cl. Auctor medicis*, vt tam specificum, tamque efficax contra vermes remedium, in officinis pharmacopoeorum introducendum maximopere
- p.148. curent. 86) *Medicamenta graeolentia*, Resp. *Iona Theodor. Fagæo*, Smolando, 1758. 13 Iun. *Medicamenta graeolentia* in classes distribuuntur,
- p.174. et singulorum vires et vsus indicantur. 87) *Arboretum Suecicum*, Resp. *Dav. Davidis Pentin. Ostro-*
- p.204. *Gotho*, 1759. 30 Iun. 88) *Frutetum Suecicum*, Resp. *Dav. Magn. Virgander*, Smolando, 1758. 23 Mai. Hae dissertationes physico oeconomicae in patriæ quidem commoda potissimum sunt elaboratae; ex illis tamen incolae aliarum regionum.

earum imprimis, in quibus lignorum est defectus, aliquam quoque capere possunt vtilitatem. In priori arbores, in altera frutices, in Suecia crescentes, ita recensentur, vt singulorum vsus, serendi propagandique modus proponatur. 89) Pandora insecto- p.232.
rum, Resp. *Eric. Ol. Rydbeck*, Ostro-Gotho. 1758. 15 Julii. Est repetita et emendata Hospita insecto-
rum flora, de qua vid. Vol. III. n. 43. 90) Senium p.253.
Salomoneum, Resp. *Io. Pilgren*, Sudermanno, 1759. 21 Febr. Explanatur Libri Ecclesiasticis Caput XII, in quo senectutem insigni acumine adumbravit regum sapientissimus. 91) Auctores Botanici, Resp. p.273.
Augustin. Loo, Ostro-Gotho, 1759. 14 Mart. Alphabetico, quem dicunt, ordine, vsus Cl. Auctor, tradit Auctorum botanicorum cognomina, prae nomina, annos mensesque natales, quoties ad eius notitiam peruenerunt, munera, annos, quibus inclarescere coeperunt; annum denique, mensem diemque, quo decesserunt, indicat. Ex eorum scriptis nonnisi vnicum, illudque praecipuum adfert. Vbi-que breuitatem sectatur. Illos autem, qui de hortorum cultura et plantarum viribus, vel etiam commentarios in scripta veterum scripserunt, illosque, qui dissertationes concinnarunt tantum, veteres denique ipsos in hoc catalogo omisit. 92) Instructio p.298.
peregrinatoris, Resp. *Eric. And. Nordblad*, Geualia-Gestrício, 1759. 9 Mai. Ea, quae peregrinator, historiae naturalis studiosus, obseruare debet, quaeue ad augendam et perficiendam historiam naturalem, ex peregrinatione capere debeat commoda, succincte delineantur. 93) Plantae tinctoriae, Resp. *En- p.314.*
gelbert. Törlin, Bahusia-Gothoburg. 1759. 16 Mai. Enumeratio plantarum, quae in arte insectoria aliquam praestant vtilitatem. 94) Animalia compo- p.343.
sita, Resp. *Albert. Back*, Vpland. 1759. 23 Mai. Ad animalia composita referuntur zoophyta, litho-
phyta,

- phyta, taenia, volucria, in quibus nempe successus
noua, cum prioribus continua animalia generantur.
- p.353. 95) Flora Capensis, Resp. *Car. Henr. Warming*,
Vpsaliens. 1759. 30 Mai. Plantarum, quas Capit
bonae spei profert, enumeratio, ea ratione digesta,
quam alibi iam indicauimus. Monet autem Cl. Au-
ctor, se florem Capensem, non omnibus numeris
absolutam exhibere, sed eas tantum plantas in suum
catalogum retulisse, quarum cognitionem certam
et quodammodo sufficientem Botanici sunt adepti.
- p.371. 96) Flora Iamaicensis, Resp. *Car. Gust. Sandmar*,
Vermelando, 1759. 13 Decembr. Plantarum, in
insula Iamaica crescentium catalogus, methodo, in
Floris, Praeside Cl. LINNAEO editis, solenni,
dispositus, in quo concinnando THOMAE BROWNII
Historia Iamaicae potissimum adhibita fuit, non ne-
glecto tamen eiusd. BROWNII Herbario Iamal-
censi, quod Cl. LINNAEI museum exornat. 97)
Pugillus Iamaicensium plantarum, Resp. *Gabr. Eng-
gren*, Smolando, 1759. 28 Nou. In hoc pugillo
continentur plantarum Iamaicensium 130 descri-
ptiones breuiiores, ad exemplaria sicca, in memo-
rata collectione BROWNIANA obuia, exaratae.
Vti autem in plantis exsiccatis quaedam notae inter-
dum sunt obscuriores; ita in hisce descriptionibus
ea tantum notantur, quae visa fuerunt euidentiora.
- p.414. 98) Nomenclatura plantarum, Resp. *Benedict. Berzho*,
Ostro-Gotho, 1759. 24 Dec. Plantarum inprimis
Europaearum homonymiae, nominibus latinis,
italicis, gallicis, anglicis, belgicis et germanicis
proponuntur. Genera ipsa secundum sexualem di-
p.442. sponuntur methodum. 99) Aer habitabilis, Resp.
Io. Vist. Siesvert, Sudermanno, 1759. 22 Dec.
Declarantur varii aeris in corpus humanum effectus;
ostenditur, quam multa aer purus adferre possit
generi humano commoda; quanta etiam impura

genilis exhalationibus inquinatus idem creare in-
moda. 100) *Sus scrofa*, Resp. *Iac. Lindh*, p.461.
1759. 24 Dec. Ea suis species, quae
culinis vsui est, describitur, eiusque diæta,
morbis, vsusque tam medicus quam oecono-
micus recensentur.

X.

Tratté sur les effets des Preparations de Plomb
et principalement de l'Extract de Saturne em-
ployé sous différentes formes, et pour diffé-
rentes maladies chirurgicales, par M. GOU-
LARD, Conseiller du Roi, Maire de la ville
d'Alet, Professeur Demonstrateur Royal
d'Anatomie au Collège de médecine, Mem-
bre des Academies Royales des Sciences de
Montpellier, Toulouse, Lyon, et de l'Aca-
demie Royale de Chirurgie de Paris, Pen-
sionnaire du Roy et de la Province de Lan-
guedoc pour la Lithotomie, et Chirurgien
Major de l'Hôpital Royale et Militaire de
Montpellier. Tome premier à Pezenas de
l'Imprimerie de Joseph Fuzier, et se vend à
Montpellier chez la Veuve Gontier et Faure.
MDCCLX. 8. min. plag. 14.

h. e.

Tractatus super virtutibus plumbi ad vsus medi-
cos praeparati, et praecipue extracti saturni, in
variâ formam redacti, et ad varios morbos
eosdemque maximam partem chirurgis reli-
ctos, eximie valentis a Cl. GOULARD.

Extracto saturni Cl. Scriptor peculiarem quandam
vim tribuit aduersus varios morbos pertinaces

Supplem. I.

H.

res,

- res, eiusque virtutem medicinam profitentibus magno studio commendare annitur. Quapropter et nos, huius medicamenti vtilitate parum adhuc cognita, et ex hoc libello perspecta efficacia impulsus, ut huncce libellum diligentius scrutaremur, et quae de hoc medicamento afferuntur, ad plenam notitiam traduceremus. Primus autem omnium Noster, ad varias et grauiore infirmitates tollendas, extracto saturni vsus esse videtur. Eius enim, in aqua diluti, summam efficacitatem laudat in ardentibus inflammationibus, in affectionibus cutis, contusionibus, humorum extra vasa collectionibus, vulnera a sclopetis inflincta comitantibus, in vlcibus pustuliosis, in fistulas exeuntibus, et in ipsius gangraenae periculo; camphorae et oleo rosato admixtum et in vnguentum redactum, ad innumeras molestias; vna cum cera et camphora in pelles missum, ad dolores rheumaticos; sapone copulatum ad ankyloses recentes et humorum in tendinum ruginis contentorum spissiore indolem; medulla eadem ad stagnantia resoluenda; coactum autem adiecta mica panis in emplastrum, ad tumores phlegmones, scirrhus et scrophulos cancrum alentes; in vniuersum autem ad deterfionem, quae factis operationibus chirurgicis, ut calculi sectione, opus est, commendatur. Quod autem propius ad huius extracti virtutem attinet, maxima ceritur in inflammationibus externis pertinacioribus extinguendis, quoniam tantum absit, ut repellendi vim habeat, ut potius eius spicula, a poris auide recepta, in humores obstruentes irruant, eos soluant, et in viros riuulos compellant. Praestare itaque longe emollientibus, quae non nisi quodam relaxatione gangraenae et vermium generationis metu imponentur. Ut autem ab inflammationibus ordiamur, Cl. Scriptor aduersus erysipelas, phlegmones, par-

nam, parotidis, faucium, oculorum et ceterarum
 corporum partium inflammationem, in dolore mi-
 serando, periculo arcendo, punctura tendinum,
 moritii saevitia lenienda, et parotidibus inflamma-
 ti, scirrho tutis praestandis, extracti saturni effi-
 caciam expertus est. In angina vero incredibile
 effectum legimus, quae, testibus Cl. RAULIN
 et BOUCHER gargarismatis hoc extractum recipien-
 tem, feliciter persanantur. En summam aliquam
 observationum a Nostro institutarum. Profuit in p. 44.

in emplastro, in mammae, undique materiam stil-
 licis, tumore, rubore, scirrho; in forma fluida,
 in scroto, vreae erysipelate, in brachii et di-
 gitum immobilitate, propter tendinis musculo-
 rum hectentium puncturam, et hinc secutam sup-
 purationem, contracta. Eius vis, id confirmante p. 52.

Cl. GAUTIER, apparuit in ophthalmia grauiori, in
 humore corneae pellucidae, in oedemate palpebrae
 inferioris tumentis, et in externam partem reiectae.
 Quod adhuc magis periculo Cl. COVLAS confirma-
 uit, qui oculi pertinaciori inflammatione in maxi-
 mum periculum adductus, huius auxilio euasit.

Opportunius autem hoc remedium adhiberi in p. 70.
 contusionibus, ambustionibus, vulneribus sclopeto-
 rum, Noster in secundo capite contendit. Opem
 enim tulisse in grauiori testiculi contusione atque
 inflammatione, in saeuissimo dolore a morsu apum
 excitato, in magna toto corpore excepta contusio-
 ne, et maxime in vulneribus sclopetorum, et am-
 bustionibus a puluere pyrio contractis.

De extracti saturni efficacia, in suppurationibus, p. 95.
 vitiis externis, et abscessibus apparente, tertio
 capite copiosissime disputatur. Est autem illa plane
 singularis. Pus enim iam collectum, resolutum in
 tumores diffluit; vlcera ab vnauentis, vel propter
 aduersam laxitatem, vel propter illatam irritatio-
 nem,

nam, male affecta, purgantur; acrimonia demittitur; deterfio, resolutio, dolorum mitigatio impetratur, sine vlla materiae ad internas sedes compulsaе suspitione. Quae omnia nouis aliis observationibus illustrantur, quibus manifestum fit, et cera antiqua, callo, corrosione vexata, sinuosa, ichorem stillantia, hoc extracto persanata fuisse. Ex

p.117. lis porro colligimus, bubones pariter atque abscessus, materia in sudores diffusa, quasi oculis se intraxisse, fistulasque manus, femoris, osrum maxillarum, ani, plantae pedis, constrictas et clausas

p.125. esse, nec cancrum, quamuis latius pateret, huius medicamenti virtuti restitisse, quarto capite Nale testatur.

p.136. In quinto autem valde laudatur in ankylosibus ligamentorum resolutionibus, et humoris articuli humectantis habitudine spissiori. Efficacissimum autem esse, si saponi admisceatur, aut si guttata in partes laborantes infundatur; qua ratione magnum genu tumorem, pedis ankylosin, ligamentorum, caput ossis femoris in acetabulum compellentium, laxitatem, tendinis musculorum digitorum flexionum retractionem et praecipue spurias articulationis genu, ab externis iniuriis excitatas lumbones, superatas esse refert.

p.159. Quid pelles, hoc extracto munitae, ad dolores rheumaticos et podagricos minuendos valeant et

p.173. sexto capite luculenter apparet. Nec ex septimo obscurum esse potest auxilium, quod cutis prurienti et aliis affectionibus laborans ab hoc extracto recipit.

p.187. pit. Non paucae autem, pro vtilitate huius medicamenti in scabie persananda, observationes in magno militum numero cum fructu institutae, in octavo

p.217. uo capite collectae reperiuntur. Ex nono capite herniarum incarceratarum curationem huius extracti ope accelerari, et intestini prolapsi volumus

demolientibus magis adhuc auctum, huius ex-
 celsi vi imminutum, in locum suum redactum esse,
 aspicimus. Haemorrhoidarios deinde hanc virtu-
 tem experiri, decimo capite ostenditur. Quae hu-
 ius medicamenti excellentia, ut magis elucescat,
 praeter grauisimorum virorum testimonia, artifi-
 cium, hoc extractum in varias medicamentorum
 usus redigendi, adiectum est. P. 226.

XI.

Remarques et observations pratiques sur les Ma-
 ladies Vénériennes, avec une seconde édi-
 tion des maladies de l'Urethre, et la compo-
 sition des Bougies spécifiques pour guérir
 les embarras de ce conduit, et autres formu-
 les nouvelles et très utiles pour le traitement
 des maladies vénériennes, par Mr. GOU-
 LARD. Tome second, à Pezenas et Mont-
 pellier, MDCCLX, in 8. pl. 16.

h. e.

Annotationes et observationes practicae super
 morbis venereis, quibus secunda editio libri
 adiecta est, in quo affectiones vretae, et ce-
 reorum, obstructions huius canalıs optime
 soluentium, confectio, aliaeque nouae for-
 mulae ad morborum venereorum curationem
 multum necessariae, continentur, a D. GOU-
 LARD. etc.

Cum huius libelli argumentum cum superiori
 coniunctum sit, non dubitauimus, quae utilissi-
 mi nobis visa sunt, lectori referre. Habet autem
 Noster statim ab initio disputationem longiorem de
 ipsis

ipsis morbis venereis, et frictiones mercuriales re-
cte administratas magni facere videtur. Luem enim
gallicam varias facies, quibus occulta lateat, pro-
se ferentem, mox pustularum, bubonum, viscerum
exostosium, mox haemorrhagiarum funestorum, filu-
larumque speciem habere. Simulatque igitur cum
suspicio confirmetur, frictionibus, actione mer-
curii, quam nonnulli extinctionem appellant, longius
praestantioribus, hunc morbum aggrediendum est.
Tantum enim se a Cl. FABRI, saluationis patroci-
nium suscipientis opinione abesse, ut, quia funesta
oris haemorrhagiae, magnumque periculum in se
buto ab eius usu oriatur, contrarium statuat.

- p. 58. Hanc disputationem alia sequitur de gonorrhoea,
cuius sedem, diuisionem, et curationem, quae
variā, tamen maximam partem extracto saturni
absoluendam ostendit. Testatur enim, et in magno
perinaei dolore saccharum saturni, et in phynosi,
paraphymosi, dolore, oedemate penis, extractum
saturni in aqua solutum, non neglectis frictionibus
mercurialibus, profuisse. Sed maximam eius virtu-
tem in hydro-sarco-cele, tumore, duritie testicu-
li vasorumque spermaticorum, scirrhi timorem ini-
ciente, apparuisse, multis experimentis confirmatur.
- p. 79. Sufficiat eorum sequens commemorasse. Viri sarco-
varico-cele affecti vascula multum extensa et in scro-
tum hiantia, idem scrotum in permagnum turo-
rem, ad genua vsque progredientem, compulerunt.
Facta itaque, eius imminuendi causa, quadam in-
cisione, sex librae humoris, sanguinem referentes,
sine vlla tumoris contractione effluerunt. Cum
aegrotus inducias a doloribus, quamuis breues im-
petrasset, deinde autem dolor versus dextram par-
tem anisaeuire coepisset, repetita incisione, primum
tres librae similis humoris, nocturno post tempus,
magna eiusdem copia, vltimo materia variis granu-
lis

permista, foetidissimi odoris, et spissioris indolis
per canalem foras proiecta, eamque secuta est ma-
gna copis puris et saniei. Deinde suppuratione
aborta, scrotum contractum, cicatrix obducta, et
testiculus iste exhaustus est. Ad gonorrhoeam
venustam Cl. Scriptor injectionibus ex saturni extra-
cto paratis cum fructu est usus.

Bubonum naturam tertio capite rimatur. In p. 96.
istis emplastro ex mica panis et saturni extracto pa-
cto, bubones, in suppurationem proclives, dissi-
pati in sudores coguntur. Quae res noua et info-
rplane, testimonio Cl. DE LA PEURONIE con-
firmatur, ostenditurque bubones scirrhus obnoxios,
et vicera pessimae notae persanare idem. In quarto p. 120.
capite, quod in exponenda vicerum penis persana-
tione versatur, Noster pugnat, neglecto hoc ex-
tracto, et frictione mercuriali praetermissa, nihil
plane effici. Allata autem sunt numero multa expe-
rimenta. De phymosi et paraphymosi in quinto p. 138.
capite disputatur, ad quam utramque cum inflam-
mationis externae naturam habeat, et ad gangrae-
nam persanandam, quia idem hoc extractum valet,
eius efficacia multis laudibus extollitur. Nec de-
sunt Nostri aliorumque pro huius rei confirmatione
pericula. Ex sexto capite constat, quid vterum ge- p. 159.
nitibus, lac praebentibus, et infantibus, lues vene-
rea affectis, prosit. Et gravidis quidem venae-
sectionem, balnea tepida et omnia, quibus haec lues
debellatur, nutricibus parciolem mercurii inun-
ctionem conuenire, in infantibus autem magna cau-
tione opus esse. Vtrum vero plumbi partes ad in- p. 171.
teriores corporis humani sedes delatae prosint, an
nocuant, in septimo capite perpenditur. F. HOFF-
MANNI, P. HERMANNI saccharo saturni in gonor-
rhea, aliorumque eodem in viceribus internis uten-
tium, auctoritate allata, nam de Chinenfibus nihil
H 4 dica-

dicamus, ne intemptius vsus colicas et venarum
excitet, monet, ostenditque illi locum esse posse in
vrinae ardore, gonorrhoeae et dysenteriae dolorem.

- p.185. Quod autem ad secundam huius libelli partem
attinet, ea in variis vreae affectionibus confiden-
dis occupata est. Pugnat vero Noster vreae car-
nositatem indolem spongiosam esse, curationem au-
tem, cereis omissis, nullam; deinde obstru-
tionem eius a glandulis, in tumorem eleuatis, et in scirrhus
p.215. induratis, vel alio modo affectis, et, extensis propter
inflammationem et debilitatem vasculis profectis,
angustationis hinc profectae suspicionem facere im-
missionem cereorum, leuius impedimentum, atque
in carnositatibus, offendendum. Porro equistria-
nem illius interdum etiam a spasmis oriri. Post-
mo ab vreae vlceribus, callositatibus, cicatricibus,
p.224. tunicae internae asperitatibus, itineri vrinae impe-
di-
menta obijci. Quae contra has affectiones praesul-
buntur remedia, et variis, et vtilissima sunt. In tollendis
carnositatibus primas tribuit cereis, a se ipso confectis.
Agunt autem, pro varia ipsorum indole, varia.
Si eorum vis est infirmior, humores alieuntur, si
autem fortior, irritationem et difficultatem quandam
vrinae emittendae, sed citra omne periculum, affe-
runt, iis immixtis, carnositates coercentur, vt vrinae
moras necesse non possint. Si vasorum laxitas ille-
ta fuerit, gonorrhoeae sistuntur, carnositates conso-
muntur, fistularum, inflammationum, vrinae retentionis
pericula auertuntur. Praeterea varia proponuntur,
quae cereorum, qui in appendice describuntur, vim
confirmant. Primo viam vrinae, quo sunt fortiores,
tanto liberiores efficiunt; tumores, carnositates
imminuunt; dolorem inter penis erectionem exci-
tant; fistulas perinaei, a carnositatibus profectas, con-
stringunt; gonorrhoeae sedes destruunt. Neque
verò

pro naturam habent premendi, sed resoluendi et consumendi carnositates.

Transcamus nunc ad varias, quae adspersae p.245.
sunt, observationes, quae videntur es, de quibus
disputatum est, confirmare. Aliae in morbis prosta- p.286.
m. fistulis perinet, retentionibus urinae, cereos
illos profuisse testantur, reliquae vero aduersus vri- p.296.
nae incontinentiam eorum virtutem docent valere.
Maximum ratio traditur, quibus et quam variis mo- p.317.
di saturni vires in usus humanos cogi possint.
Extractum saturni, quod, cur ita sit appellatum, huc
nos ignorauimus, constat lythargyrio auri et ace-
tini, quorum aequales partes in atheno coquun-
tur, et spatulo tamdiu agitantur, donec liquor in-
stat, qui in usum futurum seruatur. Reliquae
medicamentum huius formae sunt confectio vnguenti
perlatini, pellis diuina, cataplasma, restitatio
mamarii, praeparatio vnguenti mercurialis. Ad
extremum explicatur modus saturni extractum utili-
ter adhibendi.

XII.

*Anfangsgründe zur metallurgischen Chemie
in einem theoretischen und practischen
Theile, nach einer in der Natur gegrün-
deten Ordnung abgefasst von O. E. GEL-
LERT, der Kayserl. Akademie der Wis-
sensschaften zu S. Petersburg Mitgliede.
Mit Kupfern, Leipzig, bey Iohann
Wendler, 1750. 8. Alph. 1. pl. I. tabb.
cen. 5.*

XIII.

*Anfangsgründe zur Probierekunst, als der
zweyte Theil der practischen metallurgi-
schen*

ſchen Chimie, worinnen verſchiedene neue Arten zuverläſſig zu probiren gezeigt werden, abgefaſſet von C. E. GELLERT, etc. Leipzig, zu haben in der Wendleriſchen Handlung, 1755. 8. pl. 11. tabb. aen. 3.

h. e.

Initia chemiae metallurgicae ex duabus partibus, altera theoretica, altera practica compositae, secundum ordinem naturae fundatum exarata a Cl. C. E. GELLERT. etc.

et

Initia chemiae docimaſticae, ceu altera pars chemiae metallurgicae practicae, in quibus varii noui modi, diſquiſitionem rite inſtituendi, exhibentur, exarata ab Eodem, etc.

Theoreticam huius chemiae partem tribus ſectionibus comprehendit Cl. Auctor; prima de obiectis metallurgiae, ſecunda de instrumentis, et tertio de operationibus chemicis agit. Quae haec ſequitur practica pars, experimenta ſiſtit, cum mineralibus ſuſcipienda. Quod ad poſtერიorem totum ſpectat, tribus iſte abſolvitur capitibus, quarum primum docimaſiam in genere et ſupelleſilem huc neceſſariam deſcribit; ſecundum de operationibus, quae praecedere debent, agit; tertium vero operationes mineralium docimaſticas, ſeu ſiſtetas probatorias, pertractat. In exponendis hiſ doctrinis iisdemque communicandis ordinem naturalem elegit et breuitati in tradendis iisdem ſtudet. Quae apud alios ſcriptores chemicos vtilia deprehendit, huc a ſe translata, ſequo BECCHEM in primis,

primis, STAHLII, HENCKELII et MARGGRA-
 vii operibus, prae reliquis autem CRAMERI
 Elementis artis docimasticae vsum esse, insimulque
 varias observationes nouas, a se ipso factas, commu-
 nicasse, notat. Sed videmus, quatenus sit specia-
 li tractationis summa! Sectionis primae capite pri-
 mo notionem chemiae metallurgicae Noster exhibet,
 et subiecta eiusdem, corpora nimirum subterranea,
 octo classes diuidit, quarum prima terras, secun-
 da lapides, tertia sales, quarta sulphur, quinta me-
 talle, sexta semimetalla, septima mineras et octaua
 aquas minerales continet. Terrarum duo consti-
 tut genera, quorum alterum terras argillaceas, al-
 terum alcalinas seu calcareas sistit: ad illas 1) terras
 foliolas 2) medicinales 3) mechanicas 4) tincto-
 ris, ad has vero, calcareas nimirum, cretam et
 mergam refert. Lapidum quatuor genera recenset; p. 7.
 primum calcareos, lapidem scilicet calcareum, mar-
 mar, spatum calcareum, stalaetitem et margam in-
 duratam comprehendit; secundum argillaceos, sme-
 ctitem nimirum, amianthum seu byssum, asbe-
 stum, corium montanum, talcum, micam et schi-
 stum continet; tertium gypseos, lapidem nimirum
 gypseum, alabastrum, gypsum spatiosum pertractat;
 quartum denique lapides vitrescibiles, pretiosos ni-
 mirum, crystallum montanum, silicem vulgarem,
 lapidem corneum, spatum vitrescibile et pumicem
 continet. In salium consideratione, more hacte-
 nus consueto, ad duo tantum eorundem genera, ad
 acidum nimirum et alcalinum, tanquam sales sim-
 pliciores, et qui ex vtriusque combinatione oriun-
 tur, sales medios attendit. Sub sulphuris nomine p. 18.
 omnem cuiuscunque regni naturae substantiam in-
 flammabilem, siue fluida sit, siue solida, intelligit.
 His expositis metalla ista completa, aurum scilicet, p. 29.
 argentum, cuprum, plumbum, stannum et ferrum
 eorum-

- eorundemque characteres específicos et proprietates generales considerat, quibus et mercurium, licet iste nec malleabilis, nec solidus sit, acconset et ordinet ratione pertractat. Ad semimetalla non solum utrum, bismuthum et regium antimonii, sed arsenicum etiam et cobaltum refert, hocque ultimum, licet a nonnullis ad terras tantum metallicas referatur, vere tamen inter semimetalla locum obtinere auctorit, et ex pondere eiusdem metallico, facie metallica et superficie conuexa, post fusionem in frigore conservanda, probat. Minerarum, quas septima capitulum Noster pertractat, in fluxiles, difficulter fundendas seu refracturias et non fluxiles dividit, et cuiuslibet metalli, semimetalli, substantiarum salinarum atque ac sulphuris mineras considerat, earundemque habitum et partes constitutivas exponit, simulque quemlibet in colligendis istis monet, ut sibi cavere ne a fraudulentis hominibus decipiantur, quippe qui mineras, vel sola arte, vel et naturales adeo artificiose componunt, ut nudis oculis fraus ista latere detegatur, saepe tamen posthac detegenda, quando spiritui vini vel aquae calidae tales minerae immergantur. Tandem et aquarum mineralium mentionem facit, paucis de earum indole agit, et simulque signa, quibus partes constitutivae manifestantur, adducit, idque notandum esse cupit, quod sal istud amarum, ex aquis mineralibus obtinendum, minime sub tali forma insit, sed tum demum probetur, quando alcali et vitriolum, quorum quodvis antea seorsim aquae inhaesit, in se invicem agunt, nuncque coniunguntur; quod ex praecipitatione terrae cuiusdam ochraceae cognoscitur, quae durante evaporatione ex vitriolo nunc mutato delinatur. Sectione secunda corpora, quorum opera corpora mutantur, hoc est, instrumenta pertractandi hincque de igne, aere, aqua, terra, sic dictis

et supellestili chemica agit, haecque omnia,
 in motu iam constituta, vel ad eum suscipien-
 tes apta esse, hancque proprietatem, cum omni
 actio non nisi motu perficiatur, necessariam esse,
 docet, prae reliquis autem menstruorum actionem,
 paris quidem, sed concinno ordine, exponit. Quod
 quoniam ad supellestilem chemicam spectat, cuius
 ope instrumenta actius desideratos in corporibus
 solvis edere possunt, primo de laboratorio, dein
 de furnis, tandem de praecipuis, quae in chemia
 metallurgica in usu sunt, instrumentis agit, in pri-
 mo vero in describendis furnis paulo prolixior est
 modum, istos rite construendi, accurate explicat.
 Prima sectione operationes in genere perpendit, p. 166.
 haecque secundum instrumenta actius coordinat, ita,
 ad primum ordinem eas, quae ope ignis; ad se-
 cundum, quae mediante aere; ad tertium quae,
 auxiliante aqua; ad quartum, quae adiuuante terra,
 et ad quintum, quae menstruorum efficacia perficiun-
 tur, operationes referat. His tabulam aeri incisam
 de solutionibus corporum subnectit, hancque ex
 viginti octo columnis componit. In superiori cu-
 iuslibet columnae parte illius corporis signum, cu-
 ius ope alia solvuntur, subque hoc signa corporum,
 quae ab eo solvuntur, collocat, ita tamen, ut ea,
 quae difficilius solvuntur, proxime adstant, quae
 vero facillime solvuntur, ultimum locum occu-
 pant. Sic enim ordinem, qui in praecipitatione
 observatur, simul ex his conspici posse, autumat.
 Quod ad practicam partem attinet, ubi sic dicti pro- p. 175.
 cessus describuntur, vocabulum processus studio
 Noster omittit, nec etiam voculam apparatus, quali-
 ter e. g. Cl. CRAMERUS usus est, usurpat, sed id,
 quod fieri debet, Propositionem (*Aufgabe*), et quae ra-
 tio id fieri debeat, Resolutionem nuncupat. Sin-
 gulis his annotationes apponit, quae partim resolu-
 tione.

lutionem propositionis exponit, partim vtilitatem inde provenientem declarat. In coordinandis vero propositionibus primo docet, quomodo nonnulla menstrua praeparanda sint, postmodum menstrua eodem ordine, secundum quem haec ipsa in theoretica parte se inuicem excipiunt, adhibet, et quoniam corpora, quae ratione, ea se inuicem soluant, ostendit. Sed haec ad priorem tomum spectant, progredimur ad tomum posteriorem, qui vnica in describendis operationibus docimasticis versatur, ideoque continuationem operationum metallurgiarum sistit. Tribus iste libellus componitur capitibus; primo de docimasia agitur, quidue ea sit, quae ratione a metallurgia differat, et in quantum cum chemia metallurgica conueniat, ostenditur, infusoriaque instrumenta huc necessaria, bilanz docimastica cum suis ponderibus, acus probatrices cum lapide lydio, et modus capellas exacte conficiendi describitur. Secundo capite de minerarum praeparationibus, separatione nimirum, contusione, vstulatione et lotura, quae fusionem praecedere debent, agitur. Tercio capite ipsae operationes docimasticae, cum mineris suscipiendae eodem ordine, qui in parte practica tomi prioris obseruatus est, pertractantur. Complura quidem, vt ipse fatetur Cl. Auctor, hic deprehendimus, quae ab aliis, inprimis Cl. CRAMERO et, quod ad zineum praecipue spectat, a Cl. MARGGRAFIO pertractata iam fuerunt, haud vnquam tamen negandum est, Nostrum laudem omnino promereri, si ad ordinem, quem in congerendis istis rebus obseruauit, et concinnam adeo breuitatem et perspicuitatem, et rerum iam cognitarum explicationem, nouo argumentorum pondere instructam, respicimus. At minime etiam reticendum est, nos plura Cl. Auctori debere, quae de disquisitionibus minerarum, accurate institutis

non instruunt. Qui enim artem hanc exercent, co-
 gitum satis atque perspectum habebunt, quod ad
 promouendam minerarum fusionem varia adhibean-
 tur additamenta, quibus semper salia alcalina fixa
 adiunguntur. Cum vero aequae constet, et calces
 metallorum, et ipsa metalla a salibus istis alcalinis,
 multo magis vero a sic dicto hepate sulphuris solui,
 eorum omnino non est, cur saepe, operatione finita,
 parua portio metalli vel etiam nihil plane obtineat-
 ur. Cum enim ex salis alcalini et sulphuris, in
 minera adhuc haerentis, coniunctione hepar sul-
 phuris producat, fit inde, vt calx metallica a di-
 cto sale, immo multo magis ab hepate sulphuris pro
 varia harum rerum quantitate, proque varia ignis
 duratione, vel quoad partem vel penitus soluat. Ad
 remouenda igitur ista impedimenta multam No-
 ster impendit operam, et numerosa instituit expe-
 rimenta, quorum ope eo demum peruenit, vt eius-
 modi disquisitiones multo facilius multoque certius
 hanc institueret. Candide tamen fatetur, primam
 huius occasionem a Cl. CRAMERO suppeditatam
 fuisse, quippe qui minerae ferreae disquisitionem se-
 quenti, vt Noster refert, modo instituit. Carbo-
 nem nimirum puluere catinum probatorium implet,
 cui fossulam imprimit, quam minera cum puluere
 carbonum et vitro, seu et scoria pura, non sulphu-
 ra commixta replet, et fortem tunc ignem excitat.
 Eandem viam Noster ingressus optime quidem rem
 in minerae ferreae disquisitione, neque tamen in aliis
 successisse, refert; siquidem reliqua metalla prius
 anolent, quam vitrum in fluorem perfectum perdu-
 cat. Maiorem vero spem in borace concipiens,
 istam adhibuit, tandem numerosis experimentis,
 multis etiam irritis institutis, exoptatissi-
 mum finem sortitus est. Vt autem Lectores nostri
 exactam huius libelli egregie conscripti notionem
 habeant,

p.127. habeant. Speciminis loco propositionem decimam septimam, de disquisitione minerarum plumbi, addidemque resolutiones et subnexas annotationes communicamus, inprimis, cum varia hic occurrant, quae a Nostro accuratius suscepta esse, deprehendimus. Prima huius propositionis resolutio sequens. Commiscentur duo centum pondia docimastica drachmae duae minerae plumbi facile fusilis vitulae cum dupla portione fluxus nigri, vel refractariae seu difficulter fundendae cum tripla vel quadrupla eiusdem fluxus portione, quibus centumpondium dimidium limaturae martis non rubiginosae, adque centumpondium dimidium fellis vitri adduntur. Cuncta bene mixta crucibulo seu catino per batorio immittuntur et sale communi obteguntur. Alia huius propositionis resolutio sequenti traditur. Commiscetur centumpondium minus plumbi vstulatae cum aequali portione boracis vstulatae, dimidio centumpondio vitri subtilissae contriti, quarta centumpondii parte picis solidae eademque quantitate limaturae martis non rubiginosae. Mixta vasi, humectato pulvere carbonis obducto, committuntur; vasculum tunc ante fornacem ponitur statimque, ac candescere incipit, ventus per quindecim aut viginti minuta folium opae additur posteaque vas istud ab igne remouetur, et refrigeratum diffringitur; sic massa obtinetur, cuius pars suprema ex scoria, media ex massa quadam, praecipue cupri (*Rohstein*) simili, et infima ex regulo plumbi constat, qui tunc separandus et bilanci imponendus est. Haec ad resolutiones propositionis spectant; iam vero in subnexis annotationibus procedendum declarat et rationem de eodem reddit. Multis nimirum limaturam addit, quo sulphur in vstulata minera relictum separaretur, siquidem constat, sulphur facilius cum ferro, quam cum plumbo coniungi.

legi. Vstulatam dein mineram non vstulatae prae-
fert: licet enim non neget, plumbum, magna
minerae martis copia si addatur, bene etiam ob-
stare posse, vstulatam tamen adhibere suadet, et
idem eam ob causam, quod in magnis operatio-
bus minerae istae semper vstulentur tuncque re-
solvantur, ut experimentum doemasticum cum fu-
sione vulgari conveniat. Fluxum nigrum hic opti-
mum adhiberi posse nec plumbum destrui monet, id-
circo eo declarat, quod ferrum, hic commixtum
cum opate sulphuris, inde productum, melius con-
servetur quam plumbum. Sufficiant haec: spera-
mus etenim, fore, ut Lectores nostri ex his facile per-
cipiant, quantam ex hocce libro vtilitatem quisque
horum rerum peritus capere, quantumque in
ea metallicam emolumentum inde redundare
possit.

XIV.

Animale in classes IX distributum, suae
synopsis methodica sistens generalem anima-
lium distributionem in classes IX, et duarum
primarum classium quadrupedum scilicet et
sericeorum particularem divisionem in ordi-
nes, sectiones, genera et species, cum breui
cuiusque speciei descriptione, citationibus
auctorum, de iis tractantium, nominibus eis
ab ipsis et nationibus impositis, nominibus
vulgaribus a D. RISSON, Historiae na-
turalis Musei Realmuriani Demonstratore, cum
figuris aeneis. Parisiis apud Ioannem Bapti-
stam Bauche, 1736. 4 mai. 1 Alph. 1 pl.
Tab. aen. 1.

et

Le Regne Animal divisé en IX Classes, en
thode contenant la Diuision generale de
maux en IX Classes et la division particu-
de deux premieres classes, sçavoir de
des Quadrupedes, et de celle des C
en Ordres, Sections, Genres et Espece
quelles on a joint une courte descrip-
de chaque Espèce avec les Citations de
teurs qui en ont traité, les Noms qu'ils
ont donnés, ceux que leurs ont donné
differentes Nations, et les noms vulgaires
Par M. BRISSON cet.

A multis iam tentatam generalem et methodicam
animalium dispositionem et Noster
suscepit: cum enim in demonstrandis curis
animalium speciebus musei Reaumuriani occurreret
effect, de eorum generibus, ordinibus et
rite constituendis et coordinandis saepe cogitaret.
Non tantum igitur Synopsin methodi
animalium tradidit, sed eam quoque in con-
tione quadrupedum et cetaceorum ulterius ex-
uit. Gallico idiomate omnia quidem descripta
latinam versionem a latere in qualibet pagina
fuit. Nos, qui proxime de splendido opere
auium historiam tradit et sex voluminibus com-
henditur, Lectoribus nostris exposituri sub
breuissimis ea, quae in praesenti libro continetur
indicamus.

p. 1.

Hominem, perfectissimum animal, conside-
do, nonnulla ex reliquis animalibus in omnibus
me, alia in quibusdam tantum ad perfectionem

corporis accedere, perspicimus. Ille sanguinem humorem rubicundum in vasis suis circumfert, pulmonibus respirat, cor duobus ventriculis instructum habet, foemina vivipara est et ex utero et mammis alit, praeterea corpus pilis in manibus et pedibus quatuor extremis instructum, reliqua animalia sensim ab hac corpore in aliam minus perfectam recedunt, et a seorsum in novem classes distribuuntur.

1) *Quadrupeda*, quae in omnibus nunc enarratis conditionibus propius ad hominem accedunt, quatuor pedibus et corpore piloso instructa sunt et ita a sequentibus distinguuntur.

2) *Bestiae* multa quoque cum homine communia habent: sed corpus nudum et elongatum, cauda carnosae et cauda horizontaliter plana hanc classem definiunt.

3) *Aves* pulmonibus respirant, duos cordis ventriculos, corpus plumis tectum, pedes duos, alas duas, et rostrum corneum obtinent.

4) *Serpentes* pulmonibus respirant, corpus tamen vel nudum vel squamosum habent, pedes quatuor vel nullos. In hac tamen animalium classe summam deprehendimus varietatem, quae methodi leges turbat. Praeter id enim, quod monere possemus, nullum animal esse videtur, sed quodlibet propriis suis integumentis cingi, ex his alia vivipara, alia ovipara sunt, et solus modus, quo corpus retinenda trahunt, hanc classem definire videtur.

5) *Pisces cartilaginei* similem varietatem ostendunt, quod et vivipara et ovipara sint animalia, pinnas tamen habent cartilagineas et per foramina ad bronchias aperta spirant.

- 6) *Pisces* proprie dicti a praecedentibus differunt, quod pinnas, officulis constantes, habent, bronchiis, tegmine mobili osseo cooperantur.
- 7) *Crustacea* caput, antennis instructum, octo et plures habent, corpus eorum immutabili tegitur, quod scilicet incrementum corporis deiciunt, nouo fuerefciente.
- 8) *Insecta* per plures mutationes transiunt, quae, antequam ad ultimum incrementum cedunt, varias formas induunt, nec ultimam mutationem, speciem transire possunt. Ante ultimam metamorphosin gmata plura ceu organa respirationis, post ultimam vero metamorphosin organa in instructum et pedes sex obtinent.
- 9) *Vermes* nec antennas, nec pedes, nec habent, sed corpus vel totum vel altera pars ita fabricata est, vt spongi formam et extendere possit.

P. 17. Breuissimam hanc tractationem sequitur quadrupedum consideratio. in his ordines, genera, et species potissimum ex dentibus, ungulis, vnguiculis, cornubus, et caeteris. Nos, octodecim ordinibus breuiter indicatis, subdivisiones subiuncturi erimus, quo generum titia exinde pateat. Considerantur ideo

- 1) *Edentula*: Corpore piloso. *Myrmecophaga* siue Tamandua, speciebus omnibus. Corpus est, rostro vel breuiore vel produrum.
- Corpore squamoso. *Pholidota*, *Mastomys*.
- Armadillus* siue *Lacerta* species.
- 2) Quae dentes molares tantum habent, corpus piloso. *Thrygader*, *Bradypus* &c.

Canis *B. A. I.*; *cataphracta* cincto. *Cata-*
phracta, *Armadylo*, *Dasyus* *L. I. N. N.*
 dentes molares et caninos tantum habent
 longissimis maxillae superiori affixis; Sur-
 ro recurvos, proboscide longissima ha-
Elphas; deorsum incurvos, proboscide
Obolonus, quod scilicet genus *Phocam*
obolonus fertis, *Obolonus* *L. I. N. N.*, et *Man-*
obolonus *L. I. N. N.* complectitur; hic quidem duobus
 pedibus praeditus est, tantam autem cum
 pedibus similitudinem habet, ut pedes
 anteriores cum cauda coaluisse videantur.
 dentes incisores in maxilla superiore nul-
 in inferiori sex habent et duobus digitis
 articulatis instructa sunt. Hic ordo unicam
Canis genus continet et *Dogmas* *PROSP. ALP.*
Quia *Peruana* et *Chilonis* *QUER.* ut spe-
 cies subiunguntur. Animalia ruminantia sunt
 quatuor ventriculis instructa, non tamen cor-
 dentes incisores in maxilla superiori nul-
 sed octo in inferiori habent et pedibus bi-
 ales instructi sunt. Ex his cornua simplicia
 ad unum versa habent *Giraffa* siue *Cameloparda-*
lis *Hircus*, illa femora antica longiora, hic ae-
 qualia cum posterioribus ostendit. Cornua
 retro retrorsum *Aries*, et ad latus versa *Bos*,
 cornua tandem ramosa *Cervus* habet. *Dama*,
Capreolus et *Alce* ut species huc pertinent.
 Feminae nulla cornua habent praeter *Rangi-*
ram foeminam et *Cervum* *Groenlandicam*.
 nulla cornua in *Tragulo* siue *Capra* pedibus di-
 gitis humano angustioribus *L. I. N. N.* observantur.
 dentes incisores in utraque maxilla et pedes
 solidungulos habet *Equus*. *Zebra*, *Alinus* et
Mulus ut species subiunguntur.

- 7) Dentes incisores similes, sed pedes habet *Sus*. In dentibus quidem in qua varietas ratione numeri obferatur, strum oblongum in planum rotundum natum, in quo nares sunt, characteres huius generis fuffit.
- 8) Dentes incisores, in vtraque maxilla inuicem plurimum remotos, bulla vna digitos tres vngulatos, et cornu habet *Rhinoceros*.
- 9) Dentes incisores in vtraque maxilla duos caninos, quatuor digitos vngulatos, in vtraque maxilla tres in posticis habet *Tapirus* sive *Capybara Brasiliensis*, *Sus maxillaris* sive *Indicus*. Dentes molares in quatuor maxilla octo habet, quatuor vtriusque, quatuor in vtraque maxilla, et licet superius et inferius dammodo distingui possit, inferius tamen lesit et tripartitus tantum est.
- 10) Digitis similibus, sed dentibus in vtraque maxilla decem instructus est *Tapirus* *Turke* re *Brasiliensis*, *Sus aquaticus* sive *Indicus*.
- 11) Dentes incisores in vtraque maxilla digitos vngulatos quatuor in singulis partibus habet *Hippopotamus*. Quadragesimae quatuor dentes ostendit, octo incisores, quatuor et triginta duos molares.
- 12) Quae dentes incisores duos in vtraque maxilla et digitos vnguiculatos habent, maxime diuersa sunt. Ex his nonnulli caninos non habent, et *Myotis* quatuor aculeato, reliqua aculeis dentibus in *Castore* vero, cauda plana squamosa, in *Lepore* et *Caniculo* cauda breuissima vel nulla est; in illo auriculae longissimae, in hoc breuissimae.

ferre, vel nullae conspiciuntur. Caudam
paro longam et planam *Sciurus*, rotundam
et nudam ferme *Mus* obtinent. Alia
huius ordinis animalia caninos quoque
dentes habent, corpus tamen aculeatum *Eri-*
canus, his destitutum *Mus araneus* siue *Sorex*
obtinēt.

Dentes incisores in qualibet maxilla quatuor
et digitos vnguiculatos habent *Simia* et *Ptero-*
mys siue *Vespertilio*. In priori digiti omnes
aequali sunt, pollice quoque distincto, in al-
tero digiti pedum anteriorum membrana con-
iunguntur et ita quasi in alam expanduntur.
Amplissima Simiarum familia in quinque stir-
pes distribuitur in 1. caudatae, rostro breui,
2. caudatae, rostro productiore, 3. cauda bre-
uissima, 4. cauda longa et rostro brevissimo,
5. cauda longa et rostro productiore instru-
tae, recensentur.

Dentes incisores in maxilla superiori quatuor,
in inferiori sex, et digitos vnguiculatos habet
Prosimia et *Vespertilio*, in quibus differentia
precedentis generis, ratione digitorum separa-
torum et membrana coniunctorum, quoque at-
tendenda est. Vti itaque *Vespertilio*nes, qua-
tuor in utraque maxilla dentibus instructi, ad
viviscopum, sic *Simiae* siue *Maki*, quoniam sex
dentibus incisoriis in maxilla inferiori instructi
sunt, novum *Prosimiae* genus constituunt.

Dentes incisores in superiori maxilla sex, in
inferiori quatuor. *Phoca* siue vitulus marinus
habet; vnguiculati digiti membranis inter se
coniunguntur et pedes posteriores pinnarum
ipsarum retrorsum extensi sunt, ita ut amphi-
bium sit animal, quod diutius in mari, quam
in terra, commoratur.

16) **Dentes incisores** in vtraque maxilla sunt, et digitos vnguiculatos varia animalia, quibus suis distincta, habent. In prima sectione continentur ex, quae digitos a se invicem distinxerunt, mox amplius enarranda; in altera vero *Lutra* sola, amphibium animal, digitis membrana inter se connexis, cunctis est. Animalia, quae digitos a se invicem distinctos habent, numero eorum vel ratione differunt. Sic enim *Hyena* sive *Dabuh* Arabum, quam *Ursus* sive *Ursus* refert, digitos in pedibus anterioribus quatuor, in posterioribus quinque, habet. *Canis* in pedibus anterioribus quinque, in posterioribus quatuor habet. Licet enim prior, domesticus nimirum canis, in posterioribus pedibus quinque digitos contineat, haec tamen varietas genus non videtur, cum reliquae species *Lupus* et *Canis* characterem servant. *Mustela* et *Meles* in anterioribus et posterioribus pedibus quinque digitos habent; in *Mustela* vero pollex ab aliis digitis remotus et aliter constructus est, uti in *Mustela* vulgari et *Arctomela* in *Viverra*, *Martes* vulgari et *Zibellina*. In *Ichneumone* et in *Genetta* sive *Genetta* Hispanico. *Meles* sive *Tarus* pollicem ab aliis digitis proximum habet. Huc quoque pertinet *Cinetta* sive animal *Zibella*. *Felis* canis incedit, quorsum pertinet *Canis* sive *Canis* liensis. *Felis* tandem *Vulpes* huiusmodi intra vaginas retractiles, habent; priorem capite rotundo, rostro breviter et lingua scabra donatae sunt. *Felis* domestica sive *Vulpes*, *Leo*, *Tigris*, *Leopardus*, *Pardus*, *Canis* ceruarius et *Lynx* species sistunt.

Dentes incisores in maxilla superiori sex, in inferiori octo, digitos vnguiculatos plantamque pedis anteriorem extrorsum vestam *Talpa* habet.

Dentes in maxilla superiori decem, in inferiori octo et in singulis pedibus digitos quosque vnguiculatos, pollicemque a reliquis digitis distinctum habet *Philander*, *Didelphis* *Linn.* Mus marsupialis, cuius nouem species recensentur.

In speciebus enarrandis *Cl. Auctor* non tantum praestantissimorum Zoologorum et varias observationes, in diuersis Europaeorum et aliarum linguarum receptas, accurate proponit, sed et in quibus scriptoribus optimae icones reperiuntur; adiicit praeterea accuratam habitus corporis descriptionem secundum ordinem et mensuras variarum partium et habitationes horum animalium subiungit. In tabula addita differentiae dentium, quibus *Noster* potissimum in ordinibus animalium distinguendis utitur, adduntur. Indices maiores et generum ideam et synonyma egregie

Suppli loco adducamus Leonem.

p.167.

Felis cauda in floccum desinente, *Leo*.

Felis cauda elongata floccosa thorace iubato

Linn. syst. nat. ed. 6. g. 5. sp. 1.

Leo. Rai. Syn. Quadr. p. 161.

Klein. Quadr. p. 81.

Gesf. Quadr. Fig. p. 642. (Fig. bona).

Gesf. Icon. Quadr. Fig. p. 66. (Fig. bona).

Albro. Quadr. dig. vii. p. 2. Foen. Fig. p. 6.

(Fig. sat. bona).

I 5

Ionst.

Ionst. Quadr. p. 78. Fig. T. 50 d. 11c (Fig. bonis).

Charlet. Exerc. p. 14.

Mus. Worm. p. 317.

Bont. Ind. ori. p. 55.

Lion. Hist. de l' Acad. Tom. III. Part. I. p. 14.

p. 3. Fig. Pl. 1. La Femelle p. 19.

Pl. 3. (Fig. tres bonnes).

Kolbe Tom. III. p. 2. Fig. p. 4 F. 1, p. 2.

(Fig. bonnes).

Les François appellent le male LYON; et la femelle. LYONNE.

Les Latins, le male, LEO; et la femelle, LEON.

Les Hebreux, LARI, LAISCH; ARI; ARIAN; GUR; et KERHIR. Gesn. Aldro.

Les Chaldéens, ARIAYAN. Gesn. Aldro.

Les Grecs ΛΕΩΝ.

Les Arabes ARAD. Gesn. Aldro.

Les Perses, GEHAD. Gesn. Aldro.

Les Sarasins, SEBEY. Gesn. Aldro.

Les Espagnols, LEON. Gesn. Aldro.

Les Italiens, LEONE. Gesn. Aldro.

Les Allemands et les Illyriens, LEW. Gesn. Aldro.

Les Suedois, LEYON. Linn.

Les Anglois, LION. Rai. Gesn. Aldro.

<p>La longueur de son corps, depuis le bout du museau jusqu'à l'origine de la queue, est de 7½ pieds; et sa hauteur, depuis la partie supérieure du dos jusqu'à terre, de 4½ pieds. Sa queue est très longue, et est terminée par un bouquet de poils</p>	<p>Corporis longitudo ab extremitate rostris caudae exortum usque 7½ pedes aequat; altitudo, a parte superioris dorfi ad terram, 4½ pedes. Caudam habet longissimam, in pilorum floccum desinentem; caput crassum; splendor</p>
---	---

La tête est grosse; les yeux sont brillants; les oreilles courtes et attachées; les pieds antérieurs sont courts. Il a 5 doigts aux antérieurs, 4 aux postérieurs. La couleur du corps est fuligineuse; la partie supérieure est plus brune que la partie inférieure. Lorsque l'animal est dans la partie inférieure, son col et ses poils sont couverts d'une longue crinière.

La femelle est beaucoup plus petite que le mâle, et quelquefois elle n'a pas de crinière.

On le trouve en Asie et en Afrique.

Les yeux sont brillants; les oreilles courtes et attachées; les pieds antérieurs sont courts. Il a 5 doigts aux antérieurs, 4 aux postérieurs. La couleur du corps est fuligineuse; la partie supérieure est plus brune que la partie inférieure. Lorsque l'animal est dans la partie inférieure, son col et ses poils sont couverts d'une longue crinière.

La femelle est beaucoup plus petite que le mâle, et quelquefois elle n'a pas de crinière.

On le trouve en Asie et en Afrique.

Simili ratione alteram animalium Classem Co-p. 345. pertractat. His corpus nudum, dentatum, pinnae carnosae et caudam horizontalem planam adscribit. Marina sunt et nunquam in loco vivunt, cum quadrupedibus partium internum structure et visu conveniunt, duos cordis ventriculos habent et pulmonibus respirant, in capite vel rostro unam vel duas fistulas habent, per quas aquam reiciunt, coeunt praeterea, viuos pariunt, eosque lacte alunt. Ordinem differentias ex dentibus desumit Noster et quatuor constituit.

1) Edentula est Balaena, maxilla tamen superior laminis corniis utrinque instructa est. Species vel

vel binas tantum pinnas laterales habent, præter laterales tertiam in dorso, et alias dorso leui. alias gibboso sunt, et rotundum vel rotundum vel acutum habent.

(2) Dentes in maxilla inferiori tantum, inter alios aliooli in maxilla superiori cuspides habentes inferiores includendos apertis sunt, et habet. Et hi interdum pinna laterales tantum, interdum tertiam in dorso, et alias Fistula vel in ceruice vel in rostre collata, et dentium forme in variis diuisa est.

3) Dentes in superiori maxilla duos, longissimos rectos, antrorsum prominentes, et nodon ART. Nachwal KLEIN. Mammalia EINN. habet.

4) Dentes in maxilla utraque habet. Dentes species sunt Delphinus, Phocaena et Cætonomus, quæ omnes, præter laterales, pinna quoque dorsalem habent, vltima vero Phystetor KOMB. pinna dorsali destituta.

XV.

Mélanges de Chirurgie par M. CLAUDE PÉTEAU, Docteur en Médecine et en Chirurgie, Ancien Chirurgien en chef du grand Hôtel-Dieu de Lyon. à Lyon, chez Georroy, Libraire, 1760. 8 mai Alph. 1. pl. 10 m. 102.

h. e.

Miscellanea chirurgica Auctore Cl. PÉTEAU.

De usu cauterii actualis potissimum agere scripsit Cl. Auctor, qui ea de re commentum Academicæ Scientiarum et bonorum artium Lipsiæ.

transdiderat, et asserta sua observationibus practica et theoretica explicatione illustrauerat. Hunc libellum in praesenti libello exhibet, et varias observationes ad chirurgiam potissimum spectantes subiungit.

In Commentario monet, cauteria actualia, veteris vilitata, utpote crudelia non tantum neglecta, sed et chirurgis recentioribus quoque minus laudata, minus reprehensa fuisse, cum vero haec remedia in doloribus rheumaticis fixis et inueteratis magno cum aegrorum commodo applicata fuerint, commendationem eorundem lubens suscipit. In prima igitur parte ad experientiam prouocat et quatuor potissimum observationes notatu dignas proponit. p. 1.

Prima sistit virum quadraginta sex annorum, qui rheumatismo vehementi in sinistro femore affectus, dolores acerbissimos usque ad talum percipiebat, qui emplastris anodynis et aliis remedium discuti poterant. Post duos menses in nosodochium deducto, Noster et aegro et medico ordinario consultante, cauterium actuale inter trochanterem magnum et cristam ilei, ubi potissimum sedes doloris erat, applicabat et, elichara formata, pulvillum nigro basiliconis imbutum applicabat; quo facto non tantum noctem quodammodo tranquillius transiit, sed post quinque septimanas integram sanitatem recuperavit. Sub ipsa cauterii applicatione aeger non adeo viuidum dolorem senserat. Cauterium vero ita praeparatur et applicatur. Gossypium in cylindrum, pollicis circiter crassitie conuolutum, caeniola linea cinctum et filis in extremitatibus tutum, in duas partes diuidit, et basi ad eam applicat. Moderate vero constrictum sit gossypium, nam si nimis laxum est, ignem non continet; si nimis arctum, usque ad basin non procedit vis. Locum ubi cauterium applicatur, prius salua

salua humectatur, quando vero ignis vis ad basin cylindri, cuti applicatam accedit, ex integumentis humor exsudat, quo mediante basis cylindri cuti proficius adhaeret. Non vnus tantum, sed duo et tria loco affecto applicari possunt cylindri, et in eundem locum, vbi prior adhaeserat, alter addi potest; caueat tamen chirurgus, ne ligamenta, articulo viciniora laedantur. Hac occasione quaestionem Academiae chirurgicae Parisinae 1753 propositam et datae eius solutiones examinat, simulque ad praestantissimos medicos, qui cauteria actualia laudant, prouocat.

p. 20. Secunda obseruatio sistit foeminam tringinta sex annorum, ischiadico malo in femore sinistro veratam, quae nec ab internis nec ab externis remediis, speciatim ab embroche aquarum medicatarum, leuamen recepit, dolor potius spasticus ad peluim, et speciatim ad vesicam ita se extenderat, vt vrina non cathetere applicato educeretur, malum quoque cum eum procellerat gradum, vt cum continua doloribus femur marcesceret. Cauteria ad partem dolentem applicato, intra mensis spatium ad eum conualescendi gradum accessit, vt a doloribus libera esset. Licet etiam post sex menses de simili dolore in regione ossis sacri conquereretur, tamen et idem remedium cum fructu applicabatur.

Chirurgus, ex Gallia oriundus Warsouiae in Polonia viuens refrigerio tactus, post aurem supra processum mastoideum vehementi rheumatismo afficiebatur; chirurgi quidam tria cauteria actualia loco dolenti applicabant, quae adeo salutarem effectum edebant, vt in illo loco dolor nunquam recurrebat. Lugdunum postea reuersus simili ratione in parte opposita afficiebatur aeger, ita vt post tres menses dolores continuati ruborem inflammatorium in illa parte contraherent. Incisione itaque ad periostium vsque facta, paucae puris guttae emanabant.

duos menses in ultimo hoc loco iterum oriebatur dolor, Noster itaque applicationem cauterii, quod in parte opposita adeo salutare fuerat, suadebat, quis vero eius effectus fuerit, non commemorat.

Foemina religiosa, a multis iam annis rheumatico dolore in femore sinistro vexata, variis remediis, imprimis vesicatoriis amplissimis tentata, nullum levamen acceperat. Cauterio actuali in parte anteriore et medio femoris applicato solatium percipiebat aegra, et Noster per mensem absens interemplastrum diapalmae applicare iusserat, ex itinere vero reuersus non sine admiratione percepit, dolor remota, tantam vim ichoris effluxisse, ut aliquoties de die lintea applicata tota humida reddiderit, et partes quoque vicinas arroderit. Vlcus ipsum foedum cancrosum vlcus faciem prae se ferebat, ita ut Nostrium iam poeniteret, corpori adeo impuro cauterium applicasse. Cum autem aegra de nullo dolore conquereretur, sanationem lente adiecit, saniei itaque effluxus sensim cessauit, et excrecentiae carnis, carcinomaticis similes, paulatim subsederunt, pisco tamen addito, foniculus in loco aperto conseruatus fuit.

p. 27.

His obseruationibus praemissis, effectus et commodum cauterii ex theoria medica declarare suscipit et longa recensione incommoda morbosa, quibus ipse octimo quinto aetatis anno vexatus fuerat, recenset; ex quibus colligitur, plethoram, cum acri labe humorum coniunctam, varias tensiones rheumaticas in corpore excitasse, per remedia discutientia et anodyna cohibitas quidem, nunquam tamen suppressas. Mouet itaque Noster, humorem rheumaticum acrem feruens causticum non in vasis tantum circulari, sed in conuertu porius celluloso huc illucque ruere, et per vias occasionales, si etiam interdum quiescit, iterum

p. 31.

- p. 43. romagitari. Duae itaque indicationes in morbo del-
lando tibi format, scilicet immutationem molecul-
rum acrium et regressum eorum ad circulum humo-
rum vniuersalem, quo exitum per colatoria ter-
minat. Ignis rarefaciendo particulas illas minus
ita stimulandi vim tollit, aut si hoc minus curari
videatur, ignis pinguedinem attenuat et efficit, et
humor rheumaticus in ea subigatur.
- p. 46. Tela vero ex fibris vegetabilibus, quale cot-
sypium refert, ferro candenti ideo praeferruntur,
quoniam ignis vis, ea accensa, successus agit, et
ut aliqua eius vis sensim se diffundat, nec totam
partem integumentorum, quam destruit, sed et in-
nas penetret, quod si etiam dolorem non subito
posset aeger, conus ardens, antequam eschara for-
matur, remoueri queat. Japonenses moxam faci-
unt ex lanugine foliorum artemisiae paratam, et
forte ex diuo vel potius cannabi similis materia
terii desumi potest. In fixis autem rheumatibus
tantum cum successu adhibetur, effectum enim
moxa in podagra non obseruauit, cum tamen
vaga ad alias partes dispulsa fuerit.
- p. 49. Nunc Cl. Auctor describit sensationes, quae
a cauterio hoc applicato perceperat. Dolor
in media et laterali parte pectoris sinistri prin-
cipium exercebatur, ibi itaque applicabat cot-
sypium. Calor gratus primum se diffundebat in
partes vicinas, qui tamen paulo post adeo
reddebatur, ut eundem vix sustinisset, nisi in-
cidisset, aut destructa eum diminui, protul-
tur vero dolor usque ad quartam ferme horam
tem. Mutationes doloris rheumatici eo tempore
euenientes Noster obseruare vix poterat, cum
sensior visionis sensus alterum morbi profusa
meret. Escharae emplastrum nigrum et super
hinc complicata calida applicauit, et paulo post

incidit, quem longo tempore non adeo
 equillum perceperat; euigilans nec rheumatismi
 aduersionis sensu amplius vexabatur, praeter leuem
 ionem a latere escharae. Successit vero, vt solet,
 puratio copiosa, et, emplastro nigro porro appli-
 ca, post duos menses cicatrix inducta fuit. Diaeta
 accurata et vsu lactis humorem rheumaticum
 coercere et prorsus suppressere tentauit. In
 senti etiam casu notandum est, non tantum
 ratismum musculorum pectoris, sed etiam de-
 tum ad pulmones simul dissipatum fuisse. Non p. 55.
 idem negandum est inflammationem et suppara-
 escharae ad sanationem multum contribuere:
 tamen suppuratio ex vesicatorio idem non prae-
 et, certe ignis vim praecipue attendendam esse
 Noster, qui, ad hanc rem porro declarandam,
 obseruationes Auctorum sub examen ducit, et
 vim, vt passim iam fecit, definire tentat, quo
 medium in rheumatismis particularibus haftenus
 pedum porro commendat, et crebriorem eius
 fondeat.

Problema nunc proponit: Num cauteria, seta p. 71.
 cucurbitulae siccae et vesicatoria particulas vi-
 tas humorum nostrorum, quae morbum faciunt,
 precipue ad locum, cui applicantur, ducere
 rant? Talem quidem effectum expectare circu-
 tionum humorum contrarium videtur, cum interim
 perientia assertum confirmet, de sede morbi, in
 statu celluloso potissimum quaerenda, disserit No-
 et, et materiam rheumatismi cum materia poda-
 errante comparat. Septem itaque obseruatio-
 proponit, quae varium materiae acris progres-
 ad loca particularia declarant; has quidem re-
 nere non possumus: ex iis tamen deriuationem
 materiae morbosae, seu pituitae acris veterum,
 ad partes, quas occupat, quam reuulsionem ad alia
 Supplem. I. K loca

loca vt effectus remediorum causticorum affum posse, colligit Noster, simul tamen prouocat ad vim arteriarum, a superiori et inferiori systemate aortae dependentem et vsque ad contextum cellulofum se extendentem; si igitur humor morbosus in parte haeret, cuius vasa ab vno vel altero systemate aortae dependent, ad eam omnino remedium applicandum est. Minime vero ad haec tantum, sed ad vim resorptionis in vasis lymphaticis, quae a circulatione non pendet, et ad naturam et indolem humoris vitii respiciendum erit.

His praemissis obseruationes miscellaneas proponuntur.

p.92. 1) *Noua methodus applicandi setaceum in morbis viarum lacrimonum.* Recenset et passim carpit Cl. Auctor inuenta Cl. Chirurgorum, et inprimis specilla, vel a parte orificii inferioris sacci lacrimonum in naribus, et per puncta lacrimonum in angulo oculi interno introducenda *) difficultatibus non carere ostendit. Incisio externa, quam ad angulum internum oculi in saccum lacrimonalem efficiunt, multi aegri ob cicatricem reformidant; ipse igitur incisionem interne sub caruncula lacrimonali incipit, in interiore superficie palpebrae continuat, et lanceolam oblique versus fundum sacci lacrimonalis dirigit, postea a latere lanceolae, quam in vulnere relinquit, specillum introducit, quo orificium ductus lacrimonum sale aperit. Operatione hac ratione instituta puncta lacrimonum non laedit, purulentam materiam euacuat, specillum crassius, quam per puncta lacrimonum fieri potest, introducit, et sanationem vulneris sine cicatrice externa absoluit. Inflammatio pal-

*) vid. Comment. nostr. Vol. III. Part. IV. p. 590. et 592.

ulpebrae interna quidem subsequitur, sed, si con-
iunctiva membrana satis inciditur, illa non adeo mo-
luta est. De fetaceo applicando porro non nulla
ponet, illudque ex serico rubro potius, quam albo
conficit, quoniam illud non adeo facile destruitur.

2) *De apparatus in fissura ani deliganda.* Elychnia p. 108.

Surdonets et turundas nimis magnas et duras taxat;
in vulnere enim ad intestinum rectum super sphin-
cterem producto, nec comprimere, nec medicamenta
alligata applicare possunt, et sine his gangraena et-
iam oborta et eschara remota sanationem in aegro
quodam absoluit; in fine tamen et ubi papillulae
crescentis carnis ad cicatricem formandam neces-
sariae adsunt, caute iis uti possumus, exsiccantibus
nimium medicamentis admotis. In nimia orificii
constrictione haec auxilia minus necessaria esse
docet, locum enim non habent, nisi in magna sub-
stantiae carnis destructione, quo in casu tamen in-
crementum carnis, ubi illud requiritur, primo ad-
mittendum est, antequam ad cicatricem formandam
turundae immittantur. Quo inuentum suum no-
vum reddat, monet porro se ante FOUBERTUM *)
qui abscessus ad anum tantum aperiendos suadet, de
hoc cogitasse.

3) *De abscessibus ad hepar, qui post vulnera capi-* p. 123.

tu contrahuntur. Examinat primum explicationem
huius phaenomeni, quam Cl. BERTRANDI exhi-
bit **) et vrget laeso capite fortiolem regressum
sanguinis per sinus et venas iugulares ad venam ca-
vam superiorem, qua accessus sanguinis ad dextrum
cordis ventriculum per venam cavam inferiorem
impeditur, assumi haud posse, hinc abscessibus his for-
mandis occasionem non dare. Noster potius exi-

K 2

stimat

*) vid. Comment. nostr. Vol. VIII. Part. II. p. 218.

**) vid. loc. cit.

stimet, circulum sanguinis per obstructas capitis arterias impediri, ideoque affluxum sanguinis arteriosi ad coeliacam, et ad reliquas arterias infimi ventris maiorem fieri, et in eo causam abscessus formati consistere. Ipse vero venae sectionem in pede institutam, quam etiam Cl. BERTRANDI dissuaserat, ideo noxiam pronuntiat, cum columnam sanguinis maiorem ad inferiorem aortam determinet, et ita obstructionem inflammatoriam augeat.

- p.141.** 4) *De effectu olei oliuarum in morfu viperæ.* Experimenta ab Aeademia Scientiarum Parisina, in animalibus instituta, idem non promittere videntur, quod Anglica Societas in transactionibus philosophicis, de oleo oliuarum, remedio specifico, contra morsum viperæ proposuerat. Noster vero et per tentamina in nonnullis animalibus instituta, et per quatuor obseruationes in hominibus factas specificam hanc vim demonstrare annititur. Dùm igitur primo lesionem dente acutissimo factam perpendit Noster, iam in punctura magnum periculum reperit, illudque variis exemplis declarat *). Sed ipsum quoque venenum, quod ex obseruationibus Cl. MEAD acidæ naturæ esse videtur, licet hoc assertum nondum euictum sit, nervos quoque vehementer penetrat, ita vt acrimonia sua, eretismum vniuersalem et constrictionem vasorum efficiat, quam oleum oliuarum vt emolliens tollit. Accuratioꝝ cognitio veneni non habetur, nec satis euinci potest, num coagulum, an dissolutionem sanguinis efficiat. Optime etiam monet raro medicamentis internis opus esse, et calida theriacalia et volatilia, quæ sanguinis massam commouent, non semper conuenire.

5) *De*

*) Conferri meretur exigua sæpe punctura tetani causæ in Comment. nostr. Vol. X. Part. IV. p. 629.

5) *De usu camphorae interno.* Morbus epidem. p. 180.
 Lugduni potissimum foeminas post puerperium
 ingrediens, docuit largam camphorae dosin, ad tri-
 ginta et plura grana intra breue temporis spatium
 sumam, salutarem fuisse, cum, quae hoc remedio
 non vterentur, modo colicis doloribus affectae
 essent. Sectiones autem demortuarum non tan-
 tum vteri gangraenam, sed et erysipelas omenti cum
 illius intestinorum affectione et coalitione praeterna-
 turali coniunctum, causam mortis declararunt.
 Concludit vero Noster, camphoram in inflammatio-
 nibus erysipelaceis, non aequè in phlegmonode con-
 venire. Camphorae autem vim magis refrigeran-
 tem quam calefacientem esse, ex sequenti morbi hi-
 storia concludit. Foemina iunior tertia post puer-
 perium septimana bene valebat et cum oblecta-
 mento cibum capiebat, cum subito colicis doloribus
 afficeretur, duodecim grana camphorae nullum effe-
 ctum praestabant, continuando igitur intra spatium
 duobus sexaginta grana exhibebantur. In lectu-
 lo reponebatur aegra, regimine calido obseruato,
 sed doloribus colicis consopitis, illa tanto frigore
 excipiebatur, vt pallida mortuae similis esset, lin-
 tis calidis vero vltterius fota, et cardiaco dato fri-
 gus post horam cessabat, et aegra sine sudore conua-
 lescebat. Monet tamen, hanc obseruationem alias-
 que allatas rationem actionis camphorae non satis
 definire, cum in tumoribus erysipelaceis externis
 usum huius medicamenti non adeo salutarem inue-
 nit.

6) *Officatio extraordinaria.* Duplici obserua. p. 190.
 tione confirmat, abscessum post refrigerium ortum,
 et ad periostium vsque penetrantem, in femore et
 ibi obseruatum fuisse, quo aperto, sanies effluxit
 et os nudum inuentum fuit. Non a denudata, sed
 a vicina sana parte, concretiones osseae propullula-
 runt.

runt, quas, cum ante abscessum apertum ortae non fuerint, Noster aeri, partes tangenti, ut caussae adscribit, quo nimirum succus ossificus coagulatus fuit.

p.197. 7) *De lithotomia.* Apparatum magnum et lateralem Cl. Auctor combinare tentat, et varias chirurgias, quibus in calculi curatione utitur, recenset. Specillum sulcatum ipse tenere solet sub operatione illudque in extrema parte annulo instructum habet quo digitum minimum sinistrae manus immittere, et reliquis digitis scrotum reclinare, et cutim perinae tendere possit. Lithotomum manu dextra ita comprehendit, ut indicem digitum dorso eius applicare et ita apte incisionem praestare possit. Sectionem lateralem facit, primo per cutim et pinguedinem postea lithotomo seposito, indice disquirat situm specilli sulcati, et illum, si necesse videatur, mutat. Lithotomum postea simili ratione apprehendit, et indicem digitum ita applicat, ut extremum cuspidem scalpelli superet; quo eo ipso simul percipiat, ut incisionem rite formet, eamque digito non nihil retracto absolvit, ductorem canaliculatum gorgoneo postea introducit. In calculi sectione lentius videri debere chirurgum monet, et incisionem nimiam amplam dissuadet, cum enim verus sphincter orificium vesicae non cingat, sed longitudinales fibrae versus prostaticam cumulatae sint, illas in calculi tractione sine noxa ulterius diduci posse confirmat.

p.215. 8) *De ligatura omenti.* Hanc et in tumore pinguis huius membranae et in eius gangraena indicem iudicat, immo summe noxiam. Tumidum enim omentum interdum decrescit sublata compressione, in altero casu natura ipsa libertate reddita partem corruptam a sana separat, vel si margini annuli applicatur, quid servari non potest, postea facilius ligatura separatur.

9) *De luxatione femoris sursum et extrorsum.* Ma. p.239.

invenit a Cl. PETIT inventam examinat et laudat, musculorum tensiones perpendit, et ideo applicat machinam et enchireses quodammodo mutam commendat. Fulcrum machinae ad contraextensionem faciendam non super tuber ischii applicari debere monet, sed idem ad inguina ipsa applicat, ut minus compressionem vasorum cruralium non adeo noxiam esse; femur ita flectit, ut in extensione et contraextensione praestanda, cum corpore antequam rectum faciat, et paulo post extrorsum torquet, quando extensio sufficiens facta est. Asserit igitur, in situ assumpto facilem extensionem fieri, cum muscoli non adeo tensi sint, aliaque monita, quae hic faciunt, subiungit.

10) *De luxatione femoris deorsum et introrsum,* p.260.

invenit in foramen ovale. Methodis variis diiudicatis, et si ossis luxati cum vicinis partibus declarato, Cl. PETIT monet, se fulcrum machinae Petitionianae sub osse iliacum, quod depressus in hac luxatione trochanter maior efficit, collocare, et luxatum femur paululum a sano diducere; interea socium quendam fulcrum facile secedens manu sua, ad os ileum applicat, retinere. His ita dispositis et extensione vix accepta, Noster femur versus partem superiorem, et ab interna extrorsum premere iubet, dum eo ipso tempore socius genu a parte externa introrsum torquet, et experientia confirmavit, facilem fuisse capitis femoris regressum in cavitatem articuli. Aliam adhuc methodum commendat, qua femur ad angulum usque rectum flectitur, ut in repositione luxationis antecedentis extrorsum et sursum factae, extensione autem et contraextensione, ad convenientem gradum deducta, femur introrsum dirigendum esse.

p.273. 11) *De noxa ex laesionibus capitis et tunc oriunda quando non nisi integumenta caluae laeduntur.* Variis symptomata eaque vehementiora in iis, qui ita laesi fuerunt, perpendit, et in perioftio etiam vix laesi nervos tamen per hanc partem copiose distributos et nunc valide contusos vt causam considerat.

p.293. 12) *De phaseolo vt nucleo calculi vesicae trimeris reperto.* Corpora peregrina, in vesicam intrusa, calculo, circa haec corpora in lamellis nato, occasione dedit observationes testantur. In descriptione sectionis calculi, quam Noster suscepit, et in qua calculus magnitudine amygdali, cortice adhuc inuestitus, eductus fuit qui phaseolum in medio continebat, cuius et cuticulam secedentem et lobos seminales et perimen accurate ostendit; non tamen constitit, quomodo in vesicam deductus fuerit.

p.299. 13) *De subsidiis, quae natura ad sistendas haemorrhagias in iuvando ligaturae effectu adhibet; de causis symptomatum, ligaturae superuenientium; de methodo ea auertendi; et de rationibus, quae ligaturam intermittendam suadent.* Praemissis variis aliorum Auctorum observationibus, de arteria portuum obstructa, vel contracta, suas addit. Truncum coagulatum non nisi vnica vice vidit, magis tenuem, quam cauum arteriae, et polyposae concretioni similem. In brachio amputato ligatura iam ante aliquot dies relaxata fuerat, ita vt pennam asserinam immittere potuerit, diameter tamen arteriae iam tribus lineis supra ligaturam et magis adhuc sub ipsa contractus inueniebatur, et contextus cellulosus circa arteriam in loco ligaturae putredine quasi destructus erat, cum reliqua eius pars, magis tamen supra, quam infra ligaturam intumuerat. Icones Cl. PETIT in Actis Gallicis datas repetit, et aliam addit, in qua ea, quae sententiam suam nunc propositam illustrent, adumbrantur. Concludit enim

Noster

Noster contextum cellulofum varie circa arteriam
ligatam tumefactum, compressioni fucceffiuæ anſam
dare et ad obliterationem plenariam diſponere. In
adolefcente quindecim annorum Cl. FLORANT
amputationem brachii cum ligatura arteriæ inſtitue-
bat, cum vero de doloribus horrendis conquereretur
pater, et ligatura poſt horam ſoluenda eſſet, ſan-
guis etiam machina tortili non nihil ſoluta non pro-
ſiſcit, ſed leni tantum compressione facta ær ſine
hæmorrhagiâ ulterius oborta ſanatus fuit, hinc, vt
Noster arbitratur, patet trombum nullum factum
eſſe, ſed intumeſcentiam contextus cellulofi ſanguis
retinuiſſe. Concludit etiam in ligatura arteriæ
efficienda vicinum contextum cellulofum ſimul com-
prehendendum eſſe, quo intumeſcentia hæmorrha-
giam ſiſtens eo maior fiat. Varias poſtmodum ob-
ſervationes circa ligaturam arteriæ in aneurysmate
brachii et funiculi vaſorum ſpermaticorum ſubiun-
git, et ligaturam amplam ſuadet, dum in loco liga-
turæ putredo orta ſæpius ad tunicas arteriarum
propagetur et hæmorrhagiâ denuo inducat. Ten-
ſioſas et nervoſas partes, ligatura comprehenſas, do-
lorem excitare certum eſt, ſed ille quidem non ex
ligatura harum partium, ſed potius ex tenſione inde
ad vicinas partes deducta oritur. Subneſcit ita-
que tractationem, quomodo in variis extremita-
tum inferiorum et ſuperiorum partibus vel ligatura,
vel alia auxilia ad ſiſtendam hæmorrhagiâ appli-
canda ſint, et quæ in hoc commentario propoſuit
ſuccincte repetit.

14) De modo agendi variorum remediorum, qui-
bus in hæmorrhagiâ ſiſtenda utimur. Tumorem, et
contextus cellulofi, et vaſorum in eo diſtributorum
vireus ſubſequi, et in minoribus arteriis hæmorrha-
giâ cohibere, certiffima res eſt. Cl. Auctor ean-
dem ex natura et uſu partium corporis declarare

annitur, et simili ratione ea, quae ars suppeditat, remedia, compressionem, adstringentia absorbentia, adstringentia stimulantia, caustica potentialia et actualia et tandem ligaturam disquirat.

p.355. 15) *De fascia aptissima ad haemorrhagiam, post amputationem cruris oriundam, per compressionem fistulam.* Vasa discissa, inciso antea ligamento inter osseo, vel agarico vel puluillis ex linteo carpto paratis per gradus comprimit, et fascia et charta coagulata transuersim cum fascia applicata primo tantum sanguinem sistere annitur, postea reliquum apparatus ad deligandum crus praescissum aptum addit, ita ut alter apparatus fasciarum solui possit, priori semper relicto.

p.359. 16) *De damno ex compressione circulari post amputationem cruris, et de causis ossis post eandem emineti.* Suadetur circularis compressio, ad carnes magis versus partem resectam ducendas, quo illa contegatur, stasis autem inflammatoria inde nimis aucta vari incommoda et saepius letalia inducit. Sanguis enim in venis magis retinetur, quam in arteriis, et tenuissima parte instar feri sanguinolenti effluens, crassior sensim formatur. Inutilem porro indicat nimiam reductionem carnis ad partem praescissam, cutem tamen relinquendam esse iudicat, quo cicatrix melius formetur. Ratione eminentiae ossis relicti, eam non nisi in casu magnae suppurationis locum habere videtur, si vero superueniens inflammatio resolutione vel suppuratione blanda superata fuit, exigua vel nulla redditur ossis eminentia.

p.385. 17) *De graviditate septem annorum cum dipidia.* Conceptio tubaria erat. Tertio graviditatis mense dolores nephriticis similes oboriebantur, paulo post consopiti, variae causae occasionales praeterea graviditatem et puerperium accedens molestum reddebant. Dolores post partum non euenientem tamen

dam consopiti aegram in misero statu relinquebant. Menstrua quidem se ostendebant, sed parcius et sine humore. Post diarrhoeam, cum putrida materia redditam, venter detumescebat, et sectio tandem, post mortem septimo anno succedentem, docebat, annos foetus et secundinas, vlcere ad intestinum re-
fieri factio, secessisse, ossibus foetus cohaerentibus in sicco relictis. Varia circa foetum tubarium in genere obseruanda et ex hac historia morbi declaranda subiungit, v. c. sectionem caesaream in foetu tubario non suscipiendam esse, cum illa semper fusta sit, et, vti in hoc casu apparuit, vitam, licet tristem, per plures annos protrahi posse.

18) *De luxatione musculorum eorumque reductione.* p.405.

Luxatio musculi, nouus quasi morbus, a chirurgis non satis disquisitus Nostro videtur; est, nimirum diductio musculi ex situ naturali in alium peruersum, quae non tantum ex nimis violenta contractione vnius musculi inter congeneres, vel pressione violenta congenerum contra vnum, qui non adeo valide contrahitur, sed etiam in compositis musculis in contractione nimis vehementi partis cuiusdam euenire potest. Hanc dimotionem membranae, valide musculos cingentes, in variis corporis partibus praecauent, cum tamen interdum in violento et inaequali motu musculorum eueniat, contextus cellulosus dilaceratur, vasa sanguifera minima rumpuntur et fibrae nerueae tenduntur, qui certe effectus sunt, ex quibus et ex difficultate motus talis luxatio cognoscitur; num vero dislocatio musculi vel partis musculosae, *deplacemens*, vt Cl. Auctor vrget, an tantum distorsio fibrarum, *entorse*. in luxatione nunc descripta eueniat, aliis diiudicandum relinquimus. Emollientibus remediis validam contractionem moderandam, et leni frictione et pressione musculum in situm verum reducendum esse, Noster addit.

P 438. 19) *Observatio de contusione occipitis, quam symptomata lethalia sequuta sunt, adiectis nonnullis monitiis de trepani applicatione in casibus dubiis, communicata a Cl. CHARMETTON Chirurgo Lugdunensi.* Puella nouem annorum, capite in scalam retrorsum aeth, vehementem impetum occipiti intulerat, transitoria tamen erant prima symptomata, et per viginti et plures dies melius se se habebat, postea symptomata et grauiora reuertebantur, ita, vt non tantum incisio integumentorum ad pericranium vsque, sed etiam trepanatio institueretur, sed sine fructu; quinquagesimo enim sexto die morbi obiit, et dissectio instituta praeter alia ostendit, duritiem quasi scirrhosam in lobis posterioribus cerebri, cerebelli et ipsa medulla spinali natam fuisse. Trepanationem seruu administratam excusat. Noster, et duritiem partium facie euidenti inflammatione obseruatam ex rhachitica et scrophulosa labe humorum infantis deducit.

P. 456. 20) *Observatio de nephrotomia* Auctore Cl. EVRANT, Chirurgo Lugdunensi. Operationem hanc felici cum successu in infante decem annorum suscepam describit. Dolor fixus ad renis dextri superiorem partem abscessum profundum ex contractione calculosa natum prodebat, et licet eiusdem maturationem emollientibus medicamentis attingere susciperet, tamen ex loco adeo abscondito signa non poterant esse certissima, incisio tamen, per fluctuationem quandam determinata, et puris effluxum, et calculi extractionem praestabat. Prouocat quidem ad commentarium Cl. HEVIN *) sua tamen quoque hac de re subiungit monita, inprimis de abscessu in renibus vel ad renes in contextu cellulosa nato differit, et de egressu materiae purulentae vel per vias vrinarias adiuuando, vel incisione in lumbis

*) vid Comment. hor. Vol. VIII. p. 210.

facta dirigendo, ex variis observationibus addu-
citur erudite agit.

11) *Observatio de casu singulari ad artem obstetri-*
cam pertinente Auctore Cl. FLURANT. p.485.
Infans sub ipso partu, ruptura inter vaginam et vteri corpus
facta, in abdomen transierat. Noster manum admo-
uens in cauum penetrabat, et corpus globosum ei
advenire sentiebat, quod nimis molle erat, et pro
capite infantis haberi non poterat, ideo sine auxilio
pulo post obiit foemina. Abdomine aperto infans
cum secundinis in cauo abdominis haesit, et corpus
illud globosum vterum non nihil iam contractum
fuisse, nunc plane perspici potuit. Disquiritur ita-
que, ex quibus causis dilaceratio facta sit, et suspi-
citur, obstetricem cum orificii aperturam tentauerit,
dilacerationis causam extitisse; varias praeterea sub-
iungit observationes, quae hanc rem illustrent.

12) *Nova methodus efficiendi puncturam vesicae* p.500.
Auctore Cl. FLURANT. De variis methodis per-
forationem vesicae efficiendi primo disserit, et tan-
dem acum triquetram cum cannula describit et de-
lineat, quae non nihil incurva est, et post factam vri-
nae evacuationem ita adaptari potest, ut deiectioni
urinae libertas sit, et in vulnere relinquatur, donec
effusus urinae per vias consuetas efficiatur.

13) *Descriptio lithotomi duplicis ad calculi sectio-*
nem in foeminis administrandam Auctore Cl. FLU-
RIANT. p.517.
Novum hoc instrumentum duplici acie ex
vagina media vtrinque deductum triplici icone ad-
umbravit et descripsit Noster, et sequentia de usu pro-
ponit, quod scilicet et specilli et scalpelli vices gerat,
vno motu duas incisiones faciat, et, quod maximum
est, ab interna parte extrorsum incidat. Modum
applicandi porro tradit, et monita quaedam, quae ap-
plicationem huius instrumenti concernunt, addit.

XVI.

**Hydrops, Disputatio medica. Londini: apud
R. Baldwin. 1756. 8 min. pag. 142.**

Scopus, quem sibi proposuit Cl. Auctor, (THOMAS nimirum LAWRENCE, FRANCIS CHOLLS quondam discipulus, cuius et nomen praefationi suae praemisit), dum hanc dissertationem conscribere suscipiebat, is fuit, ut ostenderet, quae via in diiudicandis, explicandis, curandi-que morbis procedere debeant medici. Id vero, cum non regulis, sed exemplis optime doceri posse, arbitretur Cl. Auctor, unicum morbum selegit et illum quoad causas, symptomata, et curationem disquisit, atque ad hanc normam praecepit, in cunctos inquire morbos. Nos quidem in ipsa methodo nihil novi et, quod ab aliis non factum aut praeceptum fuisset iam diu, offendimus: nulli tamen affirmare dubitamus, non parum utilitatis voluptatisque ex lectione huius libelli in lectores esse redundaturum, quod apto ordine, concinna breuitate et haud ineleganti dicendi genere sit compositus; licet lectores moneamus, nolint credere, ab Auctore omne esse prolatum, quod in enodationem huius morbi dici possit oporteatque: rariores quippe morbi causas sicco Cl. Auctor saepe transit pede, Quare et nos breuiter tantummodo non nullas opiniones, quas Auctor ipse solus fouere nobis videtur, attingamus. Tractatui vero huic colloquii formam induit et confabulantes fingit celebres tres superioris seculi medicos, ENTIUM, HAMAEUM atque HARVAEUM, quos tamen ultra sua secula variis in rebus medicis sapere videmus; quo quidem opus erat ut morbi huius doctrina nostrorum temporum genio accommodaretur.

In praefatione Cl. Auctor, fautor et Stahlia-
rum opinionum strenuus affecla, multum negotii,
in conseruatione sani et perfanatione aegroti corpo-
ris, humanae tribuit animae, quam cum mechanici,
qui dicuntur, ex eius mente non vbique attendant,
eiusque opera in multis morbis nulla esse perhi-
bent, ii principem medicinae partem ipsi negli-
gere videntur: credit enim: *haud verisimile esse, re-* p. 15.
bus tam variis et improvisis generali quacunque lege me-
dicina apte a natura posse provideri: sed principium
quoddam prudens hisce omnibus praeesse, quod res praee-
dictas recte aestimet, futuras praevideat, omnibus con-
sulet. Valdopere interim miramur. nos tota in hac
disputatione ne verbulum quidem de animae in hy-
dropis officiis aut operibus reperiisse.

Tres tantummodo hydropis species Cl. Auctor p. 33.
in hoc libello perstringit, anasarcam, ascitem et
typanitem. De singulis pauca momenta repe-
tamus. Perhibet Cl. Auctor, anasarcam cum feбри
conconiunctam, in illaque parum deprehendi yrinae
profuuium: quod vtrumque iudicio, nostro, in genere
non valet. Quis nescit, omnem in anasarca non
raro abesse febrim, atque in ea morbi huius specie,
quae a refrigerio et transpiratione suppressa ortum
duxit, vrinam fundi copia naturali? Studiose quo-
que distinguit Auctor anasarcam ab oedemate et
characterem distinctivum ponit in eo, quod, mu-
tato corporis situ, oedema nec augeatur, nec mi-
nuatur; id vero in anasarca observetur; praeterea
anasarca alias habeat causas ac oedema. Porro ana-
sarcam separat a cachexia, affirmatque, in infantili p. 37.
aetate constitutos cachexiae, in adulta vero anasarcae
esse obnoxios: sic puellas menstruales anasarca et
nondum hunc fluxum expertas tantummodo cachexia
laborare posse. In curatione anasarcae praemittit p. 49.
lene medicamen aluum soluens, deinde vomitum
sua.

- fuadet, vt compressione ac concussione hepatis reli-
quorumque intestinorum omne stagnans et obstro-
ctum conteratur comminuatque, sanguis in cuti-
sum velociorem cieatur atque ex- secretionesque
- p. 57. adiuuentur. Incisionem cutis proxime talum, ad
aquas educendas, profundam quidem, sed min-
tam et vnicam fieri, praecipit, quo praecepto hu-
moris effluxus, qui nocet, et sphacelus praecauetur.
- p. 60. Balneis siccis antiquorum omnem abneget
utilitatem.
- p. 73. Symptomatibus ascitis a plurimis annumeratur
tussis, quam vero saepissime abesse, nisi scirrhus as-
citus sit hepar, observauit. Infantes, pueros, puel-
lasque, quae nondum in menstruis sunt, ab ascite
- p. 83. liberos praedicat. Inter causas ascitae refert sangui-
nis profluvia qualiacunque retenta, febres et conti-
nuas et intermittentes suppressas, frigidum potum
aestuanti corpori infusum, exanthemata chronica
- p. 120. repressa. In paracentesi, quam non diu differre ius-
det, ne, longa intestinorum maceratione, illorum ro-
bur magis infringatur, repentinam mortem, quam
obseruatam fuisse ex observationum collectionibus
constat, diaphragmati, pondere hepatis annexi illico
deorsum tracto, sanguinique, in aortam a com-
pressione nunc liberatam, nimia vehementia ir-
ruenti et caput tendenti adscribit.
- p. 137. In tympanite a febre suppressa, per cantharides
externae applicatas illam reuocare materiaeque mor-
bosae exitum parare studet. Aerem in tympanite
- p. 133. ut plurimum intestinis contineri, raro extra ea in
peritoneo, sectiones docuere. Ad rariores itaque
pertinet casus, quod se vidisse memorat Auctor, cum
post febres acutas et post morbum a cute retropul-
sum, nonnulli aegroti aerem inter ipsas tunicas intes-
tinorum habuerunt, ita, vt eae inflatae et a se inuicem
sepe

eratae fuerint, exterioresque tunicae intestini
ab aere deorsum pressae, bursam effecerint ani-
prolapsum retulerint. Frequenter quidem hi
proci deponunt aluum, sed praeter quam quod
abdominis volumen imminueretur.

XVII.

GEORG HEUERMANN, *der Arzney Gelab-
beit Doctors und der Anatomie Professors
bey der Akademie zu Coppenhagen, Physio-
logie. Erster Theil, Coppenhagen und
Leipzig, bey Friedr. Christ. Pelt, 1751. 8.
1 Alph. 18 pl. tab. aen. 5. Zweyter Theil,
ebend. 1752. 2 Alph. 20 pl. tab. aen. 10.
Dritter Theil, ebend. 1753. 2 Alph. 10 pl.
tab. aen. 4. Vierter und letzter Theil, eb.
1755. 1 Alph. 18 pl. tab. aen. 4.*

h. e.

GEORGII HEUERMANNI, M. D. *Physiolo-
gia. Pars I. II. III. IV.*

Cum pro muneris ratione a Cl. huius libri Au-
ctore, non solum fabrica partium corporis hu-
mani, sed et earundem usus explicandus esset, is-
que videret, librum, ex quo sufficiens physiologiae
cognitio hauriri posset, germanica lingua conscri-
ptum adhuc desiderari; laudabili sane consilio hoc
opus in se ita suscepit, ut usum partium non modo
explicaret, sed et figurae, situs et fabricae earum
descriptionem anatomicam semper singulis physio-
logicae tractationibus praemitteret. Eo autem modo
hic in re versatus est, ut huncce laborem non so-
Supplem. I. L lum

lum lectoribus, qui tantum libris, vernacula lingua scriptis, uti possunt, sed et aliis haud plane tantum fore, persuasum nobis sit. Ordine enim apto, quae Cl. HEUERMANNUS ex optimis scriptoribus collegit, ab eo recensentur, et hinc inde propriae observationes et cogitationes adduntur. Inter quidem in primis in prioribus huius operis voluminibus varia, quae aliqua forte reprehensione videri possent, cum et res quaedam minus propositae, et autorum nomina maxime saepe corrupta sint. Studuit tamen, de hisce et similibus erroribus monitus, Cl. Auctor in posterioribus voluminibus talia vitare et emendare, ita ut, quae constant, facile in noua quadam editione corrigi possint. Quae cum ita sint, silentio hosce errores praeter melius esse duximus, quam, cum plurimi eorum facile in oculos incurrant, multi typographi certe irreperierint, nimis studiose et acriter colligere et castigare. Continentur autem huius operis volumine vitales; in altero volumine actionum nostri corporis maxima pars; in tertio reliqua pars harum actionum; cui in eodem volumine subiungitur doctrina de naturalibus functionibus. Vero in quarto demum absoluitur et sexuales actionum tractationem finiunt. Agit itaque Noster volumine primo, introductione de physiologia et corporis humano in vniuersum praemissa, de solidis fluidisque partibus et principiis corporis nostri, de vita et actione eiusdem in vniuersum, de arteriis et venis, circulatione sanguinis, corde et partibus, quae ad illud pertinet motu sanguinis per cor, motu cordis, arteriarum venarum, huiusque progressi motus effectus, sanguinis natura, glandulis, secretionem, pulmonum respiratione et usu ex ea in vniuersum corpus redundante, decem et septem capitibus. In secundo de larynge, voce et loquela, actionibus cum

ione coniunctis, vt risu, tussi etc. de cerebri
 visu, sensibus in vniuersum, de tactu, inte-
 sensus corporis et perspiratione, gustu, odore,
 et visu a capite decimo octauo ad vicesimum
 exponitur. In tertio historia sensuum interno-
 motus muscularis, somni, famis et sitis,
 secretionis, saliuarum, deglutitionis,
 ventriculi, intestinorum, omenti, hepatis
 pancreatis, vasorum tandem lacteorum et
 thoracici, ad caput vsque quadragesimum
 traditur; tandem volumine quarto a capite
 secundo, ad quadragesimum octa-
 quoque, nutritionis, secretionis vrinae eiusque
 historia continetur; deinde doctrina, de
 et organis genitalibus vtriusque sexus,
 conceptione, grauiditate, partu declaratur, vi-
 loco differentiae inter hominem natum et
 indicantur. Quo vero nostram de hu-
 vtilitate superius propositam sententiam
 modo firmiorem reddamus, liceat nobis
 opere quasdam observationes et adno-
 colligere, quae praecipue nostra attentione
 in hoc perlegendo nobis visae fuerunt;
 negare non possumus, nos de veritate non-
 sententiarum a Cl. HEUERMANNO propo-
 quodammodo adhuc dubitare.

GALLERI de cellulosa fabrica membranae senten- T. I.
 propriis observationibus hic confirmatur. A p. 43.
 non solum color et odor partium corpo- p. 62.
 nostri, sed et sapor, quem plerique a sale oriri
 prouenit. Quando enim sudoris materia,
 examinatur, horum humorum odor et sa-
 semper eo fortior esse deprehenditur, quo ma-
 phlogisti copia in iis continetur. Sal nostri cor- p. 66.
 nec acidum, nec alcalinum, fixum aut volatile
 potest, sed terra est solubilis, quae, quia sali ac-
 ceddit,

- cedit, sal dici potest. Hoc vero sal nullum rem habet, nec volatile est, sed mediam inter fixam et volatilem naturam occupat, remque et volatilitatem reliquis principis Etum acquirit, quapropter inter corporis nostri
- p. 56. cipia nullo modo referri potest. Inter illa aether numeratur, qui ex aere respirato adeo ad vitam necessariae recipitur, cuius praestantia est, vt forte hanc ob causam animalium rapinis viuientia, tanto rogaudeant, lacque ex vberibus acceptum magis
- p. 73. in vas expressum nutriat. Ossa calcinata et missa indurescunt iterum, non vero aboleo, partibus terreis oleo immixtis et ossium inter
- p. 202. applicatis. Subito oppressi pericardium hydro obiectum erat, adeo acre serum continentibus, guttula oculo adstantis illapsa maximos dolores
- p. 210. ceret. Canis, corde excisso, adhuc per aliquod tempus
- p. 219. ambulauit. Fibras cordis musculosas ex praeter observationibus Cl. Auctor describit. Nervus
- p. 300. ligatis animalia breui post moriuntur. Ramo vno paris vagi ligato palpitaciones cordis oriebatur, utroque ligato cordis motus supprimebatur, utdammodo et animal intra tres dies peribat. In costali in collo discisso, mors intra tres vel quatuor horas secuta fuit. Aere in ductum thoracicum inflato, aut sanguine ex caua vena in cor effuso, cor in cadauere hominis, ante quatuor vel quinque dies mortui, ad pulsus aliquos efficiendos instabatur. Verum articulum mobilem Noster inter mediam et superiorem sterni partem obseruauit.
- T. II. Duram matrem neruis carere et sensu destituere.
- p. 201. priae obseruationes et tentamina, non solum in animalibus, sed et in homine, in quo, aliqua ossis trochanteri parte ablata, dura mater nudata erat, instituta, Cl. NEUERMANNUM docuerunt. Canalis infundibularis

canum obtinet, sed solidus est et modularis:
 vera vero glandula ab aliarum glandularum na-
 reccidit. Durae matris vasa lymphatica in sub-
 apparuerunt Nostro. Idem processum quo-
 quendam ventriculorum cerebri superiorum eo
 ori vidit, quo cornu superius cum inferiore
 posteriore coniungitur; protendebatur ad tha-
 nerisque neruorum opticorum. Lobus cerebri
 ab abscessu exesus a Nostro deprehensus fuit,
 aduere puellae, vehementissimis capitis dolori-
 et conuulsionibus vexatae. Corpus reticulare p.460.
 NIGHII in vola manus et planta pedis aethio-
 cauum colorem obtinet. In maniaci cadauere T. III.
 pleiformis ossescens variaequae in eo excre p. 14.
 obseruatae fuerunt. Musculorum vasa p. 69,
 in lingua, nec non ad latus sartorii et
 antici Cl. Auctor vidit. Tendinum sensibili p. 79.
 nullam esse propria experimenta eum docue-
 Conuulsionem iis laesis ortae ab effuso et
 humore, acriore reddito, et nerueas vicinas
 arrodente, proueniunt. Arteria ad muscu- p. 98.
 tendente ligata, motum illius non statim, sed post
 horas, gangraena accedente, Noster perire vi-
 Glissonianum experimentum repetens, cor p. 113.
 in aquam immisso moto, aquam potius subli-
 quam ascendere obseruauit. Qui arsenicum p. 211.
 scrupulo vno opii sumto seruatus fuit. In p. 239.
 non a stagnatione sanguinis in pulmonibus
 tur. Primo enim non probabile est, a sola stasi
 sanguinis nos ad omnem motum exercendum plane
 aptos fieri. Deinde, origine incubi ab obstru-
 ctione pulmonis deducta, sequeretur, eos, qui inflam-
 matione aut scirrho huius visceris laborant, saepif-
 fieri hoc malum pati. Credit itaque, oriri incubum
 a congestione humorum in cauum ventriculi quarti
 et medullae oblongatae, atque pressione ner-
 uae.

- uearum fibrarum inde orta. Stasin in pectore
et respirandi difficultatem ad symptomata
morbi pertinere, non vero eiusdem causae.
Adnotat, se nunquam audiuiffe, quendam
P.340. tatis tempora hoc malo obnoxium fuisse.
chemice examinata nullum salis vestigium
Etioze vero ignis gradu aliqua portio,
P.455. scens est, obtinetur. In foetu semestri
tum viscerum, et hepar in sinistro, ventriculus
P.579. lienem in dextro latere positum reperit.
P.675. lactea in duodeno et colo transuerso, in
nulla lymphatica. ne in hydropicorum quibus
P.709. ueribus vidit. Ex foetus mortui in lucco
domine, hepar, ventriculus et coli pars
P.735. bant. Venae portarum sanguinem chemice
uit, et in vnciis eius duodecim, e cane fuisse
uem aquae, olei empyreumatici vnciam
pitisque mortui vnciam vnam semis obtinuit
quo vltimo drachma semis salis alcalini
ueniebatur. Sanguis venae splenicae maiorem
piam aquae, minorem olei dabat. In
vnciis sanguinis venae cauae, vnciae decem
aquae, scrupulus vero semis olei empyreumatici
continebatur. Sanguini arteriae aortae
P.757. aquae copia inest. Vesiculae felleae
marginem hepatis vsque accedit, distat vero
P.776. in iunioribus aliquarum linearum spatio.
ciae quinque vel sex in cane intra viginti
P.816. horas secretae fuerunt. Ductum pancreaticum
P.868. terias cera, sed de colore factis, repleuit Auctor.
malibus viuis apertis et calidis adhuc, liquor
tos ex intestinis in vasa lactea impellere potuit.
T. IV. peristalticum quodammodo imitatus. Materiam
P. 14. ca ex aere in corpus nostrum respiratione repleta
dissectione foeminae, quae per triginta dies
vi lecto affigebatur, mulculos extremitatum

inter se concretos, ossa vero valde fragilia, la-
 tiora eorum tenuissimas inuenit. Minime ex- p. 42.
 defecitatis in curatione morborum prae-
 cauit, cum ne vnicus quidem aegris ex octuagin-
 a fuerit. Renem dextrum in duos mino- p. 50.
 res, quorum singulus propriis vasa habebat,
 Vterque rupto, magna vrinae copia in cauum p. 114.
 renis effusa, subitae mortis causa fuit. Hy- p. 115.
 morbum renalem, morbum, vt Auctor putat, non-
 descriptum, in cadauere viri quinquaginta an-
 norum, vterque in renem ingressu concreto et vrinosa
 in cellulas distenti renis effusa, obseruauit.
 Vterque vidit vrina eiectum, similem iis, qui in fa- p. 118.
 cieprehenduntur. Mucus, quo vesica obducitur,
 renis arcte adhaereat, non tamen in densam
 rem abit. Varios vrethrae morbos describit, p. 163.
 scilicet concreta, aut per scirrhosam prostratam
 urethram. Animalcula spermatica etiam in aqua, p. 216.
 qua musculosae partes aut cutis macerata fuerat,
 prehendit. Generationem ex mixtione seminis p. 276.
 viri et foeminei explicat, semen enim in foeminis
 quoque existere assumit. Hermaphroditos duos p. 296.
 vidit, vterque tamen eorum ad foemineum sexum,
 vterque tantum elongata, pertinebat. Vterum vidit p. 424.
 duplicem et vere quidem duplicem, non septo diui-
 sum, vnicam tamen tantum vagina, duo vero distin-
 ctos orificia aderant. In sinistro eorum foetus, in
 dextero mola erat, singulus tamen vnum tantum
 corpus, tubam et ligamentum teres habebat. Vn-
 de non a periosteo oriri, probat ex duris illis par- p. 514.
 tibus, quibus leonis lingua vestitur, vnguibus per-
 iostei similibus, non tamen a periosteo ortis. Tabu-
 lae senae singulis voluminibus annexae fuerunt,
 quarum aliae variorum auctorum, aliae Nostri sunt.
 Quae in ultimoprehenduntur volumine, reliquis
 elegantiores dici merentur. Exhibentur in iis omni-
 bus

bus partim variae corporis partes, partim figurae ad physiologicas doctrinas explicandas actum datae. In primo duorum monstrorum cerebri institutorum figurae inter reliquos memorabiles sunt. Videtur tamen cerebri compagem in his potius modo destructam esse, quam a prima formatione derivatam.

XVIII.

Hygiene dogmatico-practica, rationem conferuandae sanitatis corporis humani cum ratione artis medicae supplementis ita exponens, ut lectoribus quibusuis vtiliter inferre possit. Francofurti et Lipsiae, 1757. 4. apud Frid. Gaum. Alph. 2. pl. 11.

Ex tribus capitibus liber hicce componitur: primum, quod in septem sectiones dividitur, de anima hominis et corpore agit; hinc primo de animae existentia, origine et dotibus, posthac de corpore, principiis eius, externis internisque partibus eiusdemque natura, demum de vita et morte, finitate et morbo Auctor Anonymus disserit. Secundum, quod non naturales res pertractat, caput et tredecim sectionibus constat. Multus hic in exponendis istis rebus est Auctor: sic enim aeris qualitates, usus et noxae exponuntur, insimulque auxilia indicantur, quibus damna ex male constituto aere auerti corrigique possint. His expositis, cibi potusque qualitates examinantur, cibandi ordo, hora et tempus indicantur, salubritas eorum, quae sit, explicatur insimulque de diuersa victus ratione, respectu temperamenti, virium roboris, vitae status et anni temporis disseritur. Cibum excipiunt potus genera, quae secundum salubritatem et insalubritatem, differentiam variasque species ita considerantur,

et utilitas inde et noxae hisque medentia auxilia
 praestant. Porro de motu et quiete agitur, utpote
 horum sanitatis praesidiis, si recte et moderate
 observentur, noxiis vero reputandis, si modum ex-
 cedant. Eadem tandem ratione somnus et vigilia,
 commendanda et retinenda, denique animi pathemata
 applicantur. Vltimum caput prophylaxin medicam
 sistit et de purgatione per emetica, purgantia et ve-
 naesectionem agit, eorumque utilitatem et noxam
 exponit. Postea aquarum Sedlizensium et Seltera-
 rum salubritas et usus traduntur, insimulque mo-
 deratio, his utendi, et tempus debitumque diaetae re-
 gimen, durante fontis usu, observandum declaratur.
 His succedit purgationis per balnea et thermas con-
 sideratio; ubi de balneorum differentiis, balneandi
 locis et tempore, ac tum in balneis frigidis, tum ca-
 lidis seu thermis, debito observando regimine, mor-
 bos symptomatibus et accidentibus, nonnunquam
 balneandi tempore succedentibus remediisque, ea
 contingentibus, agitur. Tandem de purgatione per
 nicotianam, de eius dotibus eiusque fumigationis
 et pulveris usu, virtutibus atque damnis et incom-
 modis ex eius abusu differitur. Cunctis his metho-
 dis subnectitur, quae docet, quomodo vita pro-
 longari et ad extremum usque senium produci pos-
 sit. Tandem Auctor exponit, quomodo res non
 necessariae, per quas purgationem per vomitum, al-
 vum, sudorem, diuresin, venaeesectionem etc. in-
 telligi cupit, rite usurpandae sint, ut tanquam va-
 lida vitae longae praesidia aestimari queant. Haec
 sunt praecipua momenta, quae pertractanda sibi
 sumit Noster: ita autem rerum quarumcunque in
 hoc opere se habet explicatio, ut non solum veterum
 et recentiorum medicorum observatis ceu funda-
 mentis nitatur, sed et, solidis principiis et rationi-
 bus firmata tradatur. Inprimis autem laudanda est

huius libri perspicuitas aequae instruendi famula
ita, ut Lectores quicumque, medicis minime con-
ptis, fructus decerpere possint. Sic enim ii, qui
bus hominis natura minus adhuc cognita est, hanc
facilique negotio sufficientem partium humani corporis
notitiam veramque earundem naturam et u-
tilem et usum sibi addiscere valeant; neque is adeo
quibus, hominem nosse, officium est, utilitas. Et
hoc libro depromenda, de futura putetur. Sic enim
breuib. in memoriam reuocare possunt, quae
ante cognita sibi reddiderunt, quid? quod et
forte occurrent, quae nouae quidem plane non sunt,
quae aliis tamen cogitationibus aliisque artibus
amplificandi modis ansam suppeditare valebunt. Et
autem Lectores nostri de methodo, quae in ex-
pendendis rebus dieteticis Noster usus est, ceteros
fiant, speciminis loco eorum tantum summam, quae
de vinis Noster habet, communicare licebit.

P.191. Vinorum principia in spiritu inflammabili,
phlegmate, sale acido tartareo, sulphure et sub-
stantia quadam plus minus dulci et oleosa paulo vi-
scida consistunt. Ab horum principiorum diuersa
mixtione vel ab huius alteriusue principii eminentia
ortum ducit vinorum differentia, imo et vini boni-
tas bonitati principiorum debitaque eorum mis-
tioni adscribenda est. Quando itaque vnum principio-
rum excedit, vini mixtio et temperies tollitur, mi-
nus temperatum autem noxium fere reputandum
est. Sic vinum, spiritu seu elemento inflammabili
turgens, si frequentius usurpetur, sanguinis humo-
rumque motus praeternaturales concitat, corpus ex-
lescit, exsiccat, in genere omnes actiones totius
que corpus turbat, haemorrhagias, febres acutas,
morbosque spasmodico-conuulsivos inducit. Si
phlegmate et elemento acido tartareo excedat, san-
guis.

nam et humores inspissat eorumque motus et
status aret, inde febribus intermittentibus, ma-
lignis, hypochondriaco, calculo, hydropi etc. originem
trahit. Si sulphure abundant, vti sic dicta vina
sunt, esse solent, talia nervos in primis male
afficiunt, humoribus acrimoniam inducunt, motus-
que vitales sufflaminant, corporisue functiones de-
primunt, hinc capitis dolores, arthritidem, con-
vulsiones, colicam, apoplexiam etc. producunt. Sin
vero vinum dulci et oleosa substantia locuples est,
sanctum, sane, moderate potum, valetudini et oecono-
miae animali mirum in modum prodest.

In definiendis vini salubrioris notis ad solum p.195.
vino attendendum esse, Noster cupit, hincque
praecellens, sublime et montanum, faxeum et are-
factum, ex scissili lapide constans, cui sol suis fauet
calidus, infra vero et in pede viniferi montis flumina
praeterfluunt, quorum rore vites irrorantur, ad
producenda vina aptum natum esse, autumat, atque
vino inde producta odoris fragrantia, saporis pene-
tratione, crystallina claritate et aureo vel purpureo
colore sese manifestare, hisque signis bonitatem co-
gnosci, asserit.

Generali vinorum consideratione exhibita, vina p.197.
in specie pertractat, et imprimis ad Hispanica, Galli-
ca, Hungarica et selectiora Germaniae respicit. Sic
inter Hispanica ea, quae Granata, Andalusia et Va-
lencia proferunt, ob principium inflammabile spiri-
tuosum et substantiam oleosam laudat eaque imbe-
cillibus, senibus, melancholicis, hypochondriacis,
literatis et stomacho languentibus conducere, dicit.
Eandem sententiam de vinis Canariensibus fert. In-
ter Italica vina id, quod lachryma Christi seu vi-
num virgineum nuncupatur, ob saporis gratiam et
odoris penetrationem reliquis palmam praeripere
atque ob spiritum et subtile sulphur cum blando
acore

acore temperatum se commendans, humores viscosos, lentos, tenaces resolvere et fluxiles reddere ac partium solidarum et fluidarum motus adiuuare, fibras et nervos firmare, ostendit. Ob eandem causam simili elogio donat Surrentinum, atque quod tanta dulcedine mulcere perhibet, ut non vix innumeri vini potatores, iis delectati, immo suffocati fuerint. Albanica vero benignior et mira leuitate excellere et ob spirituosum principium, cum subtiliore tartaro temperatum, et febrem potum et medicamentum largiri, idque hominibus calefacere, confortare, caput, ventriculus vires recreare, asserit. Vinum, quod Romae quodque de monte Balsano nomen habet, pariter gloria mereri, huicque Vernacense, Marceianense et Profecense proxime accedere et fluida, inprimis viscosa et viscida, resolvere, corporis solida roborare, vires restaurare, digestionem adiuuare et per se animalis actiones tueri affirmat. Inter Galliae vina vinum Campainae, Burgundicum, Frontinense et Muscatinum, ob eminens principium spirituosum inflammabile, excellere, eaque ob vim calefacientem, humores spissiores attenuantem, spiritus et vires augentem, tonumque solidorum promouentem sese commendare, autumat. Inter omnia autem, quae e remotis terris aduehuntur vina, Hungarica et in primis Tockauiense principitatum et imbecilles et ventriculo languentes, valetudinarios, senes, melancholicos, hypochondriacos, iteratos, arthriticos, podagricos, paralyticos et morbis resurgentes egregie adiuuare, notat.

Ab his ad Germaniae vina transit et primo Austriaca considerat, eaque spiritu, sulphure et substantia tartarea plus minus acida constare, hinc ventriculo subuenire, digestioni opitulari, partem corporis blande stimulando roborare, caeterum

huiusmodi vino literatis, hypochondriacis, cal-
culosis et podagricis mercandum esse, innuit. His
minime quidem accedere Tyrolensia, minime tamen
eorum donata esse et, cum solito plus sul-
phurata sint, sanguinem et humores acres reddere,
hypochondriacos, podagricos, vitam sedenta-
m viuentes etc. offendere posse, asserit. Vinis
rhenanis spiritum et principium plus minus sulphu-
reum, cum acido tartareo mixtum, inesse, hinc ea,
moderate inprimis hausta, aut aquis saturata, di-
gestionem et chylicationem succurrere, humores visci-
dos et tenaces resolvere, partes solidas roborare,
aque cruda et excrementitia digerere, digesta au-
tem per aluum et vrinam euacuare, eaque, quo
salubriora sint, eo salubriora esse, vitam sedenta-
m tamen agentibus, hypochondriacis et quos
laxitas lassit segnities, minus convenire, docet;
haque ob analogiam Alsaciae vina adnumerari posse,
eaeque renum praecipue et vesicae morbis succur-
rare, autumat. Mosellana minus sulphureae et
acido tartareae substantiae in sinu fouere saepe
copiosiore tartareo-nitroso donata, prae rhenanis
maiori temperie instructa esse, hinc corpus calefa-
cere, humores viscidos resolvere et fluxiles red-
dere et per aluum et vrinam e corpore eliminare
aque languentibus, hypochondriacis, senibus,
convalescentibus, podagricis et minuto vrinae fluxu
et calculo laborantibus conducere, asserit. His
Necarina similia esse, saporis tamen gratia et suavi-
tate antecellere magisque temperata omnibus qui-
buscunque fere naturis, imo et ad ipsam phthisin
inclinantibus et inprimis calculosis convenire, no-
tat. Acroniana tandem, licet plerumque floeci-
pendantur, plures tamen annos consecuta, ob prin-
cipium spirituosum cum elemento tartareo-nitroso
aliis Germaniae vinis nequaquam cedere, itaque
merito

merito aequiparanda et debilibus, hypochondri-
cis, literatis et calculosis commendanda esse, No-
ster persuasum habet.

p.209. Vinorum contemplatione ad finem perducta, in
vfu eorum rectoque vsurpandi modo differit, me-
rumque vinum medicamentum, nec alimentum, esse
hinc in potum quotidianum et ordinarium adsum-
ere non posse, ostendit. Merum enim vinum natu-
ralem appetitum deicere, difficillime a ventriculo
coqui, hinc a vino ventriculum eiusque concoque-
di vim laedi, chyli distributionem prohiberi me-
rumque vinum literatis imprimis officere, neque
senibus salutare esse, neque lac senum salutari me-
reri, longaeuitati vitae limites ponere, temulan-
tiam et ebrietatem inducere et non corpori solum
innumeras, sed et animae, aegritudines afferre, haec
vina, quotidie vsurpanda, aquis diluenda sicque sumenda
inter fortiora et validiora tuendae sanitatis praesens
locum promereri, ratione non solum, sed et auctoritate
et experientia aliorum sustulcire, Noster allaborat.

XIX.

IOANNIS MICHAELIS GALLO, Siculi Au-
thicensis, Philosophiae ac Medicinae Docto-
ris, Equitisque Aurati, ac Comitris Palatii
opuscula medico - practica sub auspiciis il-
lustr. Viri, IO. BAPTISTAE MORGAGNI
Medicinae ac Philosophiae Doctoris, Anato-
miaeque Facultatis in Patauina Vniuersitate
Professoris Eximii. Romae: typis Ioannis
Zempel. 1752. 4. plag. 4¹/₂.

Ex numero neglectorum a nobis in his Commen-
tariis librorum in praesenti depromimus librum

huiusmodi, non quidem ob eius praestantiam et
valorem, sed ob lectores, ne ii, quod nobis contigit,
periculo hoc libelli indice decepti, plus, ac in eo
reperituri, sibi promittant. Complectuntur
enim haec opuscula tres tantummodo casus medi-
ci, attentione quidem non indignos, tanti tamen
non aestimandos, ut superbiente opusculorum in-
scriptione orbi offerantur medico. Quod ut eo lu-
centius appareat et ne nos male de hoc libello at-
que iniuste sentire videamur, succinctam harum
observationum summam reddamus.

In prima observatione immanis affectio hysteri- p. 7.
ca narratur. Foemina 40 annorum, temperamenti
sanguinatici, sterilis, ex longo tempore de somno-
lentia, cephalalgia, ciborum fastidio eorumque
aversio sapore atque animi torpore fuerat con-
versa. Accedebat deinde dolor abdominis ac ten-
sio praecordiorum angor difficilisque respiratio.
Haec symptomata denique post duos et viginti men-
ses augebantur sudoribus nocturnis et sensu formi-
cationis sub cute, acerbis doloribus cultri quasi secan-
tis in renibus, dolore coxarum arcus ad instar ten-
sorum. Pedes quoque oedemate tuebant. In
medelam huius mali varii medici exhibuerant aquam
sucum viridium, hystericam QUERCET: oleum
amygdalarum dulcium, laudanum liquidum sy-
DENHAMI, pillulas de cynoglossa, sed omnia
haec sinistro effectu. Applicabantur postea vesica-
toria, et cum haec quoque nullum afferrent leua-
men, lac asinum suadebatur. Tandem vero CL.
Auctor, quod qualibet vespere symptomata animad-
verteret aucta, suboriebatur suspicio occultae forte
luis venereae, et, licet aegra cognatique rem nega-
rent vel nescirent, ipsi tamen octo mercurii dulcis
grana, eaque tam felici quidem eventu propinaban-
tur, ut post unicam hanc dosin aegra ad quatuor dies
ingens

ingens perciperet leuamen. Hanc dosin deinde pharmacopola quidam, audax et rudis rerum medicarum, auxerat ad duas circiter drachmas. Quo facto parum abfuerat, quin aegrotam miserrima trucidasset morte; suboriebatur enim tam repentina et tanta saliuatio, vt tumefactis omnibus colli faciumque glandulis, certo strangulata fuisset, nisi Auctor ex artis lege cito succurrisset. Haec interim ex incitia pharmacopolae accedentibus malis sublatis, aegrota et a pristino liberata fuit mala.

p. 22. Altero casu de morte puellae, vt falso putatur ab herba mercuriali exponitur. Ad alui segnis virgo, 21 annorum, consilio aniculae, fasciculum herbae mercurialis illotae in sartagine cum additis saccharique magna copia frixum vespere comestit, deinde cubitum iuerat atque per quinque dies tranquille dormiuerat, postea vero expurgatus praegresso per breue tempus ventriculi dolores omnia in eo contenta vomitu reddiderat, quorum sapor amarus, color luteus. Ingesta medicamina nihil in solamen agrotae valebant; stranguria quippe, sudor frigidus, frequens pulsus absentia et liues faciei appropinquantem praenuntiabant mortem, quae protinus accedebat. In superstite alio herbae fasciculo multas latuisse cantharides detectum fuit.

p. 28. In tertia obseruatione, qua affectio asthmatica conuulsio hysterica depingitur, symptomata huius morbo solemnia methodusque ei medendi adhibita recensentur. Causam huius morbi ponit angustiam et acutam elementorum sanguinem componentium figuram, ex qua dolor et spasmus.

XX.

Methodus foliorum seu plantae-florae Monspeliensis iuxta foliorum ordinem, ad iuuandam specierum cognitionem, digestae. Auctore J. DE SAUVAGES, Reg. Consiliar. ac Medic. in Vniuersitate Monspeliensi Medic. Profess. Reg. Societ. Reg. Scient. Lom-
denensis, Monspeliensis, Vpsaliensis et Aca-
dem. Suecicae Socio, a la Haye, 1751. 8.
pag. 343. absque praefatione tab. aen. 1.

num ab eo, quo vegetabilium facta est perscr-
utatio, tempore, multae et vix superandae dif-
ficultates enascerentur, ex characterum defectu,
quo plantae inter se distinguantur, hoc, quo vi-
tius, seculo plurimum versata est solertia, in eru-
endis, quae naturales sint et ad methodi con-
structionem pertineant. In eo conueniunt autem
botanici fere omnes, floris fructusque partes notas
gerere optimas et maxime distinctas. Cl. Au-
tor vero eadem tentauit in characteribus, ex foliis
plantis, sed, quod eos ad genera constituenda
sufficere perspiciebat, ad species distinguendas
non apte adplicari posse vidit, quo hac po-
tissimum methodo ad sua genera referri queant.
Quasi haec iam cognita sit principibus in hac arte
viris, nos tamen eius mentionem, etsi serius, fa-
ciendam esse credidimus, quod Cl. Auctoris librum
non ubique, vt decet, cognitum esse obseruaueri-
mus. Inscribitur illi magno LINNAEO, qui folio-
rum historiam longe reddidit antecessoribus suis per-
fectiorem, suaeque methodi, gallico idiomate ex-
plicationem adiunxit Cl. Auctor. Reducuntur au-
tem plantae ad classes vndecim, foliorumque figu-
rae singulari tabula aenea proponuntur.

Supplem. I.

M

Classis

Classis itaque prima continet Aphyllas, seu quae folia non habent. Ex his aliae plane foliis destituuntur, aliae squamas obtinent, aliquando coloratas, aliae succulentae articulos carnosos ostendunt, aliae folia caulibus simillima habent, aliae ex se mentis constant. Hae conditiones formandas tribus inferuiunt, quorum itaque quinque recensentur. Nempe, 1) aphyllae fungosae iisque eae; 2) squamis vestitae floriferae; 3) aizoideae articulis foliis crassis carnosis; 4) iuncea et filiformes vel teretifoliae; 5) anomalae filiformes et lithophyta.

Post *secunda classis* sistit *cespitiitas* seu *apophyllae* caules foliis radicalibus, in quibus folia semper simplicia sunt vel dissecta, nunquam composita, eadem radici adhaerent. Huius classis decem ordines censentur: 1) foliis oblongis apice angustiori rotundato vel obtuso; 2) foliis spatulatis seu apice dilatatis obtusis; 3) foliis utrinque acutis seu lanceolatis; 4) foliis ensiformibus non vaginantibus. Haec sunt vel *na*, vel *disticha plana*, vel *linearia subulata non tria*, vel *carinata*; 5) foliis ensiformibus vaginantibus a radice decurrentibus. Haec denuo in *carinata*, *renifolia*, foliis caulem vaginantibus; et *graminifolia* secedunt: 6) *cespitiitiae anomalae angustifoliae*, quarum folia vel linearia vel basi incisa sunt; 7) *angustifoliae* foliis ovatis aut breviter lanceolatis, utrinque angustis; 8) *latifoliae* foliis cordatis, vel sagittatis; 9) *renifoliae*, quae instruuntur aut foliis peltatis basi bifidis, aut reniformi-cordatis, aut scapo squamato; 10) *dissectae*, quae lichenēs et algas comprehenduntur.

p. 32.

In *tertiam classem* reponuntur *plantae angustifoliae*. Notae sunt, quod folia habeant sparsa in ordine, eaque simplicia, nec dissecta, quorum similitudo maxima tertia est longitudinis pars. Subiunguntur ex foliorum forma, ex cotyledonum numero

et florum natura, sequenti modo in quinque ordi-
 nes: 1) *angustifoliae, muscosae, minimae, cryptoga-*
mae; 2) *gramineae*, quarum aliae sunt digyna simplici,
 aliae composita, aliae diclina seu monica; 3) *ensifo-*
lia caulibus foliis rososis monocotyledones. In his
 folia sunt aut plana, erecta, longa, aut ob-
 longa, lanceolato-ovalia, aut carinata vel angulosa.
 Tamen et hic evitari anomaliae non possunt, quare
 Auctor simul, quae ex antecedentibus classibus
 referri debeant plantae, simul monet; 4) *dico-*
tyledones foliis linearibus seu linea geometrica non latio-
ribus. Tunc observantur folia fasciculata, angu-
 stissima, vel imbricata, seu densissima non fascicu-
 lata fruticosae in plantis, vel plantae sunt herbaceae
 linearifoliae; 5) *dicotyledones, linifoliae seu foliis li-*
nearibus acutis caule proprio vel linea geometrica latiori-
bus. Subdistinguuntur huc pertinentes plantae in
 herbaceas, fruticosas et subfruticosas, foliis sub-
 lanceolatis, et herbaceas foliis sublanceolatis, flori-
 bus monopetalis, porro in herbaceas foliis oblon-
 gis floribus apetalis, in angustifolias cruciformes seu
 tetrapetalis, tetradynamiis fructibus silicu-
 losis, deinde fructibus filiquosis, nec non in angu-
 stifolias foliis oblongis floribus rosaceis polypetalis,
 in eas floribus tetrapetalis cruciformibus, foliis
 simpliciaulibus vel sagittatis, quae vulgo *Gesfio-*
liae eadiunt: in angustifolias floribus compositis
 fasciculosis, foliis latiusculis, floribus compositis se-
 nariis, et floribus compositis radiatis.

Quartam itaque classem his oppositae occupant p. 89.
plantae latifoliae, foliis simplicibus sparsis sine ordine.
 Discrepant a prioribus in eo, quod longitudo disci-
 folii non excedat triplum latitudinis maximae. Am-
 plius admodum earum familia iterum quinque diver-
 sos ordines facit: 1) *plantae latifoliae muscosae, foliis*
parvis variis, minimis; 2) *latifoliae sublanceolatis vel*
apice

apice et basi angustioribus foliis. In his folia parva sunt, vel mediocria; 3) *latifoliae foliis ovatis, subtriangularibus*, et quidem folia incisa vel crenata non incisa, aut ima ovato-lanceolata, summa angusta, mediocria in herbaceis, nervosa glabra, non nervosa raro glabra, inveniuntur; 4) *latifoliae foliis subcordatis vel cordato-subrotundis*. Plantae huc referendae sunt fruticosae, herbaceae, foliis cordato-subrotundis et angulosis. Latifoliae foliis oblongo-ovatis vel breuibus spatulatis, fruticosae foliis cordatis; herbaceae, foliis cordatis saepe sessilibus; 5) *latifoliae foliis hastatis vel sagittatis, quae ad basin angulosa sunt, non subrotunda, unde a cordatis differunt*.

p.122. Ab his in quinta classe ad plantas aduersifolias accedit Noster, quarum folia simplicia sibi opponuntur, alii coniugata vocant, pinnata tamen huc cluduntur. Ordines a floribus desumuntur, qui completi vel incompleti sunt; imperfectio autem ab involucris eorundemque defectu desumitur: sunt numero septem: 1) *aduersifoliae floribus incompletis saepius apetalis*, harum folia angusta vel lata sunt; 2) *floribus monopetalis regularibus*, itidem vel angusta vel lata foliis et ex his quaedam fruticosae; 3) *floribus monopetalis anomalo angiospermae*; 4) *monopetalae biatae seu gymnotetraspermae*. A prioribus distinguuntur, feminibus quatuor nudis, in fundo calycis reconditis. Folia angusta, minus angusta et lata differentias pariunt; 5) *polypetalae regulares*; 6) *polypetalae anomales*, 7) *discoideae seu floribus compositis* iisdemque vel flosculosis, vel radiatis.

Sequuntur in classe sexta verticillatae, aliis stellatae vel radiatae, quarum folia in vna zona caeteris ambiunt, eademque vel simplicia, vel composita. Ordines quinque iterum ex floribus deprimuntur: 1) *floribus incompletis*, herbaceae foliis vel simplicibus

vel compositis; 2) floribus monopetalis regularibus, foliis simplicibus, caulibus herbaceis; 3) herbaceis floribus monopetalis anomalis, 4) herbaceae polypetalae, 5) fruticosae.

Has excipiunt in septima classe plantae digitatae, p. 171. quibus folia ex pluribus componuntur, sed sic, ut eadem in eodem plano constituentur. Numerus colorum differentias facit et floris indoles, quare inde ordines constituuntur. 1) *Digitatae flore completo*, quae foliola habent, vel simplicia plurima, vel terna, vel composita seu subdivisa, 2) *flore monopetalo regulari*, in quibus foliola ternata seu trifolia; vel ternata ac quinata et multipartita, vel trifoliata occurrunt; 3) *flore monopetalo anomalo*, foliolis triphyllis, polyphyllis; 4) *flore polypetalo regulari*, et quidem bifoliae, seu foliis binis, foliis quinatis pluribusve, foliolis pluribus compositis seu subdivisis; 5) *flore polypetalo anomalo*, inter quae aliae trifoliae leguminosae, cum stipulis, sine stipulis, aliae digitatae bifoliae, leguminosae, aliae trifoliatae foliolis subdivisis, floribus polypetalis anomalis sunt; 6) *floribus compositis*, iisque vel flosculis vel radiatis.

In classe octava exponuntur *palmatae plantae*: p. 196. crepant autem hae a digitatis in eo, quod segmenta foliorum proprio careant petiolo, nervi autem ex petiolo radiatim in discum lobatum dimittantur. Ordines sex secundum corollae naturam disponuntur. Complectitur 1) *apetalas*, easque herbaceas vel fruticasas; 2) *floribus monopetalis regularibus*, quae iterum sunt, aut herbaceae cucurbitaceae, aut malvaceae corollis monopetalis quinque partitis, aut palmatae rari; 3) *flore monopetalo anomalo*; 4) *floribus polypetalis regularibus*, tum herbaceae tum fruticosae; 5) *floribus polypetalis anomalis*, foliolis vel subdivisis, vel

integris, fructibus leguminosis; 6) floribus compositis flosculosis.

p.216. In classe nona habentur plantae pinnatae, quarum folia communem rachin vel costam habent, cui inde foliola petiolata in eodem plano posita adherent, quare facile possunt ab oppositis in planis repentinis discerni, quod costae deciduae adherent. Pinnatorum autem foliorum variae sunt genera. Huc pertinentes plantae in octo ordines ponuntur, quorum 1) *myscos pinnatos*; 2) *filices*; 3) *apetalas* 4) *monopetalas regulares*; 5) *monopetalas anormales* 6) *polypetalas regulares, rosaceas, cruciformes* 7) *polypetalas diffformes, umbelliferas, non umbelliferas nec papilionaceas, et papilionaceas*; 8) *compositas flosculosas, radiatas et gregatas* comprehendit.

p.243. Ab his discrepant in classe decima decompositae plantae, in quibus scilicet folia constantur ex foliis vel ramosis vel petiolo bis vel quater diviso dentibus. *Alata* vocare mavult Cl. Auctor hanc folia, quod alae avium in modum conformantur. Sunt autem, si petioli bis ramosi existunt, costae in eodem plano oppositae adherent, *bipinnata* si ter vel quater ramosi sunt, *tri-quadrupinnata* si priora LINNAEUS duplicato-pinnata, posterius supradecomposita nominat. Ordines ut in prioribus ex floribus desumuntur: sunt eorum octo: 1) *filices*, 2) *apetalae*, 3) *floribus monopetalis regularibus*, 4) *floribus monopetalis anormis*, 5) *polypetalis regularibus, rosaceis vel cruciformibus*; 6) *diffformibus, umbelliferis, foeniculaceis, vel foliolis majoribus angustis floribus umbelliferis, vel foliolis latioribus angustis, vel foliolis ultimis latis, lobatis, vel plus incis, vel floribus diffformibus polypetalis*; 7) *floribus compositis foliolis angustis, et quidem in capitatis et corymbosis*.

Ultima tandem undecima classis exhibet plantas p.269.

Ad quam referuntur, quarum folia ut
 minimum integra sunt, sed a latere ad neruum me-
 dia laepe incisa et quasi lacerata apparent.
 amenta eorum petiolos non habent, sed lata basi
 audent, *pinnatifida* tunc dicuntur, si vero
 mentum superius sit reliquis amplius, folium ly-
 ra, clauiculis ad manubrium ornatae, figuram re-
 sent, *lyratum*, vel si apex cum segmentis lateralibus
 ae vel sagittae formam sistit, *hastato vel sagitta-*
pinnatifidum appellatur: si lacinae prominentes
 es curvis terminantur, *folium sinuatum* faciunt.
 mptas huc pertinentes plantae octo complectun-
 ordines, 1) *plantae cryptogamae seu algae et filices*,
 etalae laciniatae; 3) *monopetalae regulares*; 4)
 etalae non circinnatae, circinnatae, angiospermae,
 gymnospermae foliis compositis; 5) *polypetalae re-*
gulares, tetrapetalae cruciformes, polypetalae variae,
 compositae flosculosae; 7) *semiflosculosae*; 8) *radia-*
 es, ad quas tamen Carlinae, radiis veris carentes,
 dari nequeunt.

In appendice omissae quaedam plantae adiiciun-
 tur, in vniversum eae, quae Monspeliis occurrunt,
 quodam appposito distinguuntur. Dolen-
 tem autem praeter adnotatos, ad finem libri errores
 typographicos, copiosioribus, quibusdam etiam
 protinus non distinguendis, librum defoedari.

Ex nunc proposita delineatione autem appare-
 bit, has distinctiones foliorum, vtut studiose sibi sub-
 ordinatas, ad generum discrimina facienda non suf-
 ficere, quare Cl. Auctor hunc in finem systemate
 naturae Ill. LINNAEI vtendum esse praecipit, si-
 quidem vnus generis plures species frequentissimo
 liorum figura discrepant. Quare euenit, vt vna
 quandoque planta in diuersis iterum classibus oc-

currat. Vocabula, botanicis usitata, desinantur, tyrones ab iis decipiantur. Speramus etiam, recoctam hanc dispositionem in posterum quod difficilia, specierum discrimina facilitare possit, hinc inde aliquas iam animadversiones fuisse et tas laetetur.

XXI.

De ossibus mandibularum puerorum septem

Dist. prior. Auctore IOA. GODOFR. IAN.

A. M. Med. Baccal. et in Theatro Anat. I.

Profect. Respondente ERN. SAM. W.

Budiss. Lips. 1751. pl. 51. Dissertatio

sterior inaug. eod. Auctore, ibid. eod.

tab. aen. 1.

Quamquam nulla anatomiae pars, tam
quam quae de ossibus agit, exposita est, tam
omnino adfirmare licet, et in hac quoque plane
superesse, quae paulo plenius subtiliusque
possent Inprimis videntur iuniorum tum natu-
tum nascendorum osseae partes, et quae in
cessu temporis sunt mutationes, nondum adeo
minatae et descriptae esse, quin aliqua us
niusque declarari queant. Quo igitur ad ampli-
dam ossium humanorum cognitionem, suam
que symbolam conferret Cl. Auctor, duobus huius
sertationibus ossa mandibularum puerorum
nium, quam accuratissime descripta et illustra-

p. 10. dit. Praemisit tractationem de generatione
in vniuersum, qua praecipuis auctorum de
tentiis indicatis, suam quoque addidit. Os-
sinae autem vocabulo, non modo fluidarum
humani partium in osseas mutationem, sed et

...corundemque per omnem vitae cur-
...tionem comprehendit. Quae vero de modo,
...sunt, Nostro potissimum arridet senten-
...quam a beat. GUNTZID praeceptore suo
...faretur, haec est: Partes, quae olim ossa p. 17.

...sunt, in foetu neque cartilagine neque mem-
...referunt, sed totum, quod olim osseum fit, ab
...cellulosum est opus. Hoc in latis fistulosisque
...duabus membranis, in aliis, quae tota spongio-
...sunt, vix tantum membrana ambitur. Hae vero
...periostea sunt, per quae vasa ita profe-
...tur, ut in latis ossibus ex utraque membrana ad
...fabricae huius cellulose, in caeteris, ab ex-
...membrana ad interiora tendant. Fiunt vero
...exsiccato, quem arteriolae per periosteum ad-
...nientes in has cellulas deponunt, qui vel prote-
...osseam naturam induit, vel paulatim in os, quie-
...et aquosioribus particulis resorptis, mutatur.
...vero, vel ex pluribus ad eum locum perti-
...entibus vasculis, vel certo ordine dispositis, hic
...gelatinosus succus exsudat, modo puncta ossea effor-
...modo filamenta retis in modum ducta describit.
...Cur vero gelatina talis ad vasa periostei tantum ad-
...at, non ad alia viscera, nondum patet. Hac

...sententia proposita adsumpta potiora osteoge-
...phaenomena commode explicari posse. Et Au-
...ostendit. Cur scilicet diversa ossa, aut diuer- p. 19.
...vnius eiusdemque ossis partes, diuersam ha-
...beant doricem? Cur ossis cuiusdam ossificatio, in
...aliquot, iisque certis et determinatis locis, incipiat?
...Cur alia ossa crassiora, alia contra tenuiora sint? et
...Cur os hinc inde tantum, et sensim sensimque cras-
...os fiat? unde ossum diploe proficiscatur? Cur ossa
...teriorius solidiora, interiorius rara sint? et cur inte-
...rior contra ossum calvariae lamina, exterior densi-
...ior, magisque compacta? Cur os eo angustius

tenuius et densius, quo propius carnes fortissimorum musculorum adiacent? contra vero alia ossa crassa rara sint? Probat porro hanc de ossificationis sententiam, ex calli genesi, in qua succus non tantum, sed ex arteriolis periostei aut durae mater exsudat, nec non ex praeternaturali ossificatione arteriarum quae non in membranis suis ossescunt, sed in quarum cellulas effundi succum osseum videmus.

p. 24. At cum Cl. Auctori obiici possit, propositam sententiam tantum de latis ossibus valere, non omnia ossa lata esse, ita respondet, ut doceat, vel in membranam, tantum liquidi secernere posse, quantum requiritur. Attamen non negari potest, quod quae duplici membrana inuestiuntur, firmiores sunt, quae unicam tantum tunicam habent, spongiosioresque ideo ossium longorum extremitates esse, et medioresque, mediis eorum partibus, quae internum quoque periosteum habent. Afferit quidem BASTERVUS, deficere in abortibus cunctes cylindraceorum ossium, adeo in adultis manifestas. At, si hae quoque deficerent, adesset tamen interius membrana, in qua vasa ducuntur. Porro ossium, quae aliis ossibus iungitur, superficies membrana inuestitur, periosteo tenuiore, quae, quantum tenuissima sit, concretionem tamen ossium impedire potest. Nec deest periosteum, ut WINSLOW vult, ubi ligamenta adhaerent, sed deesse tantum videtur, cum ossium poros subeat, et tam parum porum habent, ut membranam nullo modo intro-

p. 26. queat. His praemissis, ad dentium originem sequitur Noster, veterumque de ea sententias colligit. Non omnes molares in utero formantur, cum tria posteriorum molarium ne vestigium quidem in utero adsit. Eodem vero modo, quo reliqua ossa corporis nostri, et dentes fiunt. Ambit enim nascentis dentes materiam, membrana vasculosa, qualis circa reliqua ossa

in qua formaturi dentis fons, non vero in germine
 ut FAUCHARDUS vult, quaerenda est. Nam non a
 formari dens incipit, sed marmorea pars et coro-
 natio ita oritur, ut in medio cavitas, germine seu
 solo succo, repleta maneat, quae sensim sensim-
 manuitur. Neque folliculus cum pulpa interiore
 mutatur, sed perioosteum dentis fit. Quae p. 30.
 Cl. Auctore de differentiis utriusque maxillae,
 iunioribus et adultis exponuntur, ea omnia repetere
 longum foret, quapropter quaedam adducere
 sufficiat. Utriusque maxillae ossa in vniuer-
 sum magis leuia, turgida, et intus laxiora et rariora,
 et aliter comparatae sunt in iunioribus, quam
 in adultis. Diuisio maxillae inferioris in septennium
 aetatum maxillis, nunquam adhuc euidens est, sed
 tantum angustissimam aliquam lineam, ne vestigium
 huius diuisionis apparet, cum ea concretio
 ante tertium aetatis annum fiat. Fissurae in ossibus
 existentes, a Nostro aliter ac ab ALBINO de-
 scribuntur, notaturque ab eo, se nunquam in septen-
 nis has fissuras mutatas vidisse, quod in puerulis
 contingere, ALBINUS scripserit.

In dissertatione posteriore Noster, de dentibus, qui
 circa septimum aetatis annum, in mandibulis conspi-
 ciuntur, in vniuersum, et de quouis eorum ordine,
 scilicet de primo et secundo qui sub priore, aut super
 eum pro maxillae diuersitate latet, agit. Deinde al-
 teros in utraque maxilla conspicuos describit, et de
 eorum diuersitate disputat. Tunc de canalibus osseis
 et viis vasorum ad dentes exponit, tandemque vsum
 huius theoriae mandibularum atque dentium in-
 ducit. Cum vero rerum et adnotationum subtiliter
 explicatarum summa copia sit, liceat nobis ex vni-
 uersa hac tractatione, quaedam tantum speciminis
 huius adducere. Ipsam enim rerum subtilium descri-
 ptio-

- ptionem nimis contrahentes, obscuritatem notam
 p. 8. effugere possemus. Quo plures ex dentibus
 maxillis puerorum inferioribus latent, in conspectum
 venirent ea Cl. Auctori placuit sectio, qua in
 riore maxillae inferioris parte, inter arcum
 rem et basin maxillae, media pars ab uno
 coronoideo, ad alterum usque, bis ferra
 et intermedia pars cultro aut scalpro caute
 tur. Sunt vero in quavis puerorum maxilla
 quatuor dentes, ex quibus quatuordecim
 reconditi adhuc latent. Molarium dentium
 ordinis coronae obteguntur membrana, ut
 cartilaginea, aut saltem duriuscula et quasi
 Ea vero non differt ab ea substantia, quae in
 natis omnes alueolos claudit, et ad gingivas re
 p. 11. in qua, ex parte tantum, causa difficilis dentium
 esse videtur. Secundi ordinis dentes singuli
 liuida membranosa substantia superinducuntur
 omnes radice destituuntur, cum in quatuor
 inferioris incisioribus tales iam, etsi minus longi
 p. 13. pareant. Si dentes, qui in maxilla superiore
 noscere et inspicere volumus, similis sectio, et
 feriore maxilla, a spina narium usque ad tuberculum
 xillaris, vel a parte inferiore apophysios pal
 p. 15. secundum arcum alueolarem facienda est. Quo
 gis autem mirum videatur, dentes tantae magni
 nis in maxillis latere, et ita quidem latere, et
 mitatem nullam faciei pariant, eo maiorem
 Cl. Auctor in situ horum describendo et diligenter
 diligentiam. Ostendit enim, a summo rerum
 Opifice, horum situm ita ordinatum esse, ut
 sapientia in eo eligendo adhibita clare exinde
 p. 31. Canalis per inferiorem maxillam decurrens, in
 rum ossibus non simpliciter per os ducitur, sed
 quadam lamina osse, foraminulis hinc inde
 conclusus, facile a substantia cellulosa

quae facit, ut priores dentes circa septimum annum in nutritionis defectu posita est. Cum enim circa septimum vascula sanguinea, per alueolos se-
quuntur, procedant, iis compressis et oblitteratis prio-
res mori et lente quidem oportet. Cum vero
circa radices fiat, clarum est, cur dentes,
ante cadunt, nullam vel destructam radicem, qui
sunt, magis integram habeant. Hoc, de mo-
do magis, quam de ceteris valet, siquidem mo-
lares radices, quae recta secundis dentibus innitun-
tur, magis quam caninorum et incisorum compri-
muntur, porro ex his patet, cur alueoli, qui secundos
dentibus continent, ampliores sint ipsis dentibus, si enim
comprehenderent dentem, longe citius caderent,
quam primi ordinis vasis compressis, quam, cum
alveoli sunt, cadunt. Causa vero, cur cir-
ca septimum aetatis annum dentes priores cadant,
est in angustatis alueolis, elongatis scilicet maxil-
laris laminae ab actione vicinorum musculo-
rum posita est. Non utile videtur, priores dentes
exuellere, quam secundi succedant, cum vasculis
dentium compressis, effusus stagnansque liquor, se-
cundo corrumpere possit. Si molares priores non
oportuno tempore remouentur, et ab inferiore la-
tere parte coronae dentis posterioris, aut alueolo
compressi, vasa prioris dentis comprimuntur, stasis
humorum in secundo oritur, et abscessus in superiore
maxilla maxime metuendus: cum et antri HIGHMORI
facile exedi possint, et in ipso antro inflam-
matio et difficillimae curationis abscessus, circuitu
humoris intercepto et stagnantibus humoribus, oriri
possit. Gingivarum sectio in difficili dentitione insti-
tuta non est, nisi, ubi sola tenacitas membranae
albuginea, quae alueolos claudit, dentem eruptu-
m retinet. Aliter enim citiusque secta, callosa fit et
magis adhuc eruptionem dentis difficiliorem reddit.

p. 36.

p. 37.

La Medecine d'Armee, contenant des moyens
aisés de préserver de maladies, sur terre et sur
mer dans toutes sortes de Pais et d'en gué-
rir, sans beaucoup de remedes ni de dépen-
ses, les Gens de Guerre et autres de quelque
condition qu'ils soient. Par M. DE MEYSE-
REY, Medecin ordinaire du Roi, Ancien Me-
decin des Armees de Sa Majesté en Italie et en
Allemagne et Correspondant de l'Academie
Royale des sciences de Paris. Tome premier
A Paris, chez la Veuve Cavalier et Fils, 1754
12. Alph. 1 pl. 22. Tome second Alph. 1
pl. 19 Tome troisieme pl. 16.

h. e.

Medicina castrensis, continens auxilia, morbos
terrae et mari, in omnibus quibuscunque re-
gionibus praeuertendi, et absque multis re-
mediis, nec impensis milites aliosque cuius-
cunque conditionis curandi Auctore C.
MEYSEREY. Tomus I. II. III. etc.

Eduabus partibus hic liber componitur: in prima
auxilia exponuntur quae homines aduersus mor-
bos, aliquando futuros, defendunt; in posteriori
vero, quam secundus et tertius tomus constituunt,
methodus communicatur, quae praesentes iam mor-
bos auferre docet. Sub finem nonnullae subor-
dantur formulae, quae ostendunt, quomodo ve-
ria, non adeo magni sed vilioris pretii, componi pos-
sint remedia. Si ipsam medendi methodum con-
templemur, curationem quidem morborum atque

omnes

omne id, quod secundum anni tempora, regiones et temperamenta proſit vel noceat, indigitatum deprehendimus, cauſſas vero morborum, ſymptomata et reuentum hinc inde leuiter et paucis tantum Cl. Auctorem tetegiffe, conſpicimus. Caeterum omnia, quae hic exponuntur, ita comparata ſunt, vt artis quidem peritis minus notae non ſint, iis tamen, qui hoſpites in medicina ſunt, vel eam e longinquo ſalutant, inſeruire et vtilitati eſſe poſſint. Ita namque in primo tomo regulae, militibus inprimis obſeruandae, praefcribuntur, quae eos inſtruant, quomodo ſanitas conſeruari morbiſque imminentes auerti queant; inſuper etiam auxilia indicantur, quae variis affectionibus, corpus externum inſeſtantibus, mederi ſolent: in ſecundo autem tomo febres et inflammatorii morbi, inque tertio tomo particulares morbi et pauca de vulneribus eorumque curatione explicantur. Qui vero anno praecedente euulgatus fuit libellus *), maximam partem, tum quoad ipſa verba, tum quoad primaria momenta hic reſuſus reperitur. Cum itaque nihil nobis excerpere licuerit, paucis hiſ, quae de libro iſto in genere indicare potuimus, ſuperſedere placebit.

*) Methode aifée. et peu couteuſe, de traiter avec ſuccès pluſieurs maladiés épidémiques, comme la ſuette, la fièvre miliaire, les fièvres pourprées, putrides, vermineuſes et malignes, ſuivie dans différens endroits du Royaume et des Pays étrangers, avec les moyens de ſ'en preſerver. Par M. DE MEYSEREY. Seconde Edition, revue et augmentée. A Paris chez la Veuve Cavalier et ſils, 1753. 8. pl:5.

Contenta in hac parte:

1. LUCAS, Essay on Waters p. 7
2. MALOUIN, Chimie medicinale p. 35
3. MACQUER, Elemens de chymie theorique p. 45
4. ERHART, Oekonomische Pflanzenhistorie, XII Bände p. 54
5. MENDES DA COSTA, Natural History of Fossils p. 66
6. HALLERI Disputationes ad morbum historiam et curationem facientes. Tom. VII. Pars I. et II. p. 78
7. CARTHEUSERI Elementa Chymiae dogmatico experimentalis p. 82
8. HILLARY, the Nature, properties and laws of Motion of fire cet. p. 85
9. LINNAEI Amoenitates Academicae Volumina V p. 90
10. GOULARD, Traité sur les effets des préparations de Plomb es principalement de l'extract de Saturne cet. p. 113
11. Eiusdem, Remarques et observations pratiques sur les maladies Veneriennes p. 117
12. GELLERT Anfangsgründe zur metallurgischen Chymie p. 121
13. Eiusdem, Anfangsgründe zur Probierkunst p. 121
14. BRISSON, Regnum animale in classes IX distributum cet. p. 129
15. POUTEAU, Mélanges de Chirurgie p. 140
16. Hydrops. Disputatio medica p. 158
17. HEUERMANNS Physiologie, vier Theile p. 161
18. Hygiene dogmatico-practica cet. p. 168
19. GABLO, opuscula medico-practica p. 174
20. DE SAUVAGES, Methodus foliorum p. 177
21. IANCKE, de Ossibus mandibularum puerorum septennium Diss. I. et II. p. 184
22. DE MEYSEKEY La Medecine d'Armee Tom. II p. 190